

ભાગ-૨

પ્રાર્થના

જયવીયરાય સૂત્ર

નિઃસ્વાર્થ

પ્રાર્થના

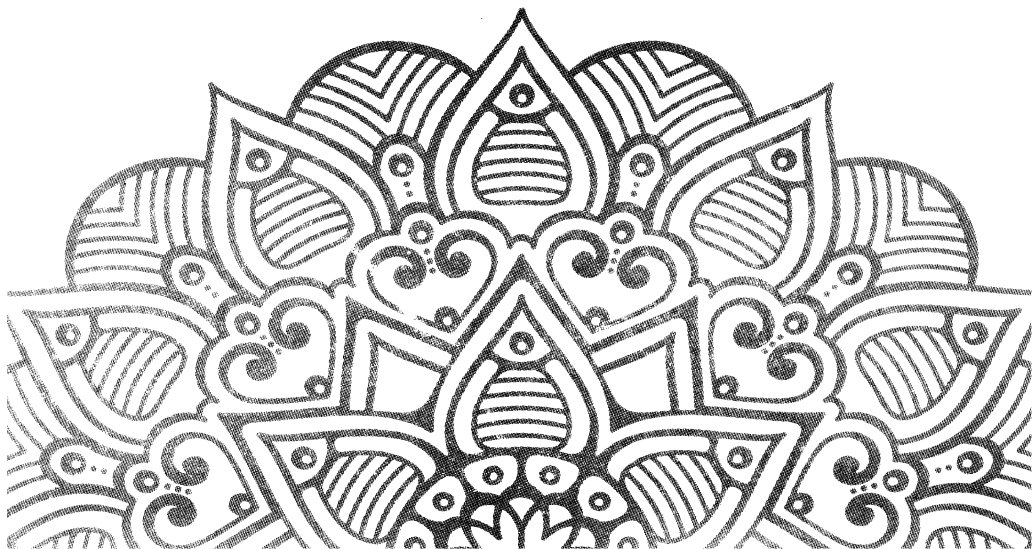
જયવીયરાય સૂત્ર

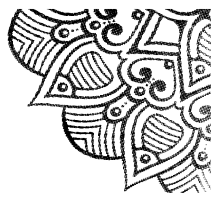
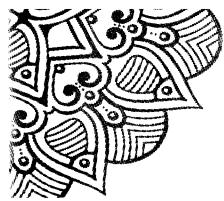
ભાગ-૨

નિઃસ્વાર્થ

: પ્રકાશક :
પરમાર્થ પરિવાર

પ્રાપ્તિસ્થાન :

પરમ કે. સંઘવી

આર. કે. મેટલ ઈંડસ્ટ્રીઝ

૪/એ, જવાહર મેન્શન બિલ્ડીંગ, ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર,
ફણાસ વાડી, વિનય હોટલની બાજુમાં, મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૦૪

પરમભાઈ : ૯૮૨૦૪૪૧૦૩૦

અલ્પેશભાઈ : ૯૮૬૭૧૬૨૨૩૪

રાજુભાઈ : ૯૮૬૭૧૭૦૮૫૨

અંકીતભાઈ : ૯૮૬૭૧૭૦૮૩૧

સુકૃત સહભાગી

શ્રી સિધ્ધાચલ માહતીર્થાધિપતિ શ્રી આદિનાથાય નમઃ

શ્રી સંભવનાથ સ્વામીને નમઃ

શ્રી પદ્મ-જીત-હીર-કનક-દેવેન્દ્ર-કંચન-કલાપૂર્ણ-કલાપ્રભસૂરિ સદ્ગુરુભ્યો નમઃ

અધ્યાત્મયોગી પ.પૂ.આ.દે.શ્રી.વિ.કલાપૂર્ણસૂરીશ્વરજી મ.સા.
ના શિષ્યરત્ન

પ્રવચન પ્રભાવક પ.પૂ.આ.દે.શ્રી.વિ.પૂર્ણચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.
ની પ્રેરણાથી

સર્વશ્રેષ્ઠ તીર્થાધિરાજ શત્રુંજય મહાતીર્થે પાલીતાણા નગરે આવેલા

શ્રી કચ્છ વાગડ - સાત - ચોવીસી જૈન સમાજ
સંચાલિત

શ્રી વેલજી દામજી ભણશાલી જૈન યાત્રિક ભવનમાં

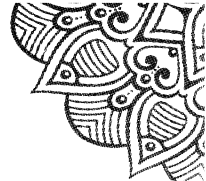
થયેલ જ્ઞાનખાતાની ઉપજમાંથી પુસ્તક પ્રકાશનનો લાભ લીધો છે.
તેની ખુબ ખુબ અનુમોદના

: નોંધ :

ગૃહસ્થે આ પુસ્તકની માલિકી કરતાં પૂર્વે

રૂ.૪૦

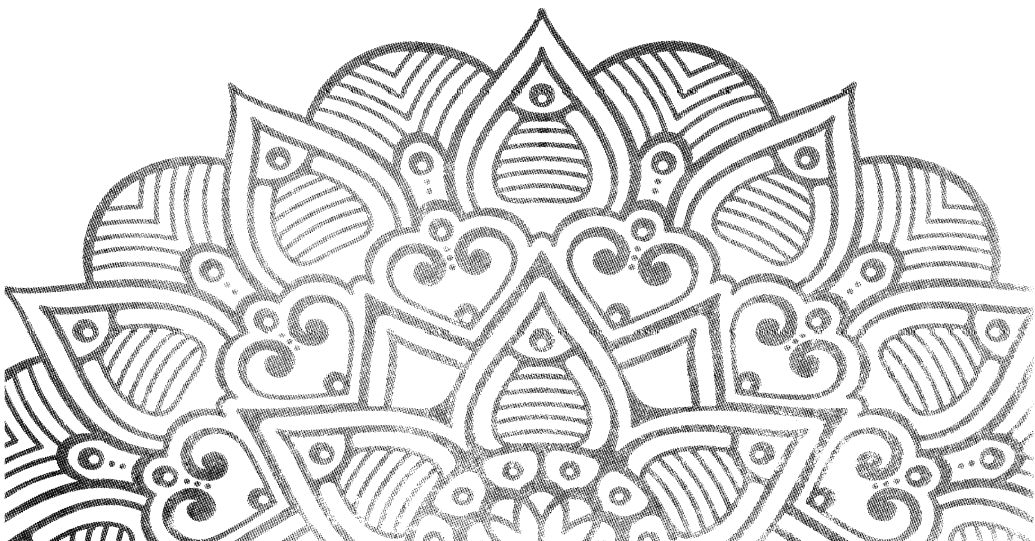
જ્ઞાનખાતામાં જમાં કરવાનાં રહેશે.

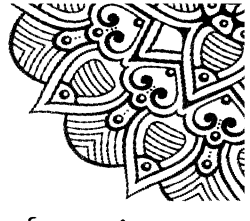
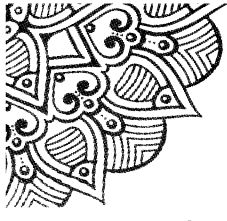

: નોંધ :

આ પુસ્તક આપને અન્ય કોઈ નામે પ્રકાશિત કરવું હોય તો
અંદરની મેટર યથાવત્ રાખીને પ્રકાશિત કરવાનો હક્ક
પરમાર્થ પરિવાર આપને આપે છે.

આ પુસ્તક વાંચ્યા પછી જરૂર ન હોય તો નીચેના ઠેકાણો પરત કરવી
આર. કે. મેટલ ઈંડસ્ટ્રીઝ
૪/એ, જવાહર મેન્શન બિલ્ડીંગ, ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર,
ફણાસ વાડી, વિનય હોટલની બાજુમાં, મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૦૪
મો. ૯૮૨૦૪૪૧૦૩૦

પ્રસ્તાવના

બિલ્ડીંગમાં એક ઘરે પુત્રનો જન્મ થયો. બિલ્ડીંગમાં સર્વત્ર આનંદ છવાઈ ગયો.

બાજુની બિલ્ડીંગમાં યુવાનનાં લગ્ન હતાં. સંગીત સંધ્યાનો કાર્યક્રમ ચાલતો હતો, ત્યારે જ, જેનાં લગ્ન હતાં તે યુવાનનું મૃત્યુ થયું. બિલ્ડીંગમાં સર્વત્ર શોક છવાઈ ગયો.

આ ઘટનાની વાત અમે ગુરુભગવંતને કરી ત્યારે ગુરુભગવંતે અમને એક પંક્તિ સમજાવી,

“એક ઘરે ધવલ મંગલ હુવે, એક ઘરે રુવે બહુ નાર રે,
એક રામા રમે કંતશું એક છંડે શયલ શણગાર રે.”

દેખાતાં વિશ્વમાં રોજના પ્રાય: ૧ સેકંડમાં ચાર મનુષ્યનો જન્મ થાય છે અને બે મનુષ્યનું મૃત્યુ થાય છે. તેથી રોજના ૩,૪૫,૬૦૦ મનુષ્યનો જન્મ થાય છે, તથા ૧,૭૨,૮૦૦ મનુષ્યનું મૃત્યુ થાય છે.

સંસારનું કારમું સ્વરૂપ જોતાં અમે ધ્રૂજી ઊઠ્યા. ગુરુભગવંતને કારમા સંસારનો અંત કેવી રીતે લાવવો? એ પ્રશ્ન પૂછ્યો.

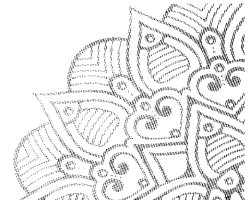
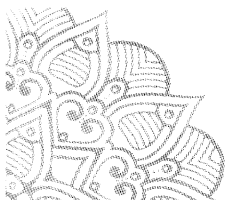
ગુરુ ભગવંતે સંસારનો અંત લાવવા માટે અમને “પ્રાર્થનાસૂત્ર”ની સમજ આપી.

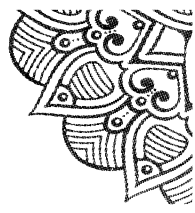
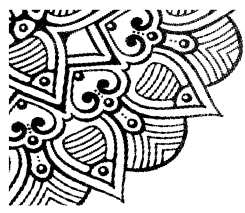
ગમતાંનો ગુલાલ એ ન્યાયે “પ્રાર્થના” પુસ્તક પરમાર્થ પરિવાર પ્રકાશિત કરી રહ્યો છે.

પ્રાર્થના-પુસ્તકમાં જિનાજા વિરજ્જ તથા ગુરુ ભગવંતના આશય વિરુદ્ધ નિરુપણ થયું હોય તો મિચ્છામિદુક્કડમ્...

ધ્યાન દોરવા નમ્ર વિનંતી સાથે..

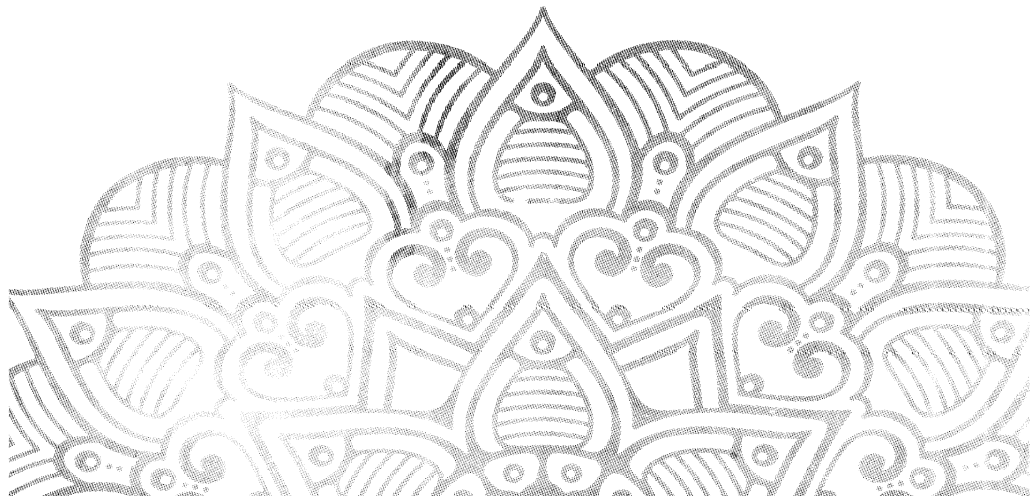
પરમાર્થ પરિવાર

અનુક્રમણિકા

★ પડાવ ૬	૦૧
★ પડાવ ૭	૨૩
★ પડાવ ૮	૪૮
★ પડાવ ૯	૭૧
★ પડાવ ૧૦	૮૮
★ પડાવ ૧૧	૧૦૩

॥ શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ ॥
॥ અનંતલલ્લિધિનિધાન-ગૌતમસ્વામિને નમઃ॥

પડાવ : ૬

જળ ભરી સંપુટ પત્રમાં, યુગલીક નર પૂજત
ઋષભ ચરણ અંગુઠડે, દાયક ભવજલ અંતઃ

દયાનંદ સરસ્વતી

આપણે ભવનો અંત લાવવા માટે ભેગા થયા છીએ.

એકવાર સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતી મંદિરમાં ગયા હતા ત્યાં એમણે શિવલિંગ પર ઉંદર ફરતો જોયો અને એમને વિચાર આવ્યો કે જે પોતાનું રક્ષણ નથી કરી શકતો એ મારું શું રક્ષણ કરશે ? જ્યાં જ્યાં ભગવાનની મૂર્તિ છે ત્યાં ત્યાં ભગવાને રક્ષા કરવા આવવું પડે એવી દયાનંદ સરસ્વતીની માન્યતા છે કેમ કે તેમને ભગવાનના સ્વરૂપનો બોધ જ નથી.

જ્યાં જ્યાં પોતાની મૂર્તિ છે ત્યાં એ મૂર્તિની રક્ષા કરવા ભગવાને આવવું પડે તો એ ભગવાન ન કહેવાય, ચોકીદાર કહેવાય. ભગવાનનું મંદિર બને કે તૂટે એનાથી ભગવાનને કોઈ મતલબ ન હોય. જો ભગવાન મંદિર બને કે તૂટે એનું ધ્યાન રાખે છે તો એનો મતલબ ભગવાનમાં રાગ છે અને જેનામાં રાગ હોય એ ભગવાન ન કહેવાય.

ઘણા પૂછે છે કે ધરતીકંપમાં દેરાસર કેમ પડ્યું ? દેરાસરની રક્ષા ભગવાને કેમ ન કરી ? દેરાસરની રક્ષા કરવાનું કામ શાસનરાગી દેવ-દેવી આદિ કરે. ભગવાન થોડા કરે ?

દેવ-ગુરુ-ધર્મના સ્વરૂપની સમજણ

ઈન્દ્રભૂતિ ગૌતમ યજ્ઞ કરાવતા હતા, ત્યાં સુધી દેવ-ગુરુ-ધર્મના બોધમાં ગોટાળો હતો. પણ સમવસરણમાં ભગવાન પાસે દેવ-ગુરુ-ધર્મનું સ્વરૂપ સમજ્યા. જેવું દેવ-ગુરુ-ધર્મનું સ્વરૂપ સમજાયું કે તરત અગિયારેય

ગણધરોએ ભગવાનને જીવન સમર્પિત કરી દીધું. ગણધર ભગવંત આપણને પણ કહે છે કે જો તમારે કલ્યાણ કરવું હોય તો ભગવાનની ઉપાસના-ભક્તિ કરવાની અને ભગવાનની ભક્તિ કર્યા પછી પ્રાર્થના કરવાની, જો કે તમે ભક્તિ કરો તો એનું ફળ મળવાનું જ છે, છતાં ભગવાન પાસે પ્રાર્થના કરવાથી શુભકામનાઓનો દૃઢ સંકલ્પ થશે. તેથી શુભ ભાવનાઓની વૃદ્ધિ થશે.

સંસારી જીવો આશાવાદી

દુનિયામાં મોટા ભાગના લોકોને સંસાર પરથી વૈરાગ્ય થતો નથી. કારણ કે, સંસારી જીવો સંસારમાં ૧૦૦% આશાવાદી છે.

સભા: “કઈ રીતે?”

ગુરુજી: “ડિસેમ્બર મહિનામાં ઓપન ગ્રાઉન્ડમાં એક યુવાનનાં લગ્ન હતાં. અણધાર્યો વરસાદ આવ્યો. લગ્નની સાજસજાવટ પર પાણી ફરી વળ્યું. સંસારી જીવોએ પોતાનો ઓલ ઈન્ડિયા રેડિયો ચાલુ કર્યો. ફલાશો કેટરર હોત તો બધું ફાસ્ટ મેનેજ થઈ જાત. જો ગ્રાઉન્ડમાં ડોમ હોત તો વાંધો ન આવત.

દેવતાઓએ બનાવેલી છપ્પન કરોડ જાદવોની નગરી દ્વારિકાનો જો નાશ થઈ શકે તો તારા દીકરાનાં લગ્નમાં અણધાર્યો વરસાદ ન આવી શકે? ખરેખર તો અહીં સંસારના સ્વરૂપનો વિચાર કરવો જોઈએ કે પુદ્ગલ ધોખેબાજ છે. એ ક્યારે ધોખો આપે-દગો કરે- એનો કોઈ ભરોસો નથી. એની જગ્યાએ સંસારી જીવો આશાવાદી દરજી છે. બેઠાં બેઠાં આશાઓનાં થીંગડાં માર્યા જ કરશે.”

સભા: “સંસારી જીવ આશાવાદી દરજી કેમ બન્યો છે?”

ગુરુજી: “ધીરે ધીરે પ્રીત કેરો દીવડો પ્રગટાવ્યો.

અનાદિ કાળથી સંસારી જીવને ભ્રમના કારણે ભૌતિક સુખોમાં જ સાચા સુખની આસ્થા બેસતી ગઈ. ભૌતિક સુખ જાણે આત્માનો સ્વભાવ ન હોય ! એવી દૃઢ માન્યતા થતી ગઈ.”

સભા: “આવું કેમ બન્યું?”

ગુરુજી: “ગુરુનાં રખોપાંનાં ઘૂંટડે ના ઢાંક્યો.

ગુરુનાં હિતવચન સાંભળવા જીવ તૈયાર નથી.”

સભા: “હિત વચનો એટલે શું?”

ગુરુજી: “ભૌતિક સુખો વિકારી છે. જેની આગળ-પાછળ દુઃખ જ હોય છે. ભૌતિક સુખો દુઃખોપચાર છે. ગુરુના આવાં હિતવચનો ન સાંભળ્યાં. તેથી કવિ આગળ કહે છે,

“વાયરો વાયો રે ભેંકાર, ઉપર મેહુલાનો માર, દીવડો નહી રે..પ્રગટે...”

અર્થાત્ સાચા સુખરૂપી દીવડો નહીં પ્રગટે.

સભા: “એનો મતલબ કે અમે આશાવાદી દરજી મટીને સંસારના બે ટુકડા કરી નાંખીએ એવા લુહાર બનીએ..”

ગુરુજી: “પરફેક્ટ, ગણધર ભગવંત પ્રથમ પ્રાર્થનામાં જીવને જે પુદ્ગલ રસિકતા અર્થાત્ ભવાભિનંદીપણું એના બે ટુકડા નહીં પણ ચૂરેચૂરા કરી નાખવા એટલે જ ભવ-નિવ્વેઓ અર્થાત્ પ્રથમ પ્રાર્થના.

બીજી પ્રાર્થનામાં ગણધર ભગવંત ભગવાનને કહે છે કે મારામાંથી કદાગ્રહ ચાલ્યો જાય. કદાગ્રહના કારણે જે માર્ગ હોય તે માર્ગ બરાબર સમજી નથી શકાતો.

સભા: “શ્રાવકમાં કદાગ્રહનો ત્યાગ હોય?”

ગુરુજી: “શાસ્ત્રમાં ભાવગ્રાવકનાં લક્ષણો આપ્યાં છે તેમાં લખ્યું છે કે “સવ્વત્થણાભિનિવેસો।” સર્વ વિષયમાં કદાગ્રહરહિત.”

ત્રીજી પ્રાર્થના- “ઈષ્ટફલસિદ્ધિ” કોઈ જીવને ‘ભવનિવ્વેઓ’, ‘મગ્ગાણુસારિઆ’ આવી ગયા છે પછી પણ ઈચ્છાઓ તો રહેવાની જ છે. સંસારી જીવ ઈચ્છા વગરનો ન હોય. ઈચ્છા બે પ્રકારની છે: આત્મિક ઈચ્છા અને ભૌતિક ઈચ્છા. ઈષ્ટફલસિદ્ધિમાં આત્મિક ઈચ્છા નથી લેવાની પણ ભૌતિક ઈચ્છા લેવાની છે. ભૌતિક ઈચ્છા બે પ્રકારની છે: (૧) ધર્મ અવિરોધી (૨) વાસનાપૂર્તિ કરે તેવી. અર્થાત્ ઇષ્ટફલસિદ્ધિઃ અવિરોધિફલ નિષ્પત્તિ.

ભવનિર્વેદમાં અને મગ્ગાણુસારિઆ પામેલા જીવના આત્મા ઉપર પણ પાપકર્મ લાગેલાં છે. તેથી જીવની ધર્મસાધનાને ડાયરેક્ટલી કે ઈન્ડાયરેક્ટલી પાપકર્મ ડિસ્ટર્બ ન કરે, એના માટે ત્રીજી પ્રાર્થના ઈષ્ટફલસિદ્ધિ.”

લોક-વિરુદ્ધચ્યાઓ

આત્મવિકાસ માટે હૃદયની કોમળતાઓ જરૂરી છે. આથી જ પોતાના આત્માની જેમ બીજાનો વિચાર પણ એ રીતે રાખવાનો છે કે આપણા નિમિત્તે એને ચિત્તસંકલેશ ન થાય. આપણે એવી બેપરવાઈ ન કરાયેલાં કે કઠોરતા ન રખાય કે જેથી આપણી મનમાની પ્રવૃત્તિના કારણે બીજાઓને સંકલેશ થાય. આ દોષ ટાળવા માટે લોક-વિરુદ્ધ આચરણનો ત્યાગ કરવાનો છે.

સત્મા: “લોકવિરુદ્ધમાં શું આવે?”

ગુરુજી: “નિંદા, દ્રોહ, કોઈનાં નાણાં પાછાં ન આપવાં વગેરે..

તમે જેની નિંદા કરો તેને સંકલેશ થતાં કર્મ બંધાય છે અને આગળ જતાં ધરમ તરફ દુર્ભાવવાળા બને છે. તેથી ભવાંતરમાં પણ એને બોધિ, સદ્ધર્મપ્રાપ્તિ દુર્લભ બને છે.

“ નિંદો ન કોઽપિ લોકે ”

“ નિન્દુ-કુત્સાયામ્ ” એ ધાતુ પરથી નિન્દા શબ્દ બન્યો છે.

જુગુપ્સા અર્થમાં ‘કુત્સા’ અર્થ વાપરીએ છીએ. કુત્સા=અવક્ષેપ. ક્ષેપ = ફેંકવું. અવક્ષેપ = નીચે ફેંકવું. નિંદા કરવી એટલે શું? નીચે પાડવો, નીચું ઉતારવું, ઈમેજ, પ્રેસ્ટિજ, પ્રતિભા નીચે પાડવી. કોઈને નજરમાંથી નીચે ઉતારવું તે નિંદા.”

સભા: “નિંદાનો જનક કોણ છે? નિંદા શામાંથી જન્મે છે? અર્થાત્ તેનું બ્રીડિંગ સેન્ટર કયું?”

ગુરુજી: “વાંદાનાં ઉત્પત્તિસ્થાનો ગંદકી, ગટરની મોરી વગેરે છે. એમ નિંદાના ઉત્પત્તિસ્થાનો ઈર્ષ્યા, જુગુપ્સા, લોભ, અભિમાન, ક્રોધ વગેરે છે, જે આત્માને પીડા આપનારા છે.

તમારે સારા લાગવું છે તેથી બીજામાં ખામી હોય કે ન હોય તેને આગળ કરીને સામેવાળાને હલકાં ચીતરવાં એનું નામ નિંદા.

ઈર્ષ્યાની ભૂમિકા

રૂપમાં કામદેવને શરમાવે, સામર્થ્યમાં ઈન્દ્રને પણ પાછો પાડે એવો રાવણ સીતા પાછળ કામાંધ છે. કરગરે છે, છતાં સીતાએ રાવણ સામું જોયું નથી.”

સભા: “વ્યભિચારી નટ-નટીઓ ક્યાંક નજરે ચઢી જાય તો અમે ઊભા રહીને ટગર-ટગર જોયા કરીએ છીએ. એમની સાથે સેલ્ફી લેવા પડાપડી કરીએ છીએ.”

ગુરુજી: “વિચારવા જેવું છે. દશરથ રાવણની ચાકરી કરતા. ગામેગામ રાવણના નામના રાસડાઓ લેવાતા હતા એવા રાવણને પણ જોવાની સીતાને ઈચ્છા નથી. તમે નટ-નટીઓને જોવા ઊભા રહી જાવ. એમની સાથે ફોટા પડાવો. એમના ઓટોગ્રાફ લો. ખરેખર તો નટ-નટીઓએ

મેકઅપના લપેડાઓ જ લગાડેલા હોય છે. જ્યારે રાવણ કુદરતી સૌંદર્યવાન છે છતાં સીતા એની સામે જોવા તૈયાર નથી.”

સભા: “રાવણ વ્યભિચારી છે?”

ગુરુજી: “નટ-નટીઓની છાપ સતી સ્ત્રી કે મહાપુરુષ તરીકેની છે? નટ-નટીઓનાં લફરાંઓ, પરાક્રમો તમારા ધ્યાનમાં નથી?

રાવણના જીવનમાં વ્યભિચાર તો દૂરની વાત છે, કેવા સજ્જન છે તે આપણે જોઈએ.

રાવણ દિગ્વિજય કરવા નીકળ્યા છે. નળકુબેરનો વિજય કરવા કુંભકર્ણ રાવણની આજ્ઞાથી ગયા. નળકુબેરે આશાળી વિદ્યા વડે પોતાના નગરની આસપાસ સો-યોજન પર્યંત અગ્નિમય કિલ્લો કરેલો હતો. તેમાં એવા અગ્નિમય યંત્રો ગોઠવેલાં હતાં કે જેમાંથી નીકળતા કણીયા જાણે આકાશમાં અગ્નિ ઉત્પન્ન કરતાં હોય તેવા દેખાતા હતા. આવા દુર્જય કિલ્લાનો ટેકો લઈ, ક્રોધથી પ્રજ્વલિત અગ્નિકુમારની જેમ એ નળકુબેર સુભટોથી વિંટળાઈને રહ્યો હતો. સૂઈને ઊઠેલા પુરુષો જેમ ગ્રીષ્મ ઋતુના મધ્યાહ્ન કાળના સૂર્યને જોઈ શકે નહીં તેમ કુંભકર્ણ વગેરે જીતવાની વાત તો દૂર રહી, કિલ્લાની સામે પણ જોઈ શક્યા નહીં. તેથી આ દુર્લભ્ય પુર ખરેખર દુર્લભ્ય છે એવું સમજી ઉત્સાહભંગ થવાથી પાછા આવ્યા. તેથી રાવણ પોતે ત્યાં આવ્યા અને કિલ્લાને જીતવાના ઉપાયોનો ભાઈઓ સાથે વિચાર-વિમર્શ કરવા લાગ્યા.

એ દરમિયાન નળકુબેરની પત્ની ઉપરંભાએ એક દૂતીને મોકલીને સમાચાર મોકલ્યા કે ઉપરંભા તમારી સાથે કીડા કરવાને ઈચ્છે છે. તમારા ગુણોથી તેનું મન તો હરાઈ ગયેલું છે. માત્ર શરીર જ અહીં રહેલું છે. હે માનદ ! આ કિલ્લાને રક્ષણ કરનારી આશાળી નામની વિદ્યા છે તે ઉપરંભા પોતાના શરીરની જેમ તમને આધીન કરી દેશે. જેથી હથેળીમાં રહેલા

આમળાની માફક આ નગરને નળકુબેરસહિત પ્રાપ્ત કરશો.”

વિભીષણે દૂતીને કહ્યું, “एवमस्तु”. એમ કહીને વિદાય કરી. ગુસ્સામાં રાવણ વિભીષણને બોલ્યા કે અરે ! કુલવિરુદ્ધ કાર્ય તો કેમ સ્વીકાર્યું? રે મૂઢ ! આપણા કુળમાં કોઈ પુરુષે રણભૂમિમાં શત્રુઓને પૃષ્ઠ અને પરસ્ત્રીને હૃદય કદી આપ્યું નથી. અરે વિભીષણ ! આવા વચનથી પણ તેં આપણા કુળને કલંક લગાડ્યું છે. તારી આવી મતિ કેમ થઈ?

સીતાનો ત્યાગ થવાનું કારણ

ખાનદાન અને સદાચારી એવા રાવણની સામે પણ જોવા તૈયાર ન હતા એવા સીતાજી લંકા-વિજય પછી અયોધ્યામાં સુખેથી રહે છે. કાળક્રમે સીતાજી ગર્ભવતી થયા. પતિવ્રતા સ્ત્રીનું સ્થાન ક્યા પતિના હૃદયમાં ન હોય ? એમાં પણ ગર્ભવતી થાય એટલે પત્નીનું માન ઓર વધી જાય છે. તેથી સીતાની શોક્યના દિલમાં તેલ રેડાય છે. શોક્યના દિલમાં ઈર્ષ્યા ઉત્પન્ન થઈ છે. તેથી સીતાને હલકી ચીતરવા માટે કપટપૂર્વક સ્ત્રીઓએ સીતાને કહ્યું કે, અમે રાવણના રૂપનાં વખાણ બહુ સાંભળ્યાં છે. રાવણનું રૂપ આલેખીને બતાવો ને ?

સીતાજીએ કહ્યું કે રાવણ અશોકવાટિકામાં મને મળવા આવતો ત્યારે મારી દૃષ્ટિ નીચી રહેતી હોવાથી, મેં રાવણનાં સર્વ અંગો જોયાં નથી, મારી દૃષ્ટિ એનાં ચરણ ઉપર જ પડી છે. તેથી હું રાવણને શી રીતે આલેખી બતાવું ? સપત્નીઓના આગ્રહથી સરળ પ્રકૃતિવાળા સીતાજીએ રાવણનાં ચરણ આલેખ્યાં અને તે જ સમયે રામ ત્યાં આવી ચઢ્યા એટલે શોક્યો બોલી, “સ્વામી ! જુઓ તમારી પ્રિયા સીતા અઘાપિ રાવણને સંભારે છે. હે નાથ ! જુઓ. સીતાજીએ પોતે રાવણના બે ચરણ આલેખ્યા છે. હજુ સીતા રાવણની જ ઈચ્છા કરે છે. તે આપ ધ્યાનમાં રાખજો. તે સાંભળી રામે ગંભીરપણે મોટું મન રાખ્યું અને સીતાદેવીને ન જણાય તેમ ત્યાંથી તત્કાળ

પાછા વળી ગયા. સીતાની ઈર્ષ્યાથી આ વાત દાસીઓ દ્વારા શોક્યોએ લોકમાં ફેલાવી. તેથી લોક પણ સીતાની નિંદા કરવા લાગ્યું.

ખરેખર સીતાની ઈર્ષ્યાથી શોક્યોને શું ફાયદો થયો? રામે સીતાનો ત્યાગ કર્યો તેથી ત્રણ ખંડનો સ્વામી લક્ષ્મણ રહે છે. રામ દુઃખી, સતી સીતાને પતિનો વિયોગ. શું ફાયદો થયો?”

સભા: “અહીં સીતાજીની ભૂલ ન હતી છતાં શોક્યોએ ખોટી વાત કરી એ ભૂલ. પણ ખરેખર કોઈ કંજૂસ હોય એને તો આ કંજૂસ એમ કહેવાય ને? એમાં તો પાપ ન લાગે ને?”

ગુરુજી: “દશવૈકાલિક નામા આગમમાં દશમું “સત્તિસ્તુ” અધ્યયન છે. એમાં લખ્યું છે કે “ન પરં વણ્ણસિ અયં કુસીલે” જે બીજાને કોઈ દિવસ એમ ન કહે કે આ કુશીલ, હલકો, દુરાચારી, અભિમાની, નિર્દય, માયાવી, જૂઠ્ઠો, લબાડ વગેરે છે. એવું ન કહે તે તિસ્તુ છે.

કંજૂસને પણ કંજૂસ કહે તો તેને દ્વેષ થાય તેથી “જેણન કુપ્પેજ્જ ન તં વણ્ણા” જેનાથી બીજાને ક્રોધ થાય તેવાં વચનો કહેવાં નહીં.”

સભા: “એક વ્યક્તિ અમારા ધ્યાનમાં છે. અબજોપતિ છે છતાં ભૈયા પાસે શાક પણ રાત્રે સૌથી છેલ્લે વધ્યું હોય તેવું લેવા આવે. કપડાં પણ જ્યાં સેલ લાગ્યું હોય ત્યાંથી લે. દીવાળીનું બોનસ વોચમેનને પાંચ રૂપિયા જ આપે. આવી વ્યક્તિની નિંદા થઈ જાય છે, તો શું કરવું?”

ગુરુજી: “સમજો કે કોઈ વ્યક્તિ અત્યંત કંજૂસ છે, તો એ એનો દુર્ગુણ છે. એવી વ્યક્તિની નિંદા ન થઈ જાય માટે, ૧૪ પૂર્વધર શયંભવસૂરિ મ.સા.આપણને દવા આપે છે “જાણિયં પત્તેયં પુત્રં-પાવં” તમારે વિચારવાનું છે કે પોતાના કરેલા પુણ્ય-પાપ દરેક પોતે ભોગવે છે. કોઈ માણસ બળતો અંગારો હાથમાં લે તો એ પોતે બળશે. હું કાંઈ બળવાનો

છું? એ જે કંજૂસાઈ કરે છે, એનાથી એ બદનામ થશે. હું બદનામ થવાનો નથી.”

સભા: “ઁઠા મોઢે બોલે તો?”

ગુરુજી: “તમારી જવાબદારી આવતી હોય તો કહેવાનું, બાકી માથું મારવાનું નહીં.”

સભા: “દેવ-ગુરુ-ધર્મની નિંદા કરે તો પણ ચૂપ રહેવાનું?”

ગુરુજી: “નિન્દ્યો ન કોડપિ લોકે। કોઈની પણ નિંદા ન કરવી. એમાં અધમ એટલે પાપી, મધ્યમ એટલે લૌકિક સદ્ગુણીઓ, ઉત્તમ એટલે લોકોત્તર સદ્ગુણીઓની નિંદા ન કરવી એ અર્થ લેવો. પણ જે અધમાધમ અર્થાત્ જે જગતને પાપ તરફ લઈ જનારા છે તેની તો નિંદા કરવાની.

નિન્દ્યો ન કોડપિ લોકે નો અર્થ વ્યાકરણ મુજબ સર્વત્ર નિંદાત્યાગ થાય છે. જ્યારે ધર્મશાસ્ત્ર મુજબ જે લોકો જગતમાં ઉન્માર્ગ પ્રવર્તાવે છે તેમના સિવાયની નિંદાનો ત્યાગ.

નવિ નિંદા મારગ કહેતા

ગોશાળો પોતાની જાતને સર્વજ્ઞ તરીકે ઓળખાવે છે. જગતમાં ઉન્માર્ગનું સ્થાપન કરી રહ્યો હતો તેથી સમવસરણમાં બધાંની વચ્ચે ભગવાને કહ્યું કે તું જૂઠો છે, તું દંભી છે. તું એ જ મંખલીપુત્ર ગોશાળો છે. મારી પાસેથી જ નિમિત્તશાસ્ત્ર ભણીને પોતાની જાતને સર્વજ્ઞ કહેવડાવે છે. ભગવાન એવું બોલ્યા કે ગોશાળો આખેઆખો ઊભો સળગી ગયો.”

સભા: “આને નિંદા ન કહેવાય?”

ગુરુજી: “નવિ નિંદા મારગ કહેતા, સમ પરિણામે ગહગહતા.

સગા બાપને મરચું લાગી જાય એવું મયણા જાહેરમાં છડેચોક બોલી છે. કારણ કે પિતા જાહેરમાં ઉન્માર્ગની સ્થાપના કરી રહ્યા છે. આજે પરિસ્થિતિ બહુ ખરાબ છે. રસ્તે રખડતો માણસ પણ આપણા ધર્મને ટપલી

મારી જાય એવી હાલત છે.

કલિકાલ સર્વજ્ઞની બદબોઈ કરવા મંજરી નામનું કલ્પિત પાત્ર લખી એની સાથે પ્રેમની વાતોવાળી નવલકથાઓ લખાય છે અને વંચાય છે. માકુભાઈનો સંઘ નીકળ્યો અને મનુભાઈ પંચોલીએ ટિકા-ટિપ્પણ કરતી નવલકથા લખી છે.

વર્ષો પૂર્વે શ્રાવકો સમેતશિખર યાત્રા કરવા નીકળ્યા. દિલ્હીમાં નેહરુજી મળ્યા. નેહરુજીએ પૂછ્યું કે ક્યાં જાઓ છો ? તો કહ્યું કે સમેતશિખર. તો નેહરુજીએ કહ્યું કે ભાખરા-નાંગલ જાવ, એ સાચાં તીર્થો છે. એ શ્રાવકોને બસની વ્યવસ્થા કરાવીને ભાખરા-નાંગલ જવા રવાના કરી દીધા.

દેવ-ગુરુ-ધર્મની નિંદા કરતો હોય તો તમારી શક્તિ હોય તો તેનો પ્રતિકાર કરવો જોઈએ. શક્તિ ન હોય તો ઊભા થઈ શકાય, ઊભા થવાની શક્તિ ન હોય તો કાનમાં આંગળી નાખી દેવાની. દેવ-ગુરુ-ધર્મની નિંદા સાંભળવાથી પાયમાલ થઈ જવાય.”

માત્ર શબ્દકોશના આધારે અર્થ ન કરાય.

સભા: “ભગવાન મહાવીરે માંસભક્ષણ કર્યું એવું ભણાવવામાં આવે છે.”

ગુરુજી: “શબ્દોના અર્થ માત્ર કોશના આધારે ન થાય. સિંધ દેશમાં બે વસ્તુ પ્રોમિનન્ટ છે. સિંધ દેશમાં મીઠું પેદા થાય છે, જેને સિંધાલૂણ કહેવાય છે. બીજું સિંધ દેશના ઘોડા પ્રખ્યાત છે. સિંધ દેશમાં જે પેદા થાય તેને સૈન્યવ કહેવાય.

વ્યક્તિ જમવા બેઠી છે ત્યારે સૈન્યવ આનય (મીઠું લાવ) બોલ્યા તો ત્યાં સૈન્યવનો અર્થ મીઠું થાય છે. અને યુદ્ધના મેદાનમાં સૈન્યવ આનય બોલ્યા તો ત્યાં ઘોડો અર્થ કરાય.

દરેક દ્રવ્યમાં છ રસમાંથી કોઈ ને કોઈ રસ હોય છે. વસ્તુના ગુણધર્મ, વીર્ય, વિપાક જોવું પડે. સૂંઠ ઉષ્ણવીર્ય છે, પણ વિપાકે મધુર છે. તીખી વસ્તુ પિત્ત ઉત્પન્ન કરે છે. ગળી વસ્તુ પિત્તનું શમન કરે છે.

આમળામાં પાંચ રસ છે. બીજી એક વનસ્પતિમાં પણ પાંચ રસ છે. આમળા અને બીજી વનસ્પતિમાં ગુણ-વીર્ય-વિપાક સરખું છે પણ પ્રભાવ સરખો નથી. માટે પ્રભાવ પણ જાણવો પડે. દવા માટે ક્યું દ્રવ્ય અનુપાનમાં વાપરવું, ન વાપરવું એની જાણકારી જોઈએ.

આ બધી જાણકારી વગર કેવળ કોશના આધારે અર્થ કરવા જાય તો ભગવાનને માંસાહારી કહેવા જેવું થાય. ભલા ભાઈ ! માંસ ઉષ્ણવીર્ય છે. એનાથી કોઈ દિવસ લોહીના ઝાડા મટે ? પિત્તજવરને નાશક ઔષધ લેવું પડે.”

માર્જર એટલે બિલાડી અર્થ થાય. એમ માર્જર નામનો વાયુ પણ છે. એ વાયુને નાશ કરે માટે એવા ઔષધને માર્જરિ કહેવાય. આ સંદર્ભ ફોરેન સ્કોલરોને ખબર ન હોવાથી શબ્દાર્થ કરીને મૂકવાથી આવા ગોટાળા થયા છે.

આપણા ભગવાન માટે ગમેતેમ બોલાય છતાં શાંતિથી બેઠા રહીએ તે કેમ ચાલે ? રોજ દા‘ડો ઊગે ને મોંકાણના સમાચાર આવે છતાં આપણે કુંભકર્ણની ઊંઘમાંથી ઊઠતાં જ નથી.

કાણાંગ સૂત્રમાં ૬ કારણ આપ્યાં છે જેના કારણે વ્યક્તિમાં ઉન્માદ પેદા થાય છે. તે ૬ કારણમાંથી ૪ કારણ નિંદાનાં આપ્યાં છે. એમાં (૧) અરિહંતોની (૨) એમણે બતાવેલ ધર્મની (૩) ભાવાચાર્ય, ઉપાધ્યાયની (૪) ચતુર્વિધ સંઘની નિંદા. ઉપરોક્ત ચાર નિંદાથી જીવ પાગલ બની જાય છે.”

અરિહંતાદિનની નિંદા ન થાય

સભા: “અરિહંતાદિ પરમાત્માની નિંદા કેવી રીતે થાય?”

ગુરુજી: “અરિહંત પરમાત્માના અતિશય, જોજનગામીની વાણી, મેરુપર્વત ડોલાવ્યો, એમના જ્ઞાનલક્ષ્મી, ગાંભીર્યાદિ ગુણો મગજમાં ન બેસે માટે એમના માટે પણ એલફેલ બોલે. આ રીતે અરિહંત પરમાત્માની નિંદા કરે છે.”

સભા: “આચાર્ય ભગવંતની પણ નિંદા થાય?”

ગુરુજી: “નિંદા કરવાવાળા કોઈને ના મૂકે. આ આચાર્ય તો અમારા ખોળામાં મોટા થયા છે. મેં એમના સેડાં લૂછ્યાં છે. આજે આચાર્ય થયા એટલે શું? અમારા અંધારામાં ગયા એ અજવાળાની વાતો કરે?”

સભા: “શાસ્ત્રીય ઉદાહરણ ખરું?”

ગુરુજી: “કલિકાલસર્વજ્ઞ નાની ઉંમરમાં આચાર્ય થયા છે. બ્રાહ્મણોને શ્રમણો સાથે વેર તેથી મજાક ઉડાડવા હેમચંદ્રસૂરિ મ.સા.ને પૂછ્યું, “તત્ક્રં પીતમ્ ? (છાશ પીધી?) પીત શબ્દના બે અર્થ થાય-પીધું અને પીળું. કલિકાલસર્વજ્ઞજીએ વળતો જવાબ આપ્યો “તત્ક્રં ન તુ પીતં અપિ તુ શ્વેતમ્ ? એટલે કે છાશ સફેદ છે, પીળી નહીં.

આવું જ એક વાર દિગમ્બરાચાર્ય કુમુદચંદ્રસૂરિએ રાજસભામાં સભાજનો વચ્ચે કહ્યું કે આ બાળક મારી સાથે વાદ કરશે ? ત્યારે હેમચંદ્રસૂરિ મ.સા. બધાંની વચ્ચે કહે છે કે નાનો બાળક કપડાં ન પહેરે. મેં તો કપડાં પહેર્યાં છે. જે કપડાં ન પહેરે તે બાળક કહેવાય !”

સભા: “નજીકના ભૂતકાળમાં ગુરુભગવંતની નિંદાનો જવાબ આપ્યો હોય તેવું ઉદાહરણ ખરું?”

એક વાર એક શ્રાવકે વૃદ્ધિચંદ્ર મ.સા.ને વાત કરી કે આપ મેલાં કપડાં પહેરો છો પણ મૂલચંદ્રજી મ.સા. તો ધોળાં, સ્વચ્છ કપડાં પહેરે છે.

ખરેખર તો શ્રાવકે બે સાધુભગવંતો વચ્ચે સોયનું કામ કરવું જોઈએ. એના બદલે આ શ્રાવકે કાતરનું કામ કર્યું. અહીંયા ગુણિયલ આચાર્ય ભગવંતની નિંદા થઈ રહી હતી. તેથી વૃદ્ધિચંદ્ર મ.સા.એ ખૂબ સરસ જવાબ આપ્યો કે હું ગયા ભવમાં ખેડૂત હતો એટલે મારામાં મેલા રહેવાના સંસ્કાર રહી ગયા છે. જ્યારે મૂલચંદ્રજી ગયા ભવમાં બ્રાહ્મણ હતા. તેથી બ્રાહ્મણના સંસ્કાર રહી ગયા છે તેથી ધોળાં, સ્વચ્છ કપડાં પહેરે છે. પણ તું ગયા ભવમાં ચંડાલ હતો. તેથી તારી નજર ચામડા પર છે, તેથી જ બાહ્ય જુએ છે, આત્મીક ગુણિયલતા જોતો નથી.

ધર્મવિરોધી બોલનારને તરત બંધ કરાવતા પણ આવડવું જોઈએ. એનાથી સુલભબોધિ થવાય.

એક સ્થાનકવાસી ભાઈએ એક ગુરુભગવંતને કહ્યું કે પથરા પૂજવાથી મોક્ષ મળતો હોય તો હું ડુંગરે ડુંગરા પૂજું ! આ કંઈ પ્રશ્ન પૂછવાની રીત છે ? તરણતારણ ભગવાનની પ્રતિમા માટે પથરો શબ્દ વાપર્યો. ગુરુ મ.સા.એ ઈંટનો જવાબ પથ્થરથી આપ્યો કે મોઢે કપડું બાંધવાથી મોક્ષ મળતો હોય તો હું કપડાંના તાકા ને તાકા બાંધું.

જીવે સુલભબોધિ થવાનો રસ્તો

(૧) અરિહંત પરમાત્મા (૨) એમણે પ્રરૂપિત ધર્મ (૩) આચાર્ય-ઉપાધ્યાય (૪) ચતુર્વિધ સંઘ (૫) દેવલોકના દેવતા આ પાંચના વર્ણવાદ, પ્રશંસા, ગુણસ્તવ કરવાથી જીવ સુલભબોધિ બને.”

સભા: “હે ભગવાન ! આપના સમય(આગમ)માં નિયાણું કરવાની ના પાડી છે. છતાંય ભવોભવ તમારું શાસન મળજો એમ બોલવાથી શાસન મળે ને?”

ગુરુજી: “શાસન મેળવવા પુણ્ય તો બાંધવું પડશે ને ?

ઉપરોક્ત પાંચના વર્ણવાદ કરવાથી પુણ્ય બંધાશે, શાસન મળશે.

દેવ-ગુરુ-ધર્મની નિંદા ન થાય એવું કરવું જોઈએ એના બદલે તમે દેવ-ગુરુ-ધર્મની નિંદા થાય એવું કર્યું-કરાવ્યું એટલે ‘પડિસિદ્ધાણં કરણે’ દોષ આવ્યો.

ઉત્તમ પુરુષોની ઈમેજ પ્રભાવ વધે એવું કરવું જોઈએ. એવું ન કર્યું તેથી ‘કિચ્ચાણમકરણે’ દોષ લાગ્યો.”

સભા: “ઉત્તમ પુરુષોની મહાનતા વધે એવું કાર્ય કોણે કર્યું છે?”

ગુરુજી: “ગોશાળો સ્વભાવે ટીખળી છે. ગમે ત્યાં ગમે તેની સાથે પંગો લઈ લે. ગોશાળાએ એક જગ્યાએ શ્રાપ આપ્યો કે મારા ગુરુના તપના તેજથી મહોલ્લો બળી જાય ! વ્યંતર દેવોએ પ્રભુની ભક્તિના કારણે મહોલ્લો બાળી નાંખ્યો.”

સભા: “આ વ્યાજબી કહેવાય?”

ગુરુજી: “વાસ્તવમાં વનસ્પતિ, કીડી, વાંદા વગેરે જીવોની હિંસા થઈ છતાં વ્યાજબી એટલા માટે કે મોટા પુરુષોની હીનતા ન થાય એના માટેનો પ્રયત્ન છે. ઈન્દ્ર મહારાજ ભગવાનના જન્મ વખતે ઉદ્દઘોષણ કરાવે છે કે ભગવાન અને ભગવાનની માતાનું કોઈએ અહિત વિચાર્યું તો એના મસ્તકના સાત ટુકડા કરી નાખીશ.

ઈન્દ્ર મહારાજાએ આ જાહેરાત દ્વારા પ્રભુને લોક નજરથી ઉપર ઊઠાવવાનું કામ કર્યું છે. મોટા પુરુષોને હલકા પાડવા, ઈમેજ તોડી નાખવી એ બહુ મોટું પાપ છે. વર્તમાનનું તમારું ભૌતિક શિક્ષણ દેવ-ગુરુ-ધર્મને હલકા પાડવાનું મોટા પાયે કામ કરે છે.

ન્યૂઝ પેપરો પણ દેવ-ગુરુ-ધર્મની નિંદા કરવામાં પાછી પાની કરતા નથી. આવા ન્યૂઝ પેપરને ખરીદવા એ પણ પરોક્ષ રીતે દેવ-ગુરુ-ધર્મની નિંદા કરી કહેવાય.”

સભા: “આપણો ધર્મ તો મૈત્રીભાવમાં નથી માનતો?”

ગુરુજી: “મૈત્રી નિખિલ સત્ત્વેષુ. મૈત્રીનો અર્થ શું ? પરહિતચિંતા એ મૈત્રી છે. સમષ્ટિનું હિત કરવા માટે અધમાધમ જીવને તોડી પાડવો એ પણ મૈત્રી કહેવાય. ઘણીવાર અધમાધમ જીવોને ચૂપ કરવામાં પણ મૈત્રી છે. મૈત્રી એટલે પંપાળવું એવો અર્થ નહીં સમજવાનો. ગોશાળાની ઉન્માર્ગગામી પ્રવૃત્તિ તોડી પાડી એ પણ પ્રભુજીની મૈત્રી જ હતી.

નાગશ્રીની કથા

નાયધમ્મકહામાં દ્રૌપદીના પૂર્વભવની વાત છે. ચંપાનગરીમાં સોમદેવ, સોમભૂતિ અને સોમદત્ત નામે ત્રણ સહોદર બંધુ હતા. તેમને અનુક્રમે નાગશ્રી, યજ્ઞશ્રી અને ભૂતશ્રી નામે ત્રણ સ્ત્રીઓ હતી. વારાફરતી એક-એક દિવસ સર્વે એક- એકને ઘરે ભોજન કરવા જતાં. એકવાર નાગશ્રીએ અજાણતાં કડવી તુંબડીનું શાક રાંધ્યું. તેને હિંગ વગેરે દ્રવ્યથી સારી રીતે વઘાર્યું. પાછળથી જરા ચાખતાં તેને જરાક કડવું લાગ્યું. એટલે તેમાં થયેલ દ્રવ્યનો ખર્ચ વ્યર્થ ન જાય તે માટે પાત્રમાં જુદું રાખી મૂક્યું. બીજા ભોજનથી બધાંને જમાડ્યાં.

એવામાં ધર્મઘોષસૂરિના ધર્મરુચિ નામે મુનિ માસક્ષમણને પારણે નાગશ્રીના ઘરે આવ્યા. નાગશ્રીએ “આ શાકમાં થયેલો ખર્ચ વૃથા ન થાઓ” એવું વિચારીને કડવું શાક તે મુનિને વહોરાવ્યું.

અહો ! આ સ્ત્રીની બુદ્ધિને ધિક્કાર છે, જેને ઘેર તપના તેજથી કાંચનગિરિ જેવા મુનિવર પધાર્યા તેમને તેણીએ ઉકરડા જેવા ગણ્યા. કલ્પવૃક્ષ, સૂર્ય, કામકુંભ અને પુણ્યોદય જેવા મુનિને એ પાપી સ્ત્રીએ આકડો, રાહુ, કુંભારનો કુંભ અને ખાબોચિયા જેવા ગણ્યા.

આહાર લઈને મુનિ ગુરુ પાસે આવ્યા. જ્ઞાનીગુરુએ તે આહાર અયોગ્ય (વિષમિશ્રિત) જાણી શિષ્યને કહ્યું, “નિરવઘ સ્થાને જઈને પરઠવો જી, તમે છો દયાના જાણ રે, બીજો આહાર આણી કરી જી, તમે કરો

નિરધાર રે.”

ધર્મરુચિ મ.સા.એ શાક થોડું પરઠવ્યું. શાકમાં સ્વાદિષ્ટ પદાર્થો નાખેલા હોવાથી કીડીઓ આવી. શાક ખાતાં કીડીઓ મરી ગઈ... “દીઠા દીઠા રે જીવોના સંહાર રે !”

મ.સા. વિચારે છે, “જો હું બીજા જીવોને અભયદાન આપું અને આ આહાર વાપરું તો મારી જિંદગીનો અંત થાય છે પણ તે સાથે ભવનો પણ અંત થવો સંભવ છે. અને પરઠવીશ તો કીડીઓની વિરાધના થવાથી ભવની વૃદ્ધિ થશે.”

સભા: “ગુરુઆજ્ઞા તો પરઠવવાની હતી અને પોતે વાપરી ગયા તો ગુરુઆજ્ઞા ભંગનો દોષ ન લાગે?”

ગુરુજી: “ગુરુઆજ્ઞાના માત્ર વર્ડસ(શબ્દો)ને પાળવાના નથી. ગુરુવચનના ઐદંપર્યને પણ પાળવાનું છે. ગુરુઆજ્ઞાનું ઐદંપર્ય પણ તેઓ સમજેલા હતા.”

સભા: “એ શેના આધારે કહો છો?”

ગુરુજી: “સજ્જાયમાં સ્પષ્ટ લખ્યું કે “તમે છો દયાના જાણ રે” અર્થાત્ ધર્મરુચિ મ.સા.જ્ઞાની છે માટે જ વિચારે છે કે મારા ગુરુની પણ આજ્ઞા છે કે શુદ્ધ સ્થાને જઈને આ આહાર પરઠવી દેવો. તો મારા પેટ જેવું શુદ્ધ બીજું સ્થળ ક્યાંય પણ જોવામાં આવતું નથી.

મહાત્મા આવ્યા નહીં તેથી સહવર્તી જોવા જાય છે. મહાત્મા કાળધર્મ પામ્યા. ચંપાનગરીમાં ધર્મઘોષસૂરિ મ.સા.ના શિષ્યો મહોલ્લે-મહોલ્લે, ગલીએ-ગલીએ, પોળે-પોળે કહે છે કે અધન્યા, અપુણ્યા, પાપીણી, દુર્ભગીઓમાં લીંબોળી જેવી.

સભા: “લીંબોળી જેવી એટલે શું?”

ગુરુજી: “કોઈ પણ વ્યક્તિ ભૂખી હોય તો પીપળાનાં પાન ખાય પણ

લીંબોળી ન ખાય. એવી અત્યંત અનાદેય નાગશ્રીએ કડવી તુંબડીનું શાક વહોરાવીને સાધુને મારી નાખ્યા.

ચંપાનગરીના લોકો પાસેથી સોમદેવ વગેરે બ્રાહ્મણોએ વાત સાંભળી. બ્રાહ્મણો ભયંકર ગુસ્સે થયા. બ્રાહ્મણોના આગેવાનો ભેગા થઈ એના ઘરે આવે છે. અપ્રાર્થિત એવા મૃત્યુની ઈચ્છાવાળી થઈ છે? ચૌદશના દિવસે ભાગ્યશાળીઓનો જન્મ થતો હોય છે. જ્યોતિષીની દૃષ્ટિએ એ કહે છે કે તું હીનચતુર્દશીના દિવસે જન્મેલી છે, પાપીણી. આકોશભર્યા શબ્દો સંભળાવે છે. એના કુલનું અભિમાન નીચે પાડે છે. કપડાં, દાગીના બધું લઈ લે છે. તર્જના, તાડના કરે છે. એની નિંદા કરે છે, લાકડીઓથી મારે છે, ધિક્કારે છે, થૂંકે છે. ઘરમાંથી કાઢી મૂકી. હડકાયા કૂતરાની જેમ કોઈ એને ગામમાં પણ રાખવા તૈયાર નથી. કોઈ ઊભી પણ રહેવા દેતું નથી. સાંધાવાળા જૂનાં કપડાં લાજ ઢાંકવા રહેવા દીધા છે. હાથમાં એક તૂટેલું ઠીકરું અને પાણી માટે ફૂટેલો ઘડો રહેવા દીધો છે. માખીઓનો સમુદાય એની પાછળ ચાલે છે. એ જ ભવમાં ૧૬ મહારોગ ઉત્પન્ન થયા. કાળ કરી છઠ્ઠી નરકમાં ગઈ.”

સભા: “બીચારીની આવી હાલત કરી? ક્ષમા ન રાખવી જોઈએ?”

ગુરુજી: “આ બીચારી નથી. અધમાધમ જીવ છે. અસ્થાને ક્ષમા એ ગુણ નથી. કપૂર ગુણકારી છતાં નાણિયેરના પાણીમાં ન નંખાય. નાણિયેરના પાણીમાં નાખો તો મૃત્યુ લાવે.

કોની નિંદા કરવાથી પાપ ન બંધાય?

ઉત્તમ પુરુષોની નિંદા ક્યારેય નહીં કરવાની. મધ્યમ એટલે માર્ગને પામેલાની પણ ક્યારેય નિંદા ન કરવી. લૌકિક સદ્ગુણીની નિંદા ન કરવી. અધમ લોકો ચોર-કસાઈની પણ નિંદા ન કરવી.

દોષદૃષ્ટિવાળા કાગડા જેવા હોય છે. એને ઉકરડો અને મરેલા ઉંદરો જ દેખાય. બગીચામાં ઊગેલાં ફૂલો ન દેખાય. સંવત્સરીના દિવસે ખાય એની પણ નિંદા ન કરાય. નિંદા કેવળ પોતાના દોષોની અને જે અધમાધમ જીવો છે, જે માર્ગને ધક્કો પહોંચાડે છે, ઉન્માર્ગને સ્થાપે છે, શાસનના પ્રત્યનિક છે. એ બધાંની નિંદા નહીં કરો તો પાપ બંધાશે.”

સભા: “પ્રભાવના માટે બહેનો પડાપડી કરતાં હોય છે, એની નિંદા કરાય?”

ગુરુજી: “પ્રભાવના માટે પડાપડી કરનારની પણ નિંદા ન કરાય. એને ગુરુ મ.સા. સમજાવશે. પણ તમારે નિંદા ન કરવી.

વર્ષો પહેલાં દુષ્કાળ વગેરે કારણસર અનાજ વિતરણ કરવા નીકળેલા યુવાનો ગાડીઓ ચોરામાં ઠાલવી જાય અને કહે કે અમે આગળના ગામમાં જઈએ છીએ. તમે તમારી રીતે લઈ લેજો. કાર્યકર્તા પાછા આવ્યા. અનાજના ઢગલા જેમના તેમ. એક દાણો પણ ઓછો ન થાય. આપવા છતાં જાતે લે નહીં. આપણી વૃત્તિ નીચે ગઈ કેમ કે શ્રીમંત ઘરની સ્ત્રીઓ પણ પ્રભાવના માટે પડાપડી કરે. આ આપણી તુચ્છ વૃત્તિ, અશુભ લેશ્યાના પ્રતીક છે. પ્રભાવના માટે ઝૂંટાઝૂંટી ન હોય. ઈવન માંગવું એ કેટલું નાનપભર્યું હશે કે શાંતનુ શેઠે ચોરી કરી પણ માંગ્યું નહીં. ખાનદાન માણસ માગી શકે જ નહીં.”

સભા: “અમે તો ફેન્કલી કહી દઈએ કે મારી આગ્રહ કરવાની ટેવ નથી. તમે જાતે માંગી લેજો.”

ગુરુજી: “તમારી આગ્રહ કરવાની ટેવ નથી એ કોઈ ગુણ નથી, પણ એ તો દોષ છે. આગ્રહ કરવાની ટેવ નથી તો ટેવ પાડ. કશું જ ફેન્કલી મંગાય નહીં.”

સભા: “સાધુ ભગવંતો વગેરે તો વસતિ વગેરેની યાચના કરે છે?”

ગુરુજી: “માંગવાનો જન્મ શામાંથી થયો એ જોવાનું. સાધુભગવંત પણ માગે છે અને ભિખારી પણ માગે છે. પણ બંનેમાં ફરક છે. ભિખારી લાચારીના કારણે માગે છે. જ્યારે સાધુ ભગવંતને અહિંસક જીવન જીવવું છે. અહિંસક રીતે આજીવિકા ચલાવવા માટે યાચના સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય જગતમાં નથી. અહિંસક આજીવિકા ચલાવવાની વૃત્તિ છે. માટે એ કોઈ દોષ નથી, ગુણ છે.

પ્રજાનું કૌવત હણાઈ જઈ રહ્યું છે. જેટલું મફતમાં મળતું હોય એટલું ઘરભેગું કરો એવી વૃત્તિ પેદા થઈ રહી છે.

માંગવામાં માગવામાં ફેર છે

માંગવાની વૃત્તિના અવગુણના છેડા છેક આચાર્ય પદવી માંગવા સુધી પહોંચતા હોય છે. સાબરમતીમાં સુશ્રાવક જવાનમલજી પ્રતાપચંદજી બેડાવાળા. પોતાની શ્રાવિકા શાક પીરસવાનું ભૂલી ગઈ હોય તો ખાલી રોટલી વાપરીને ઊભા થઈ જાય પણ શ્રાવિકા પાસે શાક માગ્યું નથી.

મૂળ વાત, દેવ-ગુરુ-ધર્મ તથા એને પૂરક વ્યવસ્થાઓની નિંદા કરનારની નિંદા કરવી પડે.”

સભા: “રીત-રિવાજોની નિંદા ન થાય?”

ગુરુજી: “ના, પૂર્વકાળમાં માણસ બાજોઠ પર થાળી રાખીને વાપરતો હતો. તમને આ પરંપરા ઓર્થોડોક્સ લાગે છે. જ્યારે એક ફોરેનર ઇન્ડિયા આવ્યો. તેને વાપરવા માટે બાજોઠ આપ્યો તો એણે પોતાની ડાયરીમાં લખ્યું કે ઇન્ડિયામાં દરેક વ્યક્તિને વ્યક્તિગત ડાયનિંગ ટેબલ આપવામાં આવે છે. કોમન ડાયનિંગ ટેબલ નથી. એ ખૂબ ખુશ થયો.

ખરેખર આર્ય રીત-રિવાજો એ ધર્મના પૂરક હતા એની નિંદા ન કરાય અને કોઈ નિંદા કરનો હોય તો બચાવ કરવો.

મૂળ વાત, નિંદા એ પાર્ટનરશિપવાળો બિઝનેસ છે. એમાં બે જણ હોય તો જામે, એકલા નિંદા જામે નહીં. અહીં એટલું ધ્યાન રાખવું કે લોકવિરુદ્ધ નિંદા ઇત્યાદિ પ્રવૃત્તિ જીવનમાં ન જોઈએ.

રાવણના જીવનમાં ભવનિર્વેદ છે. સંસારને અસાર માને છે તેથી જ ધરણેન્દ્ર રાવણની ભક્તિ કરવા ઇચ્છે છે ત્યારે રાવણ ભક્તિના ફળ તરીકે મોક્ષ જ માંગે છે. અર્થાત્ સંસારને અસાર જ માને છે તો જ મોક્ષ માગે ને ! મોક્ષ માગે છે તેથી માર્ગાનુસરિતા પણ છે. જીવનમાં ભૌતિક સુવિધાઓ પણ છે કે જેનાથી જીવન અસ્તવ્યસ્ત ન થઈ જાય. અર્થાત્ ઇષ્ટફલસિદ્ધિ પણ છે.

જ્યાં સુધી સીતાનું અપહરણ નહોતું કર્યું ત્યાં સુધી લોકવિરુદ્ધ એક પણ પ્રવૃત્તિ ન હતી. ત્રણ ખંડનો માલિક છે છતાં એના જીવન ઉપર કોઈ આંગળી ચીંધી શકે એવો એક પણ અવગુણ નથી. ૧૦૦% જેન્ટલમેન છે.

રાવણના જીવનમાં એક પણ વસ્તુ લોકવિરુદ્ધ નહીં દેખાય. નિકાચિત કર્મના કારણે સીતાનું અપહરણ થયું. રામ સાથે યુદ્ધ ચાલુ છે. જે દિવસે મરી ગયો તે દિવસે પણ ભગવાનની ભક્તિ કરવા જાય છે ત્યારે એમ નથી કહેતો કે હું જીતી જાઉં. પણ ભગવાનને કહે છે કે પ્રભુ, મને સમાધિ મળજો. ભવોભવ તમારું શાસન મળજો.

આપણા જીવનમાં અનંતીવાર લોગવિરુદ્ધચ્યાઓ, ગુરુજણપૂઆ, પરત્યકરણં આવ્યું છે. ૪, ૫, ૬ પ્રાર્થના ઘણીવાર જીવનમાં આત્મસાત્ પણ ૧લી, ૨જી પ્રાર્થના જીવનમાં ન હોય તો ૪, ૫, ૬ની કોઈ તાત્વિક વેલ્યુ નથી.”

સભા: “લોગવિરુદ્ધચ્યાઓ, ગુરુજણપૂઆ, પરત્યકરણં જેના જીવનમાં હોય પણ ભવનિર્વેદ, માર્ગાનુસારિતા ન હય તો કલ્યાણ ન થાય.”

ગુરુજી: “૪, ૫, ૬ જેના જીવનમાં છે પણ ૧લી, ૨જી પ્રાર્થના જેના

જીવનમાં નથી એને ધર્મ પમાડવો સહેલો. જેના જીવનમાં સંસ્કૃતિ, મર્યાદા હોય તેને ધર્મ પમાડવો સહેલો.

૧લી, ૨જી પ્રાર્થના વિના ૪, ૫, ૬ પ્રાર્થના જીવનમાં અનંતીવાર આવી હતી. તેથી ગણધર ભગવંતે ૧લી, ૨જી પ્રાર્થના પછી ૪થી, ૫મી, ૬ઠ્ઠી પ્રાર્થના માગી.”

સભા: “જેના જીવનમાં લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ છે, દા.ત. સ્મગલર છે એને ધર્મ કરવાનું મન થાય તો ધર્મ કરી શકે?”

ગુરુજી: “જેના જીવનમાં લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ છે એવા જીવોએ જાહેરમાં ધર્મ ન કરાય.”

સભા: “કેમ ન થાય?”

ગુરુજી: “શાસનની અપભ્રાંજના થાય.”

સભા: “ધર્મમાં આવશે તો સ્મગલિંગનો ધંધો છૂટી જશે.”

ગુરુજી: “ધર્મમાં આવવાની ના નથી પાડી. ઉપાશ્રયના દરવાજા ખુલ્લા છે. સજ્જન મોભાદાર વ્યક્તિ ગમે ત્યારે આવી શકશે, જ્યારે મોટી લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ કરનાર જાહેરમાં ધર્મ ન કરી શકે. દાન પણ જાહેરમાં ન આપી શકે. સ્મગલિંગ કરીને પૈસા લાવ્યો એટલે ખોટી રીતે કમાયો છે, માટે તેને જાહેરમાં દાન નહીં થાય.”

સભા: “સ્મગલર જાહેરમાં દેરાસર બનાવે તો શું કરવાનું?”

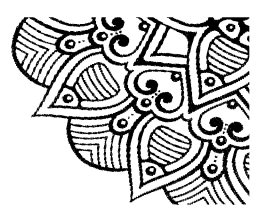
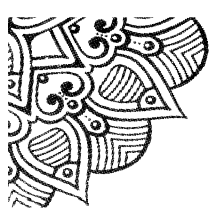
ગુરુજી: “સંઘમાં આપણું કોઈ નથી સાંભળવાના. બાકી સંઘાચાર્ય પગલાં લઈ શકે. દા.ત. આવા સ્મગલરે બનાવેલા દેરાસરમાં પગ પણ મૂકાય નહીં અને કોઈ પગ ન મૂકે.

મારું ચોમાસું મુલુંડમાં હતું. સંવત્સરીની રાત્રે હું પ્રાય: ૧૨.૩૦ વાગે માત્રુ પરઠવવા નીચે આવ્યો. મંડપમાં જ માત્રાની કૂંડી હતી ત્યાં રસોડામાંથી ધૂમાડો નીકળતાં જોયો. મેં ત્યાં તપાસ કરી તો શીરો, મગ

૧૨.૩૦ વાગે થઈ ગયા હતા. મેં પૂછ્યું આટલું વહેલું કેમ બનાવ્યું ? તો રસોઈયો કહે કે ચાર ઓર્ડર છે, શું કરું ?

હવે હું તમને કહું કે આ મધ્યરાત્રે બનેલું છે. વાસી છે, ખાતાં નહીં. તો તમે માનો ?”

...વિશેષ વાતો અવસરે...

પડાવ : ૭

જળ ભરી સંપુટ પત્રમાં, યુગલીક નર પૂંજત
ઋષભ ચરણ અંગુઠડે, દાયક ભવજલ અંતઃ

ભવનો અંત લાવવા માટે આપણે સુધમસ્વામી ભગવંતે બનાવેલ
‘જયવીયરાય’ સૂત્રની વિચારણા કરી રહ્યા છીએ.

(૧) ભવનિર્વેદ	(૨) માર્ગાનુસારિતા
(૩) ઈષ્ટફલસિદ્ધિ	(૪) લોકવિરુદ્ધનો ત્યાગ
(૫) ગુરુજનપૂજા	(૬) પરાર્થકરણ
(૭) સદ્ગુરુનો યોગ	(૮) તેમના વચનની સેવા.. આભવમખંડા

ગણધર ભગવંતે અહીં સુધી જ સૂત્ર બનાવ્યું છે. પછીની જે
માંગણીઓ છે તે પૂર્વાચાર્યકૃત છે.

સભા: “ગણધર ભગવંતે કેમ અધૂરું સૂત્ર બનાવ્યું?”

ગુરુજી: “ગણધર ભગવંતે કેમ ૮ પ્રાર્થના સુધી જ સૂત્ર બનાવ્યું તે
વિચારીએ.

તમે કહ્યું કે ગણધર ભગવંતે કેમ અધૂરું સૂત્ર બનાવ્યું. સૂત્ર અધૂરું
છોડવાનું સંભવિત કારણ (૧) વ્યક્તિને આવડતું ન હોય તો અધૂરું છોડે
(૨) વ્યક્તિના કામમાં ઠેકાણું ન હોય તો અધૂરું છોડે. (૩) કાર્ય કરતાં કાંઈ
વિઘ્ન આવી ગયું હોય તો કાર્ય અધૂરું રહી જાય.

ગણધર ભગવંતે આઠ પ્રાર્થના સુધી જ સૂત્ર બનાવ્યું પણ આગળનું
સૂત્ર ન બનાવવામાં એક પણ ઉપરોક્ત કારણ નથી. (૧) ગણધર ભગવંતે
શ્રુતના પારગામી છે. તેથી તેમને આવડતું નથી એવું તો નથી જ. (૨)
તીર્થંકર ભગવંતના પટ્ટધરના કામમાં ઠેકાણું ન હોય એ વાતમાં દમ નથી.
(૩) જયવીયરાય સૂત્ર બનાવતાં કોઈ વિઘ્ન પણ આવ્યું નથી. છતાં...”

સભા: “તે કાળે આગળની પ્રાર્થનાઓની જરૂર નહીં હોય.”

ગુરુજી: “ના, તે કાળે પણ આગળની પ્રાર્થનાની જરૂર હતી. દા.ત. ભવે ભવે તુમ્હ ચલણાણં -ભવોભવ મને તમારું શાસન મળજો. ચોથા આરામાં પણ પૂરેપૂરો ચતુર્વિધ સંઘ મોક્ષમાં નથી જવાનો તેથી તેમને પણ જ્યાં સુધી મોક્ષ ન થાય ત્યાં સુધી ભવોભવ પ્રભુનું શાસન મળજો એવી પ્રાર્થનાની જરૂર છે જ.”

સભા: “પહેલી આઠ પ્રાર્થનાની અંતર્ગત પાછળની પ્રાર્થનાઓ આવી જતી હશે.”

ગુરુજી: “બરાબર, તમે મહેનત કરો તો બધા જવાબ આવડી જાય એવી તમારી શક્તિ છે. ભારતનું બંધારણ એક ચોપડીમાં લખાઈ જાય પરંતુ બંધારણનું અર્થઘટન કરવા માટે હજારો પુસ્તકો ઓછાં પડે.

એટલે ગણધર ભગવંતે ૮ પ્રાર્થનામાં જે માંગ્યું હતું તે આપણા જેવા મંદ ક્ષયોપશમવાળા ન સમજી શકે એટલે વિસ્તૃત કરીને આપ્યું.”

સભા: “પ્રથમ આઠ પ્રાર્થનામાં “ભવે ભવે તુમ્હ ચલણાણં” -ભવોભવ તમારું શાસન મળજો એવી પ્રાર્થનાનો સમાવેશ ક્યાં કરવામાં આવેલ છે?”

ગુરુજી: “સદ્ગુરુ જોગો...”માં આવી જાય. સદ્ગુરુ શાસનમાં જ હોય. શાસન બહાર સદ્ગુરુ છે જ નહીં તેથી ઈન્ડાયરેક્ટલી તો આ વાત આવી જતી હતી. પણ આપણે ન સમજી શકીએ તેથી અન્ડરલાઈન કરીને અર્થાત્ સેપરેટ સમજાવી હોય અથવા દ્વિબદ્ધ સુબદ્ધ એ ન્યાયે પણ લખી હોય.

ગણધર ભગવંતે કરેલ આઠ પ્રાર્થનાને યથાર્થ સમજીને પૂર્વાચાર્ય ભગવંતોએ એ પ્રાર્થનાઓને આપણા બોધ માટે વિસ્તૃત કરી છે.”

સભા: “ઉદાહરણથી સમજાવો ને !”

ગુરુજી: “લૌકિક ઉદાહરણ લઈએ. વડીલો કહેતા કે ગામેગામ ઘર બાંધવા જોઈએ. આ પંક્તિનો શબ્દાર્થ થાય છે કે દરેક ગામમાં ઘર હોવું જોઈએ. ભારતમાં ૬ લાખ ગામડાં છે. છ લાખ ગામમાં ઘર બાંધવા માટે પુષ્કળ

પૈસા જોઈએ. એટલા પૈસા કમાવવામાં માણસ ટેન્શનમાં ઊંધો વળી જાય. કદાચ પુણ્ય હોય અને પુષ્કળ પૈસા છે તેથી બિહારમાં ઘર લીધું. તમને કોઈ પૂછે કે બિહારમાં ઘર કેમ લીધું ? મારા પિતાજી કહી ગયા કે ગામેગામ ઘર હોવા જોઈએ. માટે બિહારમાં કોઈ સ્વજન નથી છતાં ઘર લીધું.

ખરેખર તમારા પિતા જે કહી ગયા છે તેનો મતલબ એવો થાય છે કે દરેક વ્યક્તિ સાથે એવા મીઠા સંબંધો રાખવા કે અન્ય ગામમાં જવાનું થાય તો પરાયું ન લાગે. પોતાનું જ ઘર લાગે. એથી એ ગામમાં પગ મૂકવામાં સંકોચ ન થાય.

સમજો કે તમારે અમદાવાદ જવું છે અને ત્યાં ચોવિહાર કરવા છે. તમે પાડોશી સાથે સારા સંબંધ રાખ્યા છે. તેમની પુત્રવધૂ અમદાવાદની છે તો તરત કહેશે કે મારા પિયર જજો. ત્યાં બધી વ્યવસ્થા થઈ જશે. મારા પિયરિયાંને જ તમારા ચોવિહારનો લાભ આપજો.

તમારા પિતા કહી ગયા કે ગામેગામ ઘર બાંધવા અર્થાત્ તારો સ્વભાવ સારો રાખજે. આજુબાજુવાળા સાથે કટકટ કરતો નહીં. કચરાના ડબ્બા વગેરે માટે માથાકૂટ કરતો નહીં. બાજુવાળા નાના છોકરાં ગંદકી કરી જાય તો ઝઘડવા માટે જતો નહીં. આવી લાખો હિતશિક્ષાઓ ગામેગામ ઘર બાંધવામાં રહેલી છે.”

સભા: “ગામેગામ સંબંધ રાખવા એમ જ લખ્યું હોત તો ?”

ગુરુજી: “વરસાદ પડે તો લોકો કહે કે આ વરસે સોનું વરસ્યું. ખરેખર તો સોનું નથી વરસ્યું પણ પાણી વરસ્યું છે. કારણમાં કાર્યનો ઉપચાર કરીને આ રીતે ભાષા બોલાતી હોય છે. ભાષાની અમુક પ્રકારની મર્યાદાઓ આવવાની તેથી સમજવામાં તકલીફ થાય. માટે જ ગુરુની જરૂર પડે. માટે સાધુ ભગવંતોના પક્ષીસૂત્રમાં અંતોપક્ષસ્સ જં ન વાઈઅં, ન પઢિઅં... અહીં કમનો વ્યુત્ક્રમ કર્યો છે.

સભા: “ક્રમ શું હોય?”

ગુરુજી: “જે ન ભણ્યું, ન ભણાવ્યું ને બદલે જે ન ભણાવ્યું ન ભણ્યું. આમ લખવા પાછળ શાસ્ત્રકાર ગુરુગમથી ભણવાની વાત કરે છે. માટે ક્રમનો વ્યુત્ક્રમ કરીને લખ્યું છે.”

સભા: “આ અર્થ ટીકામાં લખ્યો છે?”

ગુરુજી: “મને ભણતાં પ્રશ્ન થયેલો તેથી મેં સુવિશાલગચ્છાધિપતિ પૂજ્ય જયઘોષસૂરીશ્વરજી મ.સા.ને આનો અર્થ પૂછાવ્યો. તો એમણે આ અર્થ કરી આપ્યો. મને ખૂબ સંતોષ થયો.

મૂળ વાત, બંધારણની ચોપડીઓ બજારમાં મળે છે છતાં વકીલો પાસે તમારે અર્થ સમજવા જવું પડે છે. નેટ ઉપર સર્ચ કરો તો દવાની માહિતી મળે છતાં ડોક્ટરની જરૂર પડે છે. જીએસટીના નિયમો ગુપ્ત નથી છતાં સી.એ. પાસે જવું પડે છે.”

સભા: “સી.એ. જેટલું જીએસટીનું જ્ઞાન નથી માટે જવું પડે છે.”

ગુરુજી: “પૂર્વાચાર્યો જેટલું જ્ઞાન આપણને નથી તેથી જ પૂર્વાચાર્યોએ જે આગમો ઉપર ટીકા, ભાષ્યાદિ જે લખ્યાં છે તે મૂળ આગમના જ અર્થ છે. છતાં એ ભાષ્યાદિને માનવા નહીં એ બહુ ગંભીર ભૂલ છે. દા.ત. તમારા પિતા કહી ગયા કે સમાજમાં કોઈની સાથે બગાડતો નહીં. એમાં પડોશીનો ઉલ્લેખ ન કર્યો હોય તો પણ સમજવાનું જ હોય કે પડોશી સાથે બગાડાય જ નહીં. તમે તમારો કક્કો લઈને બેસી જાવ કે પિતાજી ક્યાં લખીને ગયા છે કે પડોશી...પિતાજી તો સમાજ સાથે ન બગાડવાનું લખી ગયા છે. આ જ કક્કો ખરો કરો એ વ્યાજબી નથી.

આઠ માગણીની અંદર ગણધર ભગવંતે જે માંગ્યું, એમાં બધું આવી ગયું હતું. શું મંગાય એનો પૂરેપૂરો બોધ એમની પાસે હતો. છતાં પૂર્વાચાર્ય દ્વિબદ્ધં સુબદ્ધમ્ ન્યાયે અથવા તો સ્પષ્ટ બોધ થાય એવા ઉદાત્ત

આશયથી આગળની પ્રાર્થનાઓ બનાવી છે.

આપણી વાત ચોથી પ્રાર્થના લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓની ચાલતી હતી. લોગ=સારા, સજ્જન લોકો અને એ લોકોને જે ન ગમતું હોય તેનો ત્યાગ એનું નામ ‘લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ’. અહીં સજ્જન લોકો જ લેવા પડશે. સજ્જન=શિષ્ટ જન. જૈન લેવા એવું ન સમજવું. ટૂંકમાં, દુનિયામાં જેટલા શિષ્ટજન છે એ લોકોને નથી ગમતું એવી વસ્તુનો ત્યાગ એટલે લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ.”

સભા: “શિષ્ટજન અર્થાત્ સજ્જન કોને ગણવા?”

ગુરુજી: “જેને સુકૃતો સહજ ગમતાં હોય, સારાં કામો ગમતાં હોય અને ખરાબ કામો ન ગમતાં હોય. એને શિષ્ટજન અર્થાત્ સજ્જન કહેવાય.

લોક વિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ બે પ્રકારની આવશે: ૧) જે પ્રવૃત્તિ સીધેસીધી નિંદ્રા લાગશે જેમ કે, વેશ્યાનો ધંધો કરવો, કતલખાનું ચલાવવું, સ્મગલિંગ કરવું, જુગાર રમવો આ બધી સ્પષ્ટ અયોગ્ય પ્રવૃત્તિઓ છે. આમાં બહુ સમજવાની જરૂર ન પડે.

જ્યારે બીજી લોક વિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિમાં સ્પષ્ટ, સીધું, દેખીતું પાપ ન દેખાય. દા.ત. વડીલોથી જુદાં રહેવાનું, દારુ, સ્મગલિંગ-વેશ્યાના ધંધામાં સીધું પાપ દેખાશે. તમે વડીલોથી જુદાં સ્વતંત્ર રહો એમાં આવું સીધું પાપ ન દેખાય છતાં એવી પ્રવૃત્તિઓનો પણ ત્યાગ કરવો.”

સભા: “આજે તો દેખીતું પાપ દેખાય એમાં સમજાવવા જઈએ તો પણ સામે ગળે વળગે.”

ગુરુજી: “તમારી વાત સાચી છે, એક યુવાનને એક સજ્જનભાઈ સમજાવવા ગયા કે તું મહિને ૧૫ હજાર રૂપિયા દારૂ-સિગારેટ પાછળ ઊડાડી નાખે છે. ૧૨ મહિનાના ૧ લાખ ૮૦ હજાર થાય અને ૧૦ વર્ષના ૧૮ લાખ રૂપિયા થઈ ગયા. આ ૧૮ લાખ રૂપિયા બચાવ્યા હોત તો તારી

પાસે આજે ૬૦ તોલા સોનું હોત.

વ્યસની યુવાને કાકાને વળતો સવાલ કર્યો કે તમારી ઉંમર કેટલી થઈ? તો કાકાએ જવાબ આપ્યો કે ૬૦ વર્ષ. યુવાને ફરી સવાલ કર્યો કે તમે દારૂ, સિગારેટ પીઓ છો? તો કાકા કહે કે ના. તો તમારી પાસે ૩૬૦ તોલા સોનું હોવું જોઈએ ને! છે તમારી પાસે ૩૬૦ તોલા સોનું?

જડ અને વક લોકો એવા હોય છે કે તમે એને સમજાવવા જાવ તો તમને ગળે વળગે. કોઈ સજ્જને દારૂ, સિગારેટનું સેવન જીવનમાં ક્યારેય કર્યું નથી છતાં કેન્સર થાય તો કહેશે કે દારૂ-સિગારેટ ન પીધાં છતાં કેન્સર થયું તો અમને શાંતિથી પીવા દો. માથાકૂટ ન કરો.

ભલા માણસ ! સિગારેટ વગેરે પીતા ન હતા છતાં કેન્સર થયું તો વિચાર કર કે જે પીએ છે તેને તો કેન્સરના ચાન્સ કેટલા વધી જાય?”

સભા: “વક જડ તો કહેશે કે મારા દાદા રોજની ૬૦ બીડી પીતા હોવા છતાં કાંઈ ન થયું, ૮૩ વર્ષ જીવ્યા.”

ગુરુજી: “આવા જડ, વકને સમજાવી ન શકાય. વ્યસનો પણ માત્ર ભૌતિક આશયથી નથી છોડવાના.”

સભા: “આપે ગઈ કાલે કહ્યું કે “નિન્દ્યો ન કોઽપિ લોકે।” એમાં અધમાધમ જીવ સિવાય બીજા કોઈની નિંદા ન કરવી. અમારા ઘરે કોઈ વસ્તુ ચોરી જાય તો એની પણ નિંદા ન કરાય?”

ગુરુજી: “ના, તમે આર્યદેશની સત્યઘટનાઓથી પરિચિત નથી. બાકી કેવા કેવા અદ્ભુત ઉદાહરણો તમને સાંભળવા મળે. મુકુન્દરાય પારાશર્યજીએ પોતાની માની વાતો લખી છે તે વાંચો તો સમજાય.

“મારાં બાનાં અવસાન પહેલાંના ત્રણેક વર્ષે બનેલી હકીકત છે. બાના પિયરના ગામ મોરબીમાં એક ભાઈ રહેતા હતા. પણ ભાવનગર આવે ત્યારે બા પાસે આવતા રહેતા. તેઓ મારી માને ફઈ કહેતા અને

છેવટનાં વરસોમાં તો વારંવાર આવતા.

કોઈ પણ કારણે તેમને હસ્તલાઘવની(ચોરી) ટેવ પડેલી તે છૂટતી જ ન હતી. પછીનાં વરસોમાં સાવ નિર્ધન થઈ જવાથી એ ટેવ વધી હોઈ, બે-ચાર મિનિટ પણ ઓરડામાં એકલા પડવા દીધા હોય તો કંઈક વસ્તુ તો જાય જ. છતાં બા તેમને જમીને જવાનું કે બપોર પછી છાંયો ઢળ્યે જવાનું કહેતાં ત્યારે મને ઘણો ચિત્તકલેશ થતો. બાને આ ભાઈની ટેવ બાબતે ખબર હતી. છતાં પણ તેઓ તેમને હેતથી અવનવું ખવડાવતાં. મિષ્ટાન્ન બનાવી દેતાં અને અવનવાં અથાણાં કાઢી ખવડાવતાં. ઉનાળામાં તો બા તેમને પંખો ચ નાખતાં. વાત સાચી કે એ ભાઈ બહુ ભાવથી જમતા અને વારંવાર ફઈ-ફઈ કહી બાળપણની વાતો સંભારતા.

એક વાર તેઓ સવારમાં મારા ઘરે આવ્યા. બાએ જમવા રોક્યા.બા ઘરમાં હતાં અને હું બાજુની ઓરડીમાં બે-ત્રણ પુસ્તકો મૂકવા ને એક પુસ્તક લેવા ગયો. પુસ્તક ગોતતાં બે-ત્રણ મિનિટ થઈ. પાછો આવ્યો ત્યારે ટેબલ પરથી બે નાની વસ્તુઓ ગયેલી. મેં અંદર જઈને બાને કહ્યું, “આપણે સહુ જાણીએ છીએ કે એ ભાઈ આવે છે ત્યારે કંઈક વસ્તુ જાય છે તોય બેસવાનું, જમવાનું શા માટે કહેવું?” બાએ કહ્યું, “ભાઈ! હું જીવું છું ત્યાં સુધી રે ‘વા દે.’” કહી બા મૂંગા થઈ ગયાં. બાએ શ્રીખંડ કરી ખવરાવ્યો. પંખો નાંખતાં, જૂની વાતો સંભારતાં બંને બેઠાં. હું રસોડામાં જઈ લુસલુસ જમી ઓફિસે જવા નીકળ્યો. જતાં જતાં કહેતો ગયો કે મને આ બધું ગમતું નથી.

ઓફિસેથી પાછો ઘેર આવ્યો ત્યારે મેં બાને પૂછ્યું, “હું ગરમ થઈ, બોલીને ઓફિસ ગયો ત્યારે તમારે મને કંઈ કહેવું હતું? બાએ કહ્યું કે તને આવડા મોટાને મારે શું કહેવાનું હોય? મેં કહ્યું કે તમે મારી સામે જોતા ‘તા ત્યારે શું વિચાર આવતા ‘તા?’”

બાએ કહ્યું કે મને તો ત્યારે તારા બાપા યાદ આવતા 'તા. અમે એકવાર આપણા ગામડે ગયા. ત્યારે ઓરડાની ચાવી જેની પાસે હતી તે કમરૂદીનભાઈએ કહ્યું કે તમારા ફલાણા સગા પંદર દિ ' પહેલાં આવ્યા હતા અને ચાવી માંગી કે તમે સામાન રાજકોટ મંગાવ્યો છે, માટે લેવા આવ્યા છે. એમ કહી એક મોટું કબાટ, એક પેટી, તાંબા-પિત્તળના કે રૂપાનાં વાસણ લઈ ગયા છે. તારા બાપુ કંઈ બોલ્યા નહીં. પછી ઓરડામાં ગયા. પટારો ઉઘાડ્યો. ત્યાં તાળું તોડી ઘરેણાં વગેરે લઈ ગયા હતા. મને આ વસ્તુસ્થિતિ જોતાં દુઃખ થયું ત્યારે તારા બાપાએ કહ્યું કે આ વાત કોઈને, બા સુદ્ધાને ના કહેવી. મૂંગા રહેતા અને ખમી ખાતાં શીખવું. આપણા નસીબનું નહોતું એમ મન મનાવવું. એ યાદ આવતાં મને થયું કે એ બાપનો તું દીકરો થઈ આમ કેમ વર્ત્યો? તમને સમજાયું હશે કે તમારે ઘરેથી કોઈ વસ્તુ ચોરી જાય તો નિંદા તો બહુ દૂરની વાત છે.”

સભા: “શ્રાવક આવી રીતે કોઈ ચોરી કરી જતું હોય તે સહન કરે ? ક્યાં સુધી સહન કરવાનું ?”

ગુરુજી: “ ભૌતિક નુકસાનમાં જેટલું સહન થાય તેટલું કરવું. સહન કરશો તો સારું છે. જ્યાં સુધી તમારી સમાધિ ટકતી હોય ત્યાં સુધી સહન કરવામાં કોઈ વાંધો નથી.

મૂળ વાત, લોકવિરુદ્ધ બે પ્રકારે છે: (૧) જેમાં પાપ સ્પષ્ટ દેખાય, (૨) જેમાં પાપ સ્પષ્ટ ન દેખાતું હોય. જેમ કે મા-બાપથી અલગ રહેવું વગેરે.

તમારી બહેન વિધવા થઈ છે. એના સાસરીપક્ષમાં કોઈ નથી. ત્યારે ભાઈ તરીકે તમારી જવાબદારી વિધવા બહેનના ભરણપોષણની આવે. તમારે ચૂં કે ચા કર્યા વગર ભરણપોષણ કરવાનું. તમે ગાડીઓમાં ફરો અને બહેનનું ભરણપોષણ ન કરો તો ન ચાલે પણ આજે સમાજ

વ્યવસ્થા તૂટી ગઈ છે. તમે હાથ ઊંચા કરી નાખો તો કોઈ કહેનાર રહ્યું નથી. બાકી સમાજવ્યવસ્થા હોય તો સજ્જનો તમારો હાથ પકડશે. માય લાઈફ ઈઝ માય લાઈફ એ વાત અહીં ન ચાલે. અહીં સજ્જનો પણ Involve થશે. અહીં ચૂકો તો ગણધર ભગવંતો તમને ચૂક્યા કહેશે. માટે ગણધર ભગવંતો ભગવાન પાસે પ્રાર્થના કરે છે. લોક વિરુદ્ધ ચ્યાઓ.”

સભા: “ ૧૨ વ્રતધારી શ્રાવક હોય અને એની વિધવા બહેનના ભરણપોષણની જવાબદારી છતી શક્તિએ ન લે તો લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ કહેવાય?”

ગુરુજી: “હા, ૧૦૦% લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ કહેવાય. શાસ્ત્રકારો જેનામાં જેટલી ભૂમિકા મુજબ ખામી હશે તે ખામી તટસ્થતાપૂર્વક જરૂર બતાવશે. ભગવાનના શાસનમાં જરા પણ મારાતારાનો ભેદભાવ નથી.

લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિમાં મીરાંના જીવનને જોઈએ. મીરાંના લગ્ન રાજધરાણામાં થયેલાં છે. અંબાણી ફેમિલીની પુત્રવધૂઓનો દબદબો કેવો હોય? એનું સ્ટેટસ કેવું હોય? એની પાસે પૈસાની રેલમછેલ કેવી હોય?”

સભા: “આટલા પૈસાવાળાને તો પાર્ટી, શોપિંગ, ફેશનમાંથી બહાર નીકળવાનો ટાઈમ જ ન મળે.”

ગુરુજી: “મીરાં રાજરાણી છે. એમને કોઈ ગૃહકાર્ય વગેરે કરવાનાં ન હોય. મીરાંનાં નવાં નવાં લગ્ન થયાં છે અને પતિનું મૃત્યુ થઈ જાય છે અને મીરાં વિધવા થયાં છે. તમે હોવ તો મીરાંને શું શિખામણ આપો?”

સભા: “બીજાં લગ્ન કરી લે. આખી જિંદગી કેવી રીતે નીકળશે?”

ગુરુજી: “બીજો પતિ કરશે એટલે જિંદગી નીકળી જશે ? બીજો પતિ નહીં મરે એની ગેરંટી છે ?

આર્યદેશની વાતો સાંભળો તો ખબર પડે. ગંગુડોશીની વાત છે. ગંગુનાં લગ્નનાં બે-ત્રણ વર્ષમાં જ પતિ મરી ગયો. બીજાં લગ્નની વાત કરી

(એમના સમાજમાં ઘરઘરણાં-બીજાં લગ્ન- થતાં હતાં). તો ગંગુવહુ ચિડાઈને કહેતી કે આવી વાત મારી આગળ નહીં. જે ધણીને મેં જીવ દીધો એનું ગામતરું (મૃત્યુ) થયા કેડે હું એને છોડ (દગો) દઉં તો હું ક્યા ભવમાં છૂટું?”

સભા: “નાની ઉંમરમાં વિધવા થાય તો જિંદગી નીકળે કેવી રીતે?”

ગુરુજી: “ધર્મમાં મન લગાડવાથી જિંદગી સુખપૂર્વક નીકળી જાય.”

સભા: “ધર્મ ગમવો તો જોઈએ ને?”

ગુરુજી: “ધર્મમાં ન ગમવા જેવું શું છે? બીજો પતિ બે વર્ષમાં મરી જશે તો ? પતિ નથી તો શું થયું ? પરિવારમાં સાસુ-જેઠાણી વગેરે તો છે જ ને ? ધર્મમાં મન લગાડવાનું. સામયિક પ્રતિક્રમણ કરી શકાય. બાકીના ટાઈમમાં ઘરનાં કર્તવ્ય આવશે. પતિના સાથે જે ટાઈમ મળતો હતો તે ધર્મમાં લગાડી દેવાનો.

મીરાં વિધવા થયાં. બીજાં લગ્નની વાત નથી. શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિમાં પોતાનું મન લગાડી દે છે. બીજાં લગ્નનો વિચાર સુદ્ધાં નથી કરતાં. મીરાંના પદો વૈરાગ્યમય છે. છતાં મીરાંના જીવનમાં લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ છે.”

સભા: “શું છે?”

ગુરુજી: “શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ ગમે ત્યાં રસ્તા ઉપર પણ કરવા બેસી જાય. વીણા વગાડે, ભગવાનનાં ગીતો ગાય. આર્યદેશની સ્ત્રીઓ આમ રસ્તા પર ન ગાય. રાસડા પણ ન લે. ગમે ત્યાં બેસી ન જવાય. ગમે ત્યાં ભજન ન કરે. ગમે ત્યાં નાચે નહીં.”

સભા: “ભજન જ ગાય છે ને?”

ગુરુજી: “સ્ત્રીઓથી જાહેરમાં ગમે ત્યાં ભજન કરવું, નાચવું વગેરે ન થાય.”

સભા: “મંદોદરીએ અષ્ટાપદ પર્વત પર નૃત્ય કર્યું છે.”

ગુરુજી: “મંદોદરીએ ભગવાનની સામે નૃત્ય કર્યું છે.”

સભા: “સ્ત્રીથી ભગવાનની સામે નૃત્ય થાય?”

ગુરુજી: “સતી મંદોદરીએ કર્યું તે ખોટું છે? મંદોદરી સ્ત્રી નથી?”

સભા: “મંદોદરીએ ભગવાન સામે નૃત્ય કર્યું તે સારું કે ખોટું?”

ગુરુજી: “સતી મંદોદરીએ ભગવાન સામે નૃત્ય કર્યું એ સારું છે. મીરાંએ કર્યું એ ખોટું છે.”

સભા: “મંદોદરી આપણાં છે એટલે સારું અને મીરાં બીજા ધર્મનાં છે માટે ખોટું?”

ગુરુજી: “વાહ ભાઈ વાહ ! કૃષ્ણ કરે તે લીલા અને બાકી બધાં કરે તે ગુનો એવું નથી. મંદોદરીએ ભગવાન સામે નૃત્ય કર્યું એ ખોટું નથી કારણ કે ત્યાં કોઈ પુરુષની હાજરી નથી.”

સભા: “રાવણ હાજર છે ને?”

ગુરુજી: “ભાઈ, પુરુષનો અર્થ અહીં પરપુરુષ લેવાનો છે. રાવણ તો તેનો પતિ છે. આર્ય દેશમાં સ્ત્રી પોતાના પતિ સિવાય અન્ય કોઈ પણ પુરુષની હાજરીમાં નૃત્ય ન કરે. જ્યારે મીરાં ભજન ગાતાં રસ્તા ઉપર નાચે ત્યારે ત્યાં અનેક પરપુરુષો હોય માટે ખોટું છે. મારાતારાનો ભેદ નથી. શ્રાવિકા બહેનો પણ રસ્તા પર નાચે તો ખોટું જ કહેવાય. ભલે એ ભગવાન મહાવીરના ઉપાસક હોય. ખોટું તો ખોટું જ કહેવાય. તેમાં ભેદભાવ ન હોય.”

સભા: “કોઈ પતિ-પત્ની બંને દેરાસરમાં આવે. અન્ય કોઈ પુરુષ નથી તો સ્ત્રી ભગવાન સામે નૃત્ય કરી શકે?”

ગુરુજી: “હા, કરી શકે. એમાં કાંઈ ખોટું નથી. મહિલામંડળ પૂજા ભણાવતી વખતે દાંડિયા વગેરે રમે છે તે ખોટું નથી. બહેનો દેરાસરમાં આ

રીતે ભક્તિ કરતાં હોય ત્યારે ભાઈઓએ વિવેક રાખવો જોઈએ.

આર્યદેશની વાતો સાંભળશો તો આનંદચકિત થઈ જશો.

તાનસેને રાજદરબારમાં એકવાર કહેલું કે દરેક રાગોની વિશિષ્ટ તાકાત હોય છે. હિંડોળ રાગથી હિંડોળા અને શેરડીના સંચાઓ ચાલે છે. શ્રી રાગથી અકાલને મારી હટાવાય અને લીલી હરિયાળી થાય છે. ભાગ્યશ્રી રાગ શુદ્ધ રાગમાં ગવાય તો સરસ્વતી માતાનું સર્જન થાય છે. તેવી જ રીતે દીપક રાગ ગાવાથી અગ્નિ વગર દીપક પ્રગટ થઈ જાય છે. રાજાને આશ્ચર્ય થયું કે જો ખરેખર તમારા દીપક રાગમાં તાકાત હોય તો અહીંયા ઘીના દીવાઓ તમે દીપક રાગથી પ્રગટાવી આપો. ત્યારે તાનસેને જવાબ આપ્યો કે રાજાધિરાજ એ હું નહીં કરી શકું કેમ કે સામે મેઘમલ્હાર રાગ ગાવો પડે. નહીં તો છ મહિના સુધી મારે તળાવમાં છાતીસમાણા પાણીમાં બેસવું પડે ત્યારે તેમાંથી પ્રગટેલો દાહ શાંત થાય. રાજાએ કહ્યું કે તમે છ મહિના દરબારમાં નહીં આવો તો ચાલશે. પરંતુ મારે તમારા દીપક રાગની તાકાત જોવી છે.

રાજાભિયોગને કારણે વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીજીના ગામ વડનગરમાં સંગીતની કસોટી થઈ અને તાનસેન દ્વારા દીપક રાગ ગવાતા બધા દીપક અગ્નિ વગર પ્રગટ્યા. પરંતુ તાનસેને રાગના પ્રતાપે શરીરમાં લાગેલા દાહને કારણે દોડીને તળાવમાં ઝંપલાવ્યું અને છાતીસમાણા પાણીમાં રહેવાનું શરૂ કર્યું. બીજે દિવસે સવારે તે ગામની નાની દીકરીઓ પાણી ભરવા આવી અને તેમણે તાનસેનને જોતાવેંત જ કહ્યું કે આપનું નામ તાનસેન છે ને ? અને આપના ઈંગિત પરથી જણાય છે કે આપે દીપક રાગ ગાયો લાગે છે. તાનસેને પૂછ્યું કે બેટા તમને કેવી રીતે ખબર પડી ? બંને દીકરીઓએ જવાબ આપ્યો કે અમે પણ સંગીતના ઉપાસક છીએ અને આપ અમારે ત્યાં પધારો. અમે તમને મેઘમલ્હાર સંભળાવીશું અને

આપનો દાહ શાંત થઈ જશે. પરંતુ આપે અમને એક વચન આપવું પડશે કે આપ અમારું નામ ગુપ્ત રાખશો. કારણ કે એ જમાનામાં પરપુરુષની હાજરીમાં જાહેરમાં સ્ત્રીઓ ગાતી ન હતી.

તાનસેનને આવકારીને તાના રીરી પોતાના ઘરે તેમનું સ્વાગત કરીને મેઘમલ્હાર રાગ સંભળાવે છે અને તાનસેનનો દાહ શાંત થઈ જાય છે. અને એ જ દિવસે તાનસેન રાજસભામાં હાજર થાય છે. રાજાએ તરત પૂછ્યું કે તમે તો કહેતા હતા ને કે હું છ મહિના સુધી નહીં આવી શકું તો આજે આપ કેવી રીતે આવી ગયા? ત્યારે તાનસેને કહ્યું કે હું વચનથી બંધાયેલો છું એટલે નામ નહીં આપું પણ રૈયતમાં બે નાની દીકરીઓ છે તેઓ તળાવમાં પાણી ભરવા આવી અને મારા ઈંગિત આકાર પરથી તેમણે કહી દીધું કે તમે દીપક રાગ ગાયો છે અને તેમણે મને મેઘમલ્હાર રાગ સંભળાવ્યો છે અને મારો દાહ શાંત થયો છે. આ પણ સંગીતના સાત સૂરોની સૂરાવલિની કમાલ છે. રાજાએ હવે જિદ પકડી કે મને એ બંને દીકરીઓનાં નામ આપો. તાનસેને આનાકાની તો ઘણી કરી પણ રાજાભિયોગના કારણે તેમણે બંનેનાં નામો આપ્યાં. અને બંને દીકરીઓને રાજયસભામાં હાજર થવા કહેણ મોકલવામાં આવ્યું. બંને દીકરીઓએ રાજયસભામાં જવાને બદલે પોતાના ઘરમાં જ સમાધિ લીધી અને આજે પણ તે બંને દીકરીઓના બલિદાનને સંગીતકારો આલાપની અંદર તાના-રીરીનાં નામો વાપરીને અંજલિ આપે છે. આજે જોવાલાયક સ્થળોમાં આ બંનેનાં બલિદાનની યશોગાથારૂપ દહેરીઓનાં દર્શન માટે લોકો ટોળે વળે છે.

મીરાં તો ભજન ગાતાં હતાં પણ તમે તો ઈન્ડિયન આઈડિયલમાં તમારી દીકરીઓને હલકાં ગીતો ગામ વચ્ચે ગાવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો એવા છો.

આયદિશમાં કેવી મર્યાદા હતી તે આ બે પનિહારીઓની વાત ઉપરથી તમને સમજાશે.”

સભા: “સ્ત્રીઓને ગોંધી જ રાખવાની ને?”

ગુરુજી: “તમારું માથું ઠેકાણે નથી માટે તમારા મોઢામાંથી આવા શબ્દો નીકળે છે. બાકી...”

જલિયાવાલા બાગની ઘટનાથી દુઃખી સરદાર ઉજમસિંહ ફોરેનમાં પહોંચ્યા. ત્યાં ઘણા અંગ્રેજોને માર્યા અને જ્યારે સરદાર ભાગતા હતા ત્યારે એક યુવતીએ જાણી કરીને પોતાનો પગ આડો કરીને સરદાર ઉજમસિંહને નીચે પટક્યા. પડવાના કારણે પકડાઈ ગયા ત્યારે લોકોએ પૂછ્યું કે તમારી પાસે બંદૂક તો હતી જ. તમે કેમ એ યુવતી પર બંદૂક ન ચલાવી? ત્યારે ઉજમસિંહે કહ્યું કે હું ભારતીય છું. અમે છોકરી પર આંખ પણ નથી ઊઠાવતા તો બંદૂક તો કેવી રીતે ઊઠાવું?

ભારતીય સંસ્કૃતિ તમને ખબર હોત તો કદાચ આવું ન બોલત કે સ્ત્રીઓને ગોંધી જ રાખવાની?”

સભા: “રામ, લક્ષ્મણ, સીતા વનવાસમાં ગયા ત્યારે એક મહાત્મા સામે સીતાએ નૃત્ય કર્યું અને રામ લક્ષ્મણે વાજિંત્ર વગાડ્યા. સીતા માટે લક્ષ્મણ પરપુરુષ હતા તો સીતાજીની આ પ્રવૃત્તિ લોગવિરુદ્ધ ન કહેવાય?”

ગુરુજી: “અહીં સીતાજીના જીવનમાં લોગવિરુદ્ધ નહીં બતાવી શકો. કારણ કે લક્ષ્મણ અત્યંત મર્યાદાવાન છે. સીતાજીના અપહરણ બાદ સીતાજીના દાગીનાઓ મળ્યા તો લક્ષ્મણ કહે છે કે મેં ક્યારેય પણ ભાભીની સામે જોયું નથી. તેથી હાર, કુંડલ, બંગડી વગેરે નહીં ઓળખી શકું. પણ રોજ એમના ચરણે નમસ્કાર કરતો હતો તેથી તેમના પાયલને ઓળખી શકીશ. આવા લક્ષ્મણ દિયર છે માટે ચાલે. બાકી બીજા કોઈ દિયર હોય તો ન ચાલે.”

સભા: “અમારાં ભાભીઓ તો બંગડી પહેરતાં જ નથી.”

ગુરુજી: “પૂર્વકાળમાં વિધવા સ્ત્રી હાથમાં બંગડી વગેરે પહેરતી નહોતી. આજે સધવા સ્ત્રીઓ પણ બંગડી પહેરતી નથી તે લોકવિરુદ્ધ છે.

જે વિધવા હાથમાં બંગડી પહેરે તે પણ લોકવિરુદ્ધમાં આવશે. જેટલા પણ શિષ્ટપુરુષમાન્ય રીતરિવાજો છે તે રીતિ-રિવાજોનો લોપ તે લોકવિરુદ્ધમાં આવશે.”

સભા: “અમે બંને પતિ-પત્ની છીએ અને ગુરુમહારાજ પધાર્યા હોય તો મારી પત્ની ગુરુ મ.સા.ની સામે નૃત્ય કરી શકે ને ? સીતાજીએ મ.સા.ની આગળ નૃત્ય કર્યું હતું ને ?”

ગુરુજી: “કરી શકે. પણ પહેલાં ભૂમિકા જોવી પડશે કે મ.સા. કઈ ભૂમિકાના છે, મારા જેવા સ્થવિર કલ્પી હોય તો ન થઈ શકે. સમતાની ભૂમિકાવાળા હોય અને કરે તો વાંધો નહીં.

કદાચ અમારો પ્રવેશ વગેરે છે અને બહેનો હર્ષમાં નાયવાનું ચાલુ કરે તો મારે કહેવું પડે કે મર્યાદા રાખવી પડશે.

ચોથા આરામાં મંદોદરીને પરપુરુષની સામે નાયવાની છૂટ ન હતી. એ કાળ તો અત્યંત મર્યાદાવાળો હતો. છતાં નિષેધ છે. તો પંચમ કાળમાં તો સુતરામ નિષેધ કરવો જ પડે.”

સભા: “દીકરા-દીકરીનાં લગ્નમાં નાયતાં ન આવડતું હોય તો ૫૦-૫૦ હજાર રૂપિયા આપીને કોરિયોગ્રાફર રાખે છે !”

ગુરુજી: “તમારી તો વાત થાય તેમ નથી ! ઘણાંને લગ્ન વગેરેમાં નાયવું નથી. ઘણાંને ઘરમાં ટીવી લાવવું નથી, ઘરમાં એ.સી. લાવવું નથી. છતાં કેમ લાવે છે ?”

સભા: “સ્ટેટસ થઈ ગયું છે માટે !”

ગુરુજી: “ના, લોકસંજ્ઞાના કારણે. બધાંનાં લગ્નમાં સંગીતસંધ્યા હોય એટલે આપણે રાખવી જ પડે. બધાંના ઘરે ટીવી હોય એટલે આપણે ટીવી

લાવવું જ પડે. બધાંના ઘરે એ.સી. હોય તો આપણે એ.સી. રાખવું જ પડે. આનું નામ છે લોકસંજ્ઞા. લોક એટલે અહીં ગાડરિયો પ્રવાહ એવો અર્થ લેવાનો છે. સબ સે બૂરા રોગ, ક્યા કહેંગે લોગ.”

સભા: “લેફ્ટઆઉટ ફીલ થાય છે.”

ગુરુજી: “હા, એને થાય કે હું માર્કેટમાંથી બહાર ફેંકાઈ જઈશ. લગ્નમાં રાત્રિભોજન ત્યાગ, સંગીતસંધ્યા નહીં, આઈસ્ક્રીમ, બ્રેડ, પાઉં જેવી અભક્ષ્ય કોઈ વસ્તુ નહીં. આ બધું કરવા જઈશ તો બધું હયમચી જશે. સાહેબ! મને મારો છોકરો કહેશે કે પપ્પા, આ મારી દીક્ષા નથી, મારાં લગ્ન છે. આને કહેવાય લોકસંજ્ઞા. લોકસંજ્ઞા એ દોષ છે. લોગવિરુદ્ધચ્યાઓ એ ગુણ છે. લોકસંજ્ઞામાં ગાડરિયા પ્રવાહનો ડર છે, જે દોષરૂપ છે જ્યારે લોગવિરુદ્ધચ્યાઓમાં શિષ્ટ પુરુષોનો ડર છે, એ ગુણરૂપ છે.

ટી.વી. આવ્યું તો ટાઈમ બગડ્યા, મન બગડ્યા, જીવન બગડ્યા, શરીર બગડ્યાં છતાં તમે ટી.વી. ઘરમાં લાવ્યા. આ લોકસંજ્ઞા છે.

યુવાનોને કોથળા જેવા જીન્સ અનુકૂળ આવતા નથી. લેંઘોઝભ્મો અનુકૂળ છે છતાં કોથળા જેવા જીન્સ પહેરે છે.”

સભા: “અમારે સ્વજનનો શોક હોય તો લેંઘા-ઝભ્મા પહેરવાં પડે છે.”

ગુરુજી: “તમારા જેવામાંથી જ એક યુવાન મને મળ્યો. એને એના પિતાનો શોક હોવાથી ૨ મહિના લેંઘો-ઝભ્મો પહેર્યા. મને કહે કે સાહેબ! અત્યંત કમ્ફર્ટ લાગે છે. શરીર પતલું થાય, જાડું થાય, પેન્ટમાં તો ટેન્શન પણ લેંઘામાં નાડું હોવાથી કોઈ ટેન્શન નહીં. છતાં પહેરતાં નથી, કારણ ? લોકસંજ્ઞા.

ટેટુ કરાવે, દુઃખે છતાં બધાં કરાવે તો આપણે પણ કરાવો. આ છે લોકસંજ્ઞા.

ફોરેન ગયા. સ્કાયડાઈવિંગમાં ડર લાગે છતાં નહીં કરીએ તો લોકો શું કહેશે ? આ છે લોકસંજ્ઞા.

સોળ વરસની છોકરી સાડી પહેરે તો કોણ લેશે ? આ છે લોકસંજ્ઞા.”

લોકસંજ્ઞા થકી લોક બહુ બાહુલો રાઉલો દાસ સવિ ઉવેખે,
એક તુજ આણશું જેહ રાતા રહે, તેહને એ નિજ મિત્ર દેખે....

બધાં જ આવા નથી હોતા. એક બહેને મને વાત કરી કે હું સાડી પહેરું છું. મારી દીકરી સ્કૂલમાં ભણે છે. એની મીટિંગ હોય તો સ્કૂલમાં પણ સાડી પહેરીને જાઉં છું.”

સભા: “બી.એમ.સી.ની સ્કૂલ હશે.”

ગુરુજી: “એની છોકરી જ્યાં ભણે છે ત્યાં જૂહી ચાવલાની દીકરી પણ એના જ ક્લાસમાં ભણે છે. એવી મોડર્ન સ્કૂલમાં પણ આ બહેન સાડી પહેરીને જ જાય. બધાં એમને ફોન કરીને પૂછે કે આ સાડી ક્યા ડિઝાઈનર પાસે તૈયાર કરાવી ?

ઉપરના ઉદાહરણમાં મારો કહેવાનો અર્થ એટલો જ છે કે સંસ્કૃતિ, સદાચાર, ધર્મ માટે આપણને ગર્વ હોવો જોઈએ.”

સભા: “સંસ્કૃતિ, સદાચાર વિરુદ્ધ વર્તન કરનારાઓને ઈન્ફિરિયર ફીલ કરાવતાં આવડવું જોઈએ.”

ગુરુજી: “હા, આવડવું જોઈએ. ન આવડતું હોય તો શીખો પણ સંસ્કૃતિ-સદાચારોને છોડીને તમે વેસ્ટર્ન કલ્ચર અપનાવી લો તે ન ચાલે.”

લૌકિક સૌંદર્ય-લોકોત્તર સૌંદર્ય

પ્રાર્થનાસૂત્રમાં પહેલી ૬ પ્રાર્થનાને લૌકિક સૌંદર્ય કહ્યું છે. પછીની પ્રાર્થનાને લોકોત્તર સૌંદર્ય કહ્યું છે. શાસ્ત્રમાં ખૂબ સરસ વાતો આવે. તપના બાર પ્રકાર બતાવ્યા એને બે ભાગમાં વિભાજિત કર્યા: છ બાહ્ય અને છ

અભ્યંતર. ઉપવાસ એ બાહ્ય તપ છે. આલોચના સ્વાધ્યાય એ અભ્યંતર તપમાં સમાઈ જાય છે.

સભા: “જે બહારથી થાય તે બાહ્ય તપ અને જે અંદરથી થાય તે અભ્યંતર?”

ગુરુજી: “આવો અર્થ નથી લેવાનો. જિનશાસન સિવાય બીજે પણ મળે તેને બાહ્યમાં લીધું છે અને જે જિનશાસનમાં જ મળે તેને અભ્યંતરમાં લીધું છે.

ઉપવાસ માસક્ષમણ એ બાહ્ય તપ છે. બીજા ધર્મમાં પણ મૃત્યુંજય તપ વગેરે આવે છે.”

સભા: “મૃત્યુંજય તપમાં ફરાળ, કુટ લેવાય?”

ગુરુજી: “ઉપવાસમાં ફરાળ, કુટ વગેરે જે ચાલુ થયું તે તેમના ધર્મની ખામી ન કહેવાય. એ ચાલુ કરનારની ખામી કહેવાય. જૈન ધર્મમાં રાત્રિભોજનની ના છે. છતાં તમે કરો તો તે તમારી ખામી કહેવાય, જૈન ધર્મની નહીં. અન્ય ધર્મમાં ઉપવાસમાં કશું ખાવાનું ન હોય તેથી તપ ત્યાં પણ છે અને આપણે ત્યાં પણ છે. માટે બાહ્ય તપમાં લીધા.

જ્યારે સ્વાધ્યાયાદિ તો આપણે ત્યાં જ છે.”

સભા: “સ્વાધ્યાય એટલે ધાર્મિક પુસ્તકનું વાંચન-પઠન જ ને? એ તો અન્ય ધર્મોમાં પણ છે. તો સ્વાધ્યાયને અન્ય ધર્મમાં નહીં એમ કેમ કીધું?”

ગુરુજી: “તમે સ્વાધ્યાયનો અર્થ શું કર્યો? સોફા પર બેસીને ચોપડી વાંચવી તે? એ અર્થ આપણે ત્યાં નથી. સ્વાધ્યાય કરવો હોય તો સૌથી પહેલાં તમારા જીવનમાં પાપત્યાગનો સંકલ્પ જોઈશે. આલોચનાનો સ્વાધ્યાય ત્યારે જ ગણાય કે જ્યારે તમે ઈરિયાવહિયમ્ કરીને સંકલ્પપૂર્વક બેસો.”

સભા: “ઈરિયાવહિયમ્ કરતા તો ૧ મિનિટ લાગે એમાં શું નવાઈ?”

ગુરુજી: “હસ્તમેળાપની ક્રિયા બે મિનિટની જ હોય છે પણ જિંદગીભર

તમારી પદ્મી નીકળી જાય છે ને ! ભલે ઈરિયાવહિયમ્ સૂત્રમાં ૧ મિનિટ લાગે પણ તેમાં ૧૮૨૪૧૨૦ રીતે માફી માગવાની હોય છે.”

સભા: “૧૮૨૪૧૨૦ રીતે માફી?”

ગુરુજી: “પદ્મ પ્રકારના જીવોની હિંસા રાગથી અને દ્વેષથી એમ બે પ્રકારે થાય છે. (૨) તે જીવોની હિંસા અભિહયા, વતિયા વગેરે ૧૦ પ્રકારે થઈ શકે. મનથી, વચનથી, કાયાથી ત્રણ પ્રકારે. હિંસા કરવી અને કરાવવી અને અનુમોદવી એમ ત્રણ પ્રકારે થઈ શકે. ભૂતકાળમાં હિંસા થઈ હોય, વર્તમાનકાળમાં થતી હોય અને ભવિષ્યમાં થવાની હોય એમ ત્રણ પ્રકારે માફી માંગવામાં આવે છે. વળી તે માફી અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ, દેવ, ગુરુ અને આત્મા એમ છની સાક્ષીએ માગવામાં આવે છે તેથી :

$૫૬૩ \times ૨ \times ૧૦ \times ૩ \times ૩ \times ૩ \times ૬ = ૧૮૨૪૧૨૦$ રીતે માફી મંગાય છે.

અન્ય દર્શનીયોને પાપ કેટલી રીતે લાગે છે એનો ખ્યાલ નથી. એમના ધ્યાનમાં જ નથી કે આવી રીતે પણ પાપ લાગી શકે. દા.ત. કમઠ સંન્યાસ લઈને બેઠો છે. ખુલ્લા રોડ પર ઉનાળામાં પંચાગ્નિ તપ કરે છે. ઉનાળામાં, ઉપાશ્રયમાં ગરમી લાગે છે તો રોડ ઉપર કેવી ગરમી હોતી હશે! એમાં ચોવિહાર ઉપવાસ કરીને ધ્યાન કરે. અત્યારે આપણા ક્યા મ.સા. આવું કરે છે?”

સભા: “એનામાં અજ્ઞાનતા છે.”

ગુરુજી: “ખાલી કોઈને કહી દો કે એ અજ્ઞાન છે તેટલા માત્રથી ન ચાલે. સાથે સાથે સમજાવવું પડે કે અજ્ઞાનતા શું છે ? જેમ સંસારમાં કોઈને દાનવીર બતાવવો હોય તો એની ત્રણ-ચાર પ્રવૃત્તિઓ દાનવાળી જણાવવી જોઈએ. પછી લોકો એને દાનવીર જાહેર કરશે.

સભા: “કમઠમાં અજ્ઞાનતા શું?”

ગુરુજી: “કમઠને ખબર નથી કે પોતે સાધુ છે? આટલી ભડભડતી અગ્નિ

પ્રગટાવે છે. શરીરનું ભલે કષ્ટ સહન કરે પણ અગ્નિ તો સર્વભક્ષી છે. એમાં કેટલાં બધાં જીવડાં, પતંગિયાં વગેરે બળીને ખાખ થઈ જાય ? હવે જેને સર્વભક્ષી અગ્નિમાં પાપ દેખાતું નથી એ વ્યક્તિ એ પાપ કેવી રીતે છોડશે ? પાપ છોડ્યા પહેલાં પાપ, પાપ તો લાગવું જોઈએ ને ? પાપ સમજાય તો જ પાપ છોડશો. સમજ્યા વિના પાપ કેવી રીતે છોડશો ?

ગાંધીજી તો ઓપન માઈન્ડેડ હતા કે મારા જીવનમાં જે ભૂલો થઈ છે તે ગમે તેની સામે કબૂલ કરવામાં મને જરાય ખોટું લાગતું નથી. આપણાં શાસ્ત્રો ગમે તેની સામે પાપો કન્ફેસ કરવાની ના પાડે છે. પાપ તો સંવિજ્ઞ-ગીતાર્થ ગુરુ આગળ જ પ્રકાશિત કરવાં જોઈએ.”

સભા: “પાપ, ગમે તેની આગળ કબૂલ કેમ ન કરાય ? આ તો નિખાલસતા ન કહેવાય ?”

ગુરુજી: “તમે કદાચ જીવનમાં કુસંગના કારણે સિગારેટ પીધી હોય તો તમારો દીકરો નાનો છે તેને કહેવાય ? ના. કેમ ?”

સભા: “બાપ સિગારેટ પીતો હતો તો દીકરાને શું ના પાડશે ? માટે દીકરાની બગડવાની પૂરી શક્યતા છે. તેથી દીકરાને ન કહેવાય.”

ગુરુજી: “બધી વસ્તુમાં વિવેક જોઈએ. દા.ત. કદાચ બિલ ગેટ્સ રોજનું ૧ કરોડનું દાન કરે છે અને મને આવીને કહી જાય કે ૧ વર્ષનું દાન જ્યાં જરૂર હોય ત્યાં મને લાભ આપજો. આ વાત તમને મેં કહી દીધી. પાલીતાણા તીર્થની રક્ષા માટે ૧૦ કરોડની જરૂર છે તો તરત તમે શું કહેશો ? બિલ ગેટ્સે કીધું છે તો ત્યાંથી મંગાવી લ્યો. તમે જે ૧-૨ કરોડ વાપરવાના હતા તે પણ બંધ થઈ જાય. કાંઈ પણ કહેતા પહેલાં વિવેક જોઈએ. એમ પ્રાયશ્ચિત ગમે તેની પાસેથી ન લેવાય.”

સભા: “પાદરીઓ પ્રાયશ્ચિત આપે છે. પ્રાયશ્ચિતની વિધિ એમના શાસ્ત્રમાં બતાવી છે. તો આપે કહ્યું કે આલોચના અભ્યંતર તપ છે એ અન્ય ધર્મમાં

નથી. તો આ વિરોધાભાસ ન આવ્યો?”

ગુરુજી: “પાદરી પ્રાયશ્ચિત આપે છે. એમના ગ્રંથોમાં પ્રાયશ્ચિતની વાત પણ લખી હશે છતાં આલોચના એમના ધર્મમાં નથી. કારણ કે એમને પાપ કોને કહેવાય એની સમજ જ નથી.”

સભા: “ખૂન કરીએ તો પાપ લાગે એ તો પાદરી પણ માને.”

ગુરુજી: “મનુષ્યનું ખૂન કરો તો પાપ લાગે એ તો પાદરી પણ માને. પણ, તમારા સ્કૂટર નીચે ઉંદર કચડાઈને મરી ગયો

તો એનું પ્રાયશ્ચિત તમે પાદરી પાસે લેવા જશો તો પ્રાયશ્ચિત નહીં આપે કારણ કે એમના ધર્મમાં મનુષ્ય સિવાય, બાકીની જીવસૃષ્ટિને જીવ માન્યો જ નથી. જીવ જ નથી માન્યો તો તેની હિંસાનું પ્રાયશ્ચિત ક્યાંથી આપશે?”

સભા: “પાદરી અર્થાત્ અનાર્યદર્શન મનુષ્ય સિવાય બીજી જીવસૃષ્ટિમાં જીવ નથી માનતા માટે પ્રાયશ્ચિત નહીં આપે. જ્યારે આર્યદર્શનમાં તો મનુષ્ય સિવાય બીજી જીવસૃષ્ટિમાં જીવ માન્યો છે. એ તો પ્રાયશ્ચિત આપી શકે ને?”

ગુરુજી: “મનુષ્ય સિવાય બીજી જીવસૃષ્ટિમાં પણ જીવ છે એવું આર્યદર્શન માને છે પરંતુ પાપ-પુણ્યના ફંડા બરાબર ક્લિયર નથી.”

સભા: “ઉદાહરણથી સમજાવો ને?”

ગુરુજી: “ચેડા રાજાની દીકરી એકવાર જંગલમાં ભૂલા પડ્યાં હતાં. ત્યાં એક સંન્યાસીનો આશ્રમ આવ્યો. સંતોએ ચેડા મહારાજાની દીકરી છે એવી ખબર પડતાં બોલ્યા કે ચેડા રાજા અમારા રાજા હતા. અને રાજકુમારીને રસ્તો બતાવવા આવ્યા. થોડે સુધી ચાલ્યા પછી દૂરથી જ નગરનો રસ્તો બતાવી દીધો પણ પોતે આગળ સુધી મૂકવા ન આવ્યા.”

સભા: “કેમ?”

સભા: ફૂલો કે શહેરમેં ઘર હો અપના, વાળી વાતનું શું ?

ગુરુજી: કોઈ ફૂલોનાં શહેરમાં ઘર નથી, ચારે બાજુ મડદો હોય એને સ્મશાન કહેવાય.

સભા: “અમે ૫૦૦-૧૦૦૦ની નોટમાં નિત્યત્વની બુદ્ધિ કરીને બેઠા હતા તેથી જ આઠ નવેમ્બરના ડીમોનેટાઈઝેશન આવ્યું ત્યારે નોટો અનિત્ય થઈ ગઈ અને બધાં ટેન્શનમાં આવી ગયા.”

ગુરુજી: “તમે જે પૈસાને હારની જેમ સાચવીને બેઠા છો એ તમને કામ આવશે કે નહીં એ પછીની વાત છે. પણ પૈસાના કારણે તમે કેટલા દુઃખી થાવ છો ? એ પૈસા ભેગા કરતાં કેટલો દમ નીકળી ગયો ? ૫-૧૦ લાખ છુપાવીને ભેગા કર્યા. તમને એમ હતું કે છૂપી રીતે ભેગી કરેલી કટકી મને કામ આવશે પણ એ નોટો નકામી થઈ ગઈ. એ નોટો સાપના ભારા જેવી લાગવા લાગી. તમારી છૂપી કટકી તો બહાર નીકળી સાથે સાથે તમે પરિવાર સાથે કરેલો દગો પણ બહાર આવ્યો. ઘરમાં સ્વજનોને પૈસાની જરૂર હતી છતાં આપ્યા નહીં. અને ૮ નવેમ્બરના રોજ બહાર કાઢ્યા. તમારી કટકી ઝઘડાનું કારણ બની.”

સભા: “અનિત્ય ભાવના ભાવશું તો અમે કેરલેસ થઈ જઈશું. દા ત. કાયનોગ્લાસ તૂટી ગયો તો અમને થશે કે અનિત્ય જ હતો ને, વાંધો નહીં.”

ગુરુજી: “અનિત્ય ભાવના બરાબર કેળવો તો તમે કેરલેસ નહીં પણ કેરફુલ થશો. દા.ત. આ દુનિયામાં સૌથી ડેલિકેટ વસ્તુ જો કોઈ હોય તો એ આપણું શરીર જ છે. કઈ ઘડીએ શું થઈ જાય, કાંઈ ખબર ના પડે. સવારમાં હટ્ટોકટ્ટો લાગતો માણસ સાંજે ખાટલા ભેગો થઈ જાય.

થોડીવાર પહેલા હટ્ટાકટ્ટા લાગતા સનતૂકુમાર ચક્રવર્તી એકાદ કલાકમાં રોગવ્યાપ્ત થઈ ગયા.”

સભા: “એકાક કલાકમાં જ !”

પાંડવો અને કૌરવો વચ્ચે જે ઝગડા હતા તે ભૌતિક બાબતે હતા માટે એને ધર્મયુદ્ધ ન કહેવાય.

જેને પાપ-પુણ્યના ફંડા કિલયર નથી તો પ્રોપર પ્રાયશ્ચિત કેવી રીતે આપશે ?

સંવિજ્ઞ-ગીતાર્થ ગુરુ જ સાંગોપાંગ આલોચના આપી શકે. આલોચના એ જૈન શાસનની મોનોપોલી છે. એવી રીતે (૧) ભવનિર્વેદ, (૨) માર્ગાનુસારિતા, (૩) ઈષ્ટફળસિદ્ધિ, (૪) લોકવિરુદ્ધ ત્યાગ (૫) ગુરુજનપૂજા અને (૬) પરાર્થકરણ. આ છ પ્રાર્થનામાં જે માગણીઓ કરી છે તે તમે અન્ય ધર્મમાં પણ પામી શકો છો.

સુહગુરુજોગો અને તવ્વયણ સેવણા આભવમખંડા એ લોકોત્તર સૌંદર્ય છે. જૈનધર્મ અત્યંત પ્રામાણિક છે કે જે દર્શનમાં જેટલો વિકાસ થઈ શકે તેટલો ઉલ્લેખ કરે છે. છ પ્રાર્થના પછી આગળનો વિકાસ કોઈ સાધકમાં દેખાય તો એમાં તે-તે ધર્મશાસ્ત્રો વગેરે કારણ નથી પણ અંતરનો સહજ ઉઘાડ થતાં કેવલજ્ઞાનાદિ પ્રાપ્ત થાય છે.

૮૪ લાખ જીવાયોનિમાં ૧૪ લાખ મનુષ્ય છે. એમાં સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય મનુષ્ય કેવલ અઢીઢીપમાં છે. એમાં મોટા ભાગના મનુષ્યો અનાર્ય છે. એમનામાં કાંઈ ધર્મ જેવું નથી.

વર્તમાન દુનિયાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં જોઈએ તો મનુષ્યની મોટી સંખ્યા ખ્રિસ્તીઓ અને મુસલમાનોની છે. પછી હિન્દુ વગેરે આવે. એમાં જૈનધર્મ પાળનારા બહુ ઓછા. એમાં પણ સાધુ તો ખૂબ જ ઓછા છે.”

સભા: “માઈકો માઈનોરિટી છે.”

ગુરુજી: “વાત સાચી છે. સાધુઓની સંખ્યા માઈકોમાઈનોરિટીમાં છે. સંવિજ્ઞ-ગીતાર્થ શુદ્ધ પ્રરૂપક પંચ મહાવ્રતધારી સાધુ ભગવંતનાં તમને દર્શન થાય તો તમને લાગે કે આ યુનિક છે.”

સભા: “અમને અત્યંત અહોભાવ થાય.”

ગુરુજી: “ખાખ અહોભાવ ? આવા ગુરુભગવંતની નિંદા થાય ? ગુરુભગવંત વ્યાખ્યાન ૫-૧૦ મિનિટ મોડું મૂકે તો તમારું મન ઊંચું-નીચું થાય અને તમારો બકવાસ ચાલુ થઈ જાય. યુનિક વ્યક્તિને પામીને મન ઊંચું-નીચું કરાય ? તમારા માટે સુગુરુ લોકોત્તર નહીં લૌકિક જ છે.”

સભા: “અમને કેમ સુગુરુ લોકોત્તર ન કહેવાય ?”

ગુરુજી: “કદાચ શાસનરક્ષાનું કોઈ કાર્ય તમને સુગુરુ ભળાવે તો, એમાં પણ બાર્ગેનિંગ કરાવો એવા છો. કદાચ કોરો તો એલ.આઈ.સી.ના મેડિકલેમના જેમ હપ્તા ભરો એમ હપ્તે-હપ્તે કામ કરો એવા છો.

એમાં જો ફોર્સ કર્યો તો તો અમારું આવી જ બન્યું.

ભગવાન શ્રી મહાવીરસ્વામી અને શ્રેણિક મહારાજા જેવું કામ નથી કરાવી શક્યા તેવું કામ કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા. અને કુમારપાળ મહારાજાની જોડી કરાવી શકી છે. ગુરુ પર બહુમાન કેવું ગજબનું ! એક વાર ગુરુ મ.સા.એ માદરપાટનાં કપડાં પહેર્યા ત્યારે કુમારપાળ મહારાજાએ કહ્યું કે આપ મારા ગુરુ થઈને આવાં કપડાં પહેરો તો મારી આબરૂનું શું ? ત્યારે ગુરુ મ.સા. કહે છે કે તને તારી આબરૂની ચિંતા છે. તારા સાધર્મિકની કોઈ ચિંતા ખરી ? તરત લાખો રૂપિયાનો સદ્વ્યય સાધર્મિક માટે કર્યો. આને કહેવાય સુહગુરુનો યોગ. મને નથી લાગતું કે ગુરુ મ.સા.એ ઈશારો કર્યો હોય અને કુમારપાળ મહારાજાએ કામ ન કર્યું હોય. ગુરુ મ.સા. કાળ કરી ગયા ત્યારે રડે છે કે મારા ઘરના અનાજનો એક પણ દાણો ગુરુના પેટમાં નથી ગયો.”

સભા: “સાહેબજી, અમે એ અપેક્ષાએ તો નસીબદાર ને ! કે અમારે ત્યાં તો ગુરુભગવંત ગોચરી આવી શકે છે?”

ગુરુજી: “ઓ નસીબદારો ! ૧૫-૨૦-૪૦ મે માળે કેમ રહેવા ગયા છો?”

સભા: “ઉપરથી દેખાય ને કે ગુરુ આવી રહ્યા છે. અમારે નયસારની જેમ ઝાડ પર ચઢીને જોવું ન પડે માટે ૪૦મે માળે રહેવા ગયા છીએ.”

ગુરુજી: “તમારી ભક્તિના ઉત્કૃષ્ટ ભાવ જોતાં એક સૂચન કરવાનું મન થાય છે કે ઉપરથી ગુરુ દેખાતાં તમને વંદનની તાલાવેલી લાગશે. ૪૦મો માળ અને ગુરુ વચ્ચેનું અંતર ૧૪ રાજલોક જેટલું લાગશે. ૪૦મા માળેથી સીધો કૂદકો મારતાં નહીં. નહીંતર તમારા રામ રમી જશે.

તમારી ભક્તિની ખૂબ ખૂબ અનુમોદના. આ તો થઈ મજાક...!

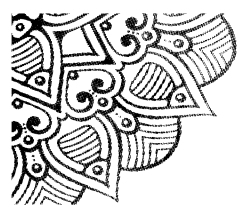
રાજકોટના અજૈન પરિવારની વાત છે. એમણે એમના ઘરે સંન્યાસીને જમવા આમંત્રણ આપ્યું હતું. બધું થોડું થોડું પીરસેલું. થાળીમાં પૂરણપોળી એક જ મૂકેલી. સંન્યાસીએ અડધી પૂરણપોળી ખાધી એટલે ઘરના માલિક ગરમાગરમ બીજી પૂરણપોળી પીરસવા લાગ્યા. ત્યારે સંન્યાસીએ પોતાનો સંકલ્પ કહ્યો કે પોતે પૂર્ણપાત્ર જ જમે છે (અર્થાત્ પાત્રમાં એકવાર જેટલું લીધું હોય તેટલું જ વાપરે છે. બીજી વાર લેતા નથી.)

તે દિવસે ઘરના માલિક અને તેમનાં પત્ની સવારે જ નહીં, સાંજે પણ ન જમ્યા. એમણે પ્રાયશ્ચિત રૂપે ઉપવાસ કર્યો.

પોતાની બેકાળજીથી દિવસમાં એક જ વખત પૂર્ણપાત્ર ભોજન લેનાર વૃદ્ધ સંન્યાસીને ભોજન માટે નિમંત્રી તેમને ભૂખ્યા રાખ્યા એ ખેદના કારણે કોળિયો જ મોંમાં જઈ શકે એવું જ ન હતું.

તમારા આંગણે ગુરુભગવંતોના પગલાં જ થતાં નથી. ક્યારેક પાછા જાય તો તમને અફસોસ થાય છે?

...વિશેષ વાતો અવસરે...

પડાવ : ૮

જળ ભરી સંપુટ પત્રમાં, યુગલીક નર પૂજત
ઋષભ ચરણ અંગુઠડે, દાયક ભવજલ અંતઃ

આપણે ભવનો અંત લાવવા માટે પ્રાર્થનાસૂત્રની વિચારણા કરી રહ્યા છીએ.

ભરતચક્રીએ દંડરત્નથી અષ્ટાપદના દાંતા પાડ્યા, તેથી અષ્ટાપદ પર્વત સીધા-ઊંચા સ્તંભની જેમ ચડી ન શકાય તેવો થયો. એમાં ભરતચક્રીએ પર્વતની ફરતા મેખલા જેવા તથા મનુષ્યોથી ઉલ્લંઘન ન થઈ શકે તેવા એક એક યોજનને અંતરે આઠ પગથિયાં બનાવ્યાં.

આઠ યોજનનાં પગથિયાં ચઢીને જાઓ તો તમને ભરત મહારાજાએ બનાવેલાં અદ્ભુત તીર્થનાં દર્શન થાય. તેવી જ રીતે

(૧) ભવનિવ્વેઓ,	(૨) મગ્ગાણુસારિઆ,
(૩) ઈદ્દફલસિદ્ધિ,	(૪) લોગવિરુદ્ધચ્યાઓ
(૫) ગુરુજણપૂઆ,	(૬) પરત્થકરણં,
(૭) સુહગુરુ જોગો	(૮) તવ્વયણ સેવણા....

અષ્ટાપદ પર્વતના આઠ પગથિયાં ચઢો તો ભગવાનનાં દર્શન થશે એમ પ્રાર્થનાસૂત્રનાં આઠ પગથિયાં ચઢ્યાં તો આપણી અંદર પરમાત્મા પ્રગટ થશે. અર્થાત્ આપણામાં આંતરિક સૌંદર્ય પ્રગટે.

સભા: “અમારી અંદર પ્રાર્થનાસૂત્રના આઠ સ્ટેપ્સ પામવામાં શું રૂકાવટ આવે છે?”

ગુરુજી: “થિયેટરમાં સ્ક્રિન પર લખેલું આવે કે રૂકાવટ કે લિયે ખેદ હૈ, ત્યાં રૂકાવટનું કારણ ફિલ્મની પટ્ટી આદિ કપાઈ જવું છે. એમ આપણી અંદર પ્રાર્થનાસૂત્રના આઠ સ્ટેપ્સમાં રૂકાવટનાં કારણો નીચે મુજબ છે:

(૧) સંસારના સ્વરૂપનો વિચાર કરતાં જ નથી તેથી ભવનિર્વેદ આવતો

નથી, ભવના સ્વરૂપનું ચિંતન કરીએ તો વૈરાગ્ય આવે. ભવનું ચિંતન નથી એટલે વૈરાગ્ય નથી આવતો. સંસાર અસાર છે એમાં કોઈ શ્રદ્ધાની જરૂર નથી. પ્રત્યક્ષ દેખાય જ છે.

સંસારનું સ્વરૂપ કેવું વિચિત્ર છે. જિગરજાન મિત્રો દુશ્મન થાય, પતિ-પત્ની ઝગડે. પત્ની પતિથી અલગ પૈસા ભેગા કરે. પતિ-પત્ની એકબીજા પર કેસ કરે. મા-દીકરો ઝગડે. મા-બાપથી સંતાનો અલગ રહેવા જાય.”

સભા: “એક પતિદેવ ઓફિસથી ઘરે વહેલા આવી ગયા. પત્નીએ પૂછ્યું કે કેમ આજે ઓફિસથી વહેલા ઘરે આવ્યા ? તો પતિદેવે જવાબ આપ્યો કે આજે એક કામમાં ભૂલ થઈ તો શેઠે કહ્યું કે નરકમાં જા. તેથી હું ઘરે આવ્યો કેમ કે મારા માટે ઘર એ નરક જ છે.”

સભા: “તમે બીજાનું ઉદાહરણ લઈને કહેવા માગો છો, કે અમારું ઘર એ નરક છે, પણ શાસ્ત્રો તો શાલિભદ્રના ઘરને પણ નરક જ કહેશે.

ગુરુજી: “પણ તમે ભવાભિનંદીપણા (સંસારમાં સુખ છે) નાં ચશમાંથી સંસારને જુઓ છો તેથી ઘર એક મંદિર માનો છો તેથી વૈરાગ્ય થતો નથી. બાકી આ સંસારમાં ક્યાંય પણ નજર કરો, વૈરાગ્ય થયા વગર રહેશે નહીં.

(૨) આપણામાં પ્રજ્ઞાપનીયતાનો અભાવ હોવાથી ‘માર્ગાનુસારીપણું’ આવતું નથી. માટે સરળ બનવાની જરૂર છે.

(૩) ‘ઈષ્ટફલસિદ્ધિ’ નથી તેની પાછળ સંકલ્પનો અભાવ છે. માટે દૃઢસંકલ્પવાન બનવાનું.

(૪) “લોગવિરુદ્ધચ્યાઓ” આપણામાં નથી એનું કારણ, મર્યાદાઓ આપણને ગમતી નથી. માટે મર્યાદાવાન બનવાની જરૂર છે.

(૫) “ગુરુજણપૂઆ” જીવનમાં નથી કેમ કે કૃતજ્ઞતા ગુણ જ નથી. માટે કૃતજ્ઞ બનવાની જરૂર છે.

(૬) “પરત્યકરણ” જીવનમાં નથી એનું કારણ સ્વાર્થ છે. માટે આપણે નિઃસ્વાર્થ બનવાની જરૂર છે.

(૭) સુહગુરુ-(૮) તેમની સેવા ન ગમવાનું કારણ આપણને અનુશાસન ગમતું નથી. માટે આપણે સમર્પિત બનવાની જરૂર છે.

આપણી મૂળ વાત, લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓની ચાલી રહી છે.

નરસિંહ મહેતાને ભગવાનના ભજનમાં રસ છે. એમને સંસારની પંચાતમાં રસ નથી. નવાં નવાં ભજનો બનાવે છે. એક સજ્જન-ઈમાનદાર-ગુણિયલ વ્યક્તિ છે. જ્યારે તમને ભગવાનનાં સ્તવન બનાવતાં આવડે? અરે! બીજાએ બનાવેલ સ્તવનો પાકાં કરી શકો?

નરસિંહ મહેતા પોતે ભજનો બનાવે છે. એટલે એમનામાં બુદ્ધિ છે, એ તો સાબિત થાય છે. આપણા જેવા મૂર્ખ નથી. ધારે તો બુદ્ધિ હોવાથી ધંધો કરી પૈસા કમાઈ શકવાની એમનામાં આવડત છે. પણ સંસારની પ્રવૃત્તિઓમાં રસ નથી. ભગવાનનાં નવાં નવાં ભજન બનાવવામાં અને ગાવામાં રસ છે.”

સભા: “આ તો ગુણ કહેવાય. આને થોડી ખામી કહેવાય?”

ગુરુજી: “નરસિંહ મહેતાએ લગ્ન કર્યા છે. એમની દીકરી કુંવરબાઈને બ્રહ્મચર્ય પાળવાના અધ્યવસાય નથી તેથી લગ્ન કરાવવાની જવાબદારી મા-બાપના શિરે આવે. જાનની, કરિયાવર વગેરેની વ્યવસ્થા મારા ભગવાન કરશે. ભગવાનના ભરોસે બેઠા છે. જ્યારે ઘરમાં હાંડલાં-કુસ્તી ચાલે છે અને પોતે ભજનમાં મસ્ત છે.

સાધુ ૨૪ કલાક ધર્મ કરી શકે, ગૃહસ્થ ૨૪ કલાક ધર્મ નથી કરી શકતો. જેને ૨૪ કલાક ધર્મ જ કરવો હોય તેને ભગવાને કહ્યું છે કે તારે સંસાર છોડી સાધુ થવું પડે. કોઈ કહે કે મને સંસારની જવાબદારીઓ ફાવતી નથી. આ જવાબદારીઓથી કંટાળ્યો છું ને પાછો કહે કે સંસારમાં

રહેવું છે તો શાસ્ત્રમાં તો કહ્યું જ છે કે સંસારમાં રહેવું હોય તો જવાબદારી આવશે. એકલો ધર્મ જ ગમતો હોય તો સાધુધર્મ સ્વીકાર. ભગવાનની આજ્ઞા છે કે જે ભૂમિકામાં તમે છો તે ભૂમિકાની જવાબદારીમાંથી છૂટવાની વાત નથી. ધર્મ તેના અનુયાયીઓને બેજવાબદાર બનાવવા નથી માગતો. પરંતુ, સદ્ગુણી, સંસ્કારી, કર્તવ્યનિષ્ઠ બનાવવા માગે છે.

તેથી જ ભગવાનની આજ્ઞા છે કે માત્ર ધર્મ આરાધના કરવી હોય તો સાધુધર્મ છે. સાધુધર્મ આરાધવા જેવો લાગે પણ આરાધી ન શકે એના માટે ગૃહસ્થધર્મ છે.

તમે લગ્ન કર્યા છે તેથી અર્થોપાર્જન કરવાની તમારી જવાબદારી આવશે. અર્થોપાર્જન કરવાના સમયે પણ તમે ભગવાનનાં ભજન ગાયાં કરો એ ઉચિત નથી.

ઘરમાં હાંડલાં કુસ્તી કરતાં હોય અને તમે કહો કે હું તો ભજન ગાયા કરીશ તો એ ગૃહસ્થ તરીકે ઉચિત ન કહેવાય.

નરસિંહ મહેતા કેટલા સીધા, સાદા અને સદાચારી છે. છતાં એમની આબરૂ કેવી ખરાબ થઈ?”

સભા: “શું ખરાબ થઈ?”

ગુરુજી: “નરસિંહ મહેતાને આવતા જુએ અને દુકાનદારો આઘાપાછા થઈ જાય. સજ્જન માણસ છે. એને ના કેવી રીતે પાડવી? પાછું મફતમાં ને મફતમાં કેટલી વાર આપવું? આવા સજ્જન વ્યક્તિની આબરૂ બેકાર થઈ. સંસારમાં બેઠા છો તો સાંસારિક જવાબદારી વહન કરવી જ પડશે. અન્ય કોઈ સંતાનાદિ જવાબદારી વહન કરી શકે એમ નથી તો તમારા શિરે અર્થોપાર્જન આવશે.”

સભા: “ચેડામહારાજ ગૃહસ્થ હતા છતાં તેમણે પોતાની દીકરીઓને હું લગ્ન નહીં કરાવું એવી બાધા લીધી, તે ઉચિત છે?”

ગુરુજી: “પિતા તરીકેની તમારી જે જવાબદારી આવતી હોય તે જવાબદારી વહન કરનાર કોઈ અન્ય વ્યક્તિ હોય તો તમે એ જવાબદારીમાંથી મુક્ત થઈ શકો છો. ચેડામહારાજની જવાબદારી વહન કરનાર અન્ય મંત્રી આદિ હોય તો એમણે બાધા લીધી હોય તો અનુચિત નથી. ઊલટું ઉચિત છે. એની અનુમોદના કરવી જોઈએ.

નરસિંહ મહેતાને કુંવરબાઈનાં લગ્નની જવાબદારી લેનાર નથી. ઘરે જાન આવવાની છે. છતાં કોઈ તૈયારી નથી. આ ઉચિત ન કહેવાય.”

સભા: “ભગવાન જ આપણી જવાબદારી વહન કરશે.”

ગુરુજી: “ભગવાનની કૃપાથી જ બધું થાય છે પણ એનો મતલબ એવો નથી કરવાનો કે પુરુષાર્થ બંધ કરી દેવાનો. તમે તો કાલે સવારે ઊઠીને ભગવાનનો જાપ કરશો અને કહેશો કે ભગવાન આવીને રસોઈ બનાવી જશે. તો આવું કશું કરવાનું નથી.”

સભા: “એમના જીવનમાં બીજી કોઈ લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ?”

ગુરુજી: “સાધુ એવા મને ભગવાનની ભક્તિ કરવાની છૂટ છે, છતાં ભક્તિમાં મર્યાદા આવશે. જેમ કે હું રસ્તામાં રાસડા લેવાનું ચાલુ કરી દઉં એ ચાલે ? દેરાસરમાં સ્તવનો બોલતાં નાચવાનું ચાલુ કરું એ ચાલે ? દેરાસરમાં ભગવાનની સામે આળોટું તો ચાલે ? ભગવાનનું નામ લેવું હોય તો જમતાં જમતાં લેવાય ? અશુચિસ્થાનોમાં ભગવાનનું નામ લેવાય ?

એવી રીતે એક ગૃહસ્થ તરીકે પણ અમુક એરિયામાં ભગવાનનું નામ ન લેવાય છતાં ત્યાં પણ નામ લે, ભજન ગાય તે ઉચિત ન કહેવાય.”

સભા: “આ પાર્શિયલ એપ્રોચ-ભેદભાવનો અભિગમ ન કહેવાય ?”

ગુરુજી: “પૈસાના કારણે ભેદભાવ કરે તે ચાલે. ટ્રેનમાં ફર્સ્ટ ક્લાસ ખાલી જાય. સેકેન્ડ ક્લાસ આખો ખીયોખીય ભરેલો હોય છતાં ફર્સ્ટ ક્લાસમાં

બેસવા ન દે. ત્યાં કોઈ ભેદભાવ તમને લાગતો નથી. ૯૫-૯૬% આવ્યા હોય છતાં એડમિશન ન મળે અને ૫૦% વાળાને એ જ ફેકલ્ટીમાં એડમિશન આપે. આ ભેદભાવ નથી ?

પૂર્વના ઋષિમુનિઓએ જાતિ વગેરેનો ગુણના આધારે ભેદ કર્યો તો એને પાર્શિયલ એપ્રોચ કહેવો એ ઉચિત નથી.

મૂળ વાત, અમુક કર્મો ઉદયમાં આવતાં વાર લાગે પણ લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિમાં તત્કાળ તેનું મારું પરિણામ જોવા મળતું હોય છે.

થોડા વખત પહેલાંની વાત છે. એક ઓફિસરે ૫૦ લાખ રૂપિયાની લાંચ લીધી. સીબીઆઈવાળાને ડાઉટ ગયો કે આ ઓફિસર ફૂટેલો લાગે છે. તેથી તપાસ જારી રાખી અને ઓફિસર રંગે હાથ પકડ્યો. તેથી તેને કસ્ટડી થઈ. પૂછપરછ ચાલતી હતી એ દરમિયાન એની દીકરી અને પત્નીને અત્યંત આઘાત લાગ્યો કે લોકોને મોહું શું બતાવવું ? તેથી બંનેએ આપઘાત કરી લીધો.

એક રૂમમાં માની લાશ લટકે છે. બીજી રૂમમાં બહેનની લાશ લટકે છે. જોઈને દીકરો સ્તબ્ધ થઈ ગયો. બાપને કસ્ટડીમાં સમાચાર મળ્યા. કોર્ટમાં અરજી કરી કે મને જવા દો. મારો દીકરો ઘરે એકલો છે. એ ગાંડો થઈ જશે કે આપઘાત કરી લેશે. એને જામીન મળ્યા. બીજા દિવસે બાપ-દીકરાએ આપઘાત કરી લીધો. લોકવિરુદ્ધનું કેવું ફળ મળ્યું ?

રાવણ ત્રણ ખંડનો ધણી છે. સીતાનું અપહરણ કર્યું તો યુદ્ધના મેદાનમાં મરવાનો વખત આવ્યો. યુધિષ્ઠિરે લોકવિરુદ્ધ કાર્ય-જુગાર રમ્યો તો જંગલમાં જવું પડ્યું.”

સભા: “યુધિષ્ઠિર જેવા મહાપુરુષને પણ સહન કરવું પડે ?”

ગુરુજી: “લોકવિરુદ્ધ કરો તો ભલભલાને સહન કરવું પડે. ભગવાન મહાવીર જેને મહાત્મા કહે છે એ સત્યકી વિદ્યાધર જે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ

પામ્યા છે એ પામવામાં આપણને કેટલા ભવો થશે એ તો ભગવાન જાણે. એવા સત્યકી વિદ્યાધરને લોકવિરુદ્ધના કારણે કમોતે મરવાનો વખત આવ્યો.

લોકવિરુદ્ધનો ત્યાગ કરવો હોય તો, ‘મહાજનો યેન ગતઃ સ પન્થાઃ’

ઉત્તમ પુરુષોના માર્ગ પર ચાલવાનું અને એમનું જ અનુકરણ, અનુમોદન કરવું એમાં જ જીવનની સફળતા છે.”

ગુરુજણપૂજા

૧) ભવનિર્વેદથી સંસાર પરની દૃષ્ટિ ઊઠી જવાથી સંસાર અસાર લાગ્યો.

૨) માર્ગાનુસારિતાથી ચિત્ત સરળ બન્યું તેથી તત્ત્વ તરફ ઝોક આવ્યો.

૩) ઈષ્ટફલસિદ્ધિથી ચિત્ત સ્વસ્થ બન્યું.

૪) લોગવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિના ત્યાગથી ચિત્તમાં કોમળતા આવી.

સદ્ગુરુના યોગની ભૂમિકા મજબૂત કરતાં ગણધર ભગવંત આગળ પ્રાર્થના કરે છે, “મારા જીવનમાં ગુરુજનની પૂજા હો.”

સત્મા: “ગુરુજનપૂજામાં કોનો સમાવેશ થાય?”

ગુરુજી: “ગુરુજન પૂજામાં માતા-પિતા, ઉપકારી યા ગુણિયલ વડીલ પૂજ્ય પુરુષોની પૂજા અર્થાત્ વિનય-સેવા-ભક્તિ. અહીંયા ગુરુજનમાં સાધુભગવંતને નથી લેવાના.

(૧) માતા-પિતાદિ આવે એટલે ઊભા થવું, હાથ જોડવા, એમને આસન દેવું, (૨) ત્રિકાળ પ્રણામ કરવા (૩) લેવા-મૂકવા જવું (૪) એમની હાજરીમાં ઊંચા સાદે બોલવું નહીં, (૫) કોઈની સાથે એ વાત કરતાં હોય ત્યારે વચ્ચે બોલવું નહીં, (૬) એમનાથી નીચા આસને બેસવું.

(૭) કોઈ આદેશ કરે ત્યારે આદેશને હા જી, તથાસ્તુ વગેરેથી સ્વીકારવો.
 (૮) એમને પૂછીને બધું કરવું. (૯) એમના જમ્યા પહેલાં જમવું નહીં.
 (૧૦) બીજાની આગળ એમના જ ગુણ ગાવા. (૧૧) એમને જ આગળ
 લાવી, જશ અપાવવો. આ વિનયના પ્રકારો છે.”

સભા: “સેવા અને ભક્તિમાં શું ફરક છે?”

ગુરુજી: “સેવામાં (૧) એમને આપણા પોતાના કરતાં સારી વસ્તુ આપવી.
 દા.ત. સારાં ખાનપાન, મુલાયમ વસ્ત્ર, ગાદલાં વગેરે (૨) રોજ એમની
 પગચાળી કરવી, (૩) એમની બીમારીમાં ખાસ સમય કાઢી એમની સેવામાં
 રહેવું. (૪) એમનું કામકાજ કરવું વગેરે.

ભક્તિમાં (૧) અંતરમાં એમના પ્રત્યે અથાગ બહુમાન રાખવું.
 (૨) બહુમાન પ્રમાણે એમની અદબ જાળવવી અને (૩) વિશેષ ભક્તિ
 કાર્ય કરવું. તથા (૪) બીજાઓ આગળ એમનું ગૌરવ વધારવું. (૫) કદી
 એમની નિંદા કરવી નહીં કે સાંભળવી પણ નહીં. પણ (૬) એમના દોષ
 ઢાંકવા અને ગુણ ગાવા. એમનો સ્વભાવ ઉગ્ર હોય તો પણ સહન કરી
 લેવો. પણ એમને ધિક્કારવા નહીં.”

સભા: “સાહેબજી ! આપને નથી લાગતું કે આ બધી વાતો પુસ્તકમાં સારી
 લાગે. વાસ્તવિક જીવનમાં શું આ શક્ય છે? મા-બાપની આવી સેવા-
 ભક્તિ કરીએ તો લોકો માવડીયો ન કહે?”

ગુરુજી: “ઈતિહાસથી પરિચિત નથી એટલે નહીં પણ નજીકના
 ભૂતકાળથી પણ પરિચિત નથી માટે આવું બોલો છો. બાકી વાંચો..

મુકુંદરાયજીએ પોતાના માતૃશ્રીની વાતો લખી છે. પરણીને
 આવીને કામ ઉપાડી લીધું. હું અનાજ સાફ કરું ને જો દાણો હેઠે પડે તો
 સસરાને કે બાઈજીને ન ગમે. ઈ દાણો નીચેથી ઉપાડાય નહીં. વીણીને
 ચોકમાં પંખી માટે નંખાય. પણ ઝાડુ કાઢીને એ દાણો ન લેવાય. રોજ બે-બે

કિલો જાર સવાર-સાંજ પારેવાંને નંખાતી. પણ દાણા વીણતાં આ કાળજી રાખવાની વાત સાસુજીએ એકવાર કહી પછી ભૂલ ન થઈ.

મુકુંદરાયના માતૃશ્રી કહે છે કે હું નવી પરણીને આવી. દીવાસળીની ડબ્બી નવી-સવી આવેલી. સવારે એક સળી વપરાય. બપોરે દેવતા(અગ્નિ)ભરવાનો. સાંજે દેવતાને ચેતાવીને(ફૂંક મારીને) રાંધવાનું, કોડિયાં પેટાવવાનાં. મારા પિતાજીને ત્યાં દીવાસળી બહુ જોઈ હતી એટલે અગ્નિ ભરવાની ટેવ નહીં. એક દિવસ સવારમાં જ બે દીવાસળી અને સાંજે દેવતા સરખો ભરેલો નહીં એટલે ત્રીજી દીવાસળી વાપરવી પડી.

આ વાતની સસરાને ખબર પડી એટલે ‘આજે દિવસ સારો છે, મુરત સારું છે’ કહી અમને અલગ કર્યા.

વડીલોનું અનુશાસન કેવું ? કરકસર ખવરાવ્યે-પીવરાવ્યે નહીં, પણ એવી કે દાણો સાફ કરતી વખતે એક પણ દાણો ઢોળાવો ન જોઈએ. પારેવાંને બે-ચાર ગડિયાં (માપ) જાર નંખાય. પણ લેતાં કે નાંખતાં દાણો ઢોળાવો ન જોઈએ. વાડામાંથી ઘેર સોંસરવી નીરણ લાવી ઢોરને નાંખવા સવારે-રાત્રે નીકળવાનું પણ તણખલું હેઠે ન પડવું જોઈએ. છાણ લેતાં, છાણાં થાપતાં, સૂકવતાં છાણ ચોંટી ન રહેવું જોઈએ. ધોયેલાં કપડાં એવી રીતે સંકેલવા કે પહેરતી-ઓઢતી વખતે વાર જ ન લાગે. આ બધી વાતોમાં ભૂલ થાય તો દાદાને ન ગમે. કરકસર એવી કે ચાર દિવસે એક દીવાસળી (માચીસની સળી) વાપરું.”

સભા: “અમારે તો જમતાં જમતાં કેટલાય દાણા નીચે પડે.”

ગુરુજી: “દક્ષિણ ભારતના પ્રસિદ્ધ કવિ તિરુવલ્લુવરે લગ્ન પછી પત્નીને કહ્યું કે હું જમવા બેસું ત્યારે પાટલા પર સોયો (ચીપિયો) અને પાણીનો એક વાટકો અચૂક મૂકવા. પત્નીએ પતિની આજ્ઞા સ્વીકારી. સવારે અને સાંજે પતિ જમવા બેસે ત્યારે બધી સામગ્રી સાથે સોયો-વાટકો પણ અચૂક મૂકે.

પચાસ વર્ષ લગ્નજીવનનાં પૂર્ણ થયાં, છતાં એક પણ વાર સોયાનો ઉપયોગ થયો નથી. અને છતાં પત્નીને પૂછવાનું મન થયું નથી કે રોજ બે વખત સોયા-વાટકાને મૂકવાની, લૂછવાની આ બધી કડાકૂટ શા માટે ?

એક દિવસ પતિએ જ પૂછ્યું કે સોયો-વાટકાને મૂકવાની આ કડાકૂટ શા માટે એવો પ્રશ્ન તને થતો નથી ? પત્ની કહે છે કે કડાકૂટ શાની ? તમે કહો તે કરવામાં તો આનંદ જ આવે ને !

આ છે વડીલોની ભક્તિ..”

સભા: “પતિ સોયો શા માટે મૂકાવતો હતો ?”

ગુરુજી: “એક દિવસ પતિએ ખુલાસો કર્યો. ભાતનો એક પણ દાણો નીચે પડી જાય તો, સોયા વડે એને લઈ પાણીમાં ડૂબાડી, શુદ્ધ કરીને એ દાણો ખાઈ લેવો એ આશયથી સોયો-વાટકો મૂકવાનું કહેલું. પતિને ૫૦ વર્ષમાં એક પણ વાર સોયાનો ઉપયોગ કરવો ન પડ્યો પણ ૫૦ વર્ષ સુધી આ રીતે સોયો મૂક્યા કરવો અને એ સંબંધી મનમાં પ્રશ્ન પણ ન થવો એ કાંઈ નાની-સૂની ઘટના ન હતી.

મૂળ વાત, મુકુંદરાયના માતુશ્રીની વાત, સહુનાં કપડાં નદીએ ધોઈ આવે. ગાયને નીરણ-પૂળો કરે, દોહે અને એના છાણાંય એ થાપે. મુકુંદરાયના દાદા કહેતા કે કોઈ મા એનાં જણ્યાંની સંભાળ લે એના કરતાં વહુ ગાયની વધારે સંભાળ લે છે. સૌનાં કપડાં એવાં બગલાંની પાંખ જેવાં ઊંજળાં હોય અને કરચલી વગરના હોય જેથી એવો વહેમ પણ ન જાય કે આ વહુ ઠામ માંજીને કે છાણા થાપીને ઊઠી છે. ઘરનું બધું દળણું વહુ જ દળે અને છતાં કામમાં ક્યાંય દોડાદોડ ન લાગે. મોઢા પર ક્યાંય થાક ન વર્તાય. એક દિવસ દાદા જમવા બેઠા. પાપડ જોઈને દાદાએ પૂછ્યું: આ પાપડ ક્યાંથી ? મારી ફઈએ કીધું કે ભાભીએ વણ્યા છે. આ સાંભળતાં દાદાની આંખમાં આંસુ આવી ગયા. જમીને એક ચૂંક અને રૂપાની કંકાવટી દાદાએ

માતુશ્રીને આપ્યાં.

માસીબા ઘરે આવેલાં ત્યારે માતુશ્રી માટે કહ્યું કે વહુમા તો એકલપંડે સો માણસને હેતથી ખવરાવે એવાં છે.

એક વાર જમવામાં સેવ હતી. દાદાને ખબર પડી કે સેવ વહુએ વણી છે. તો દાદીને કહ્યું કે તમે વહુને કામમાં હાથ દેતા હોવ તો? દાદીએ કહ્યું કે વહુ મને હાથ અડાડવા નથી દેતાં. જૂનાપાનાં કપડાંનાં ગોદડાં સીવે છે. મને કહે છે કે તમે કરતાં હોવ ઈ કરો. તમે ગાશો, બોલશો એ સાંભળીશ. હું નવરી બેસી નથી શકતી એટલે કરું છું.

મારા પિતાજીનાં લગ્ન પછી બે વર્ષે દાદીની આંખો ચાલી ગઈ. દાદી કહેતાં કે વહુ એટલે મૂલ ન થાય. એ ઘરનાં માણસોની તો શું પણ પારકાંની યે સંભાળ લે છે. રાજકોટમાં રોજ ૬૦ માણસ આપણે ત્યાં જમતું. સવાર અને સાંજ ઘરમાં હું આંધળી, તમે સૌ છોકરાં નાનાં, રસોઈયો કે માણસ ન હતું. એ એકલે હાથે રાંધતી. એ જોઈને કોઈને પણ થાય કે આ એકલપંડે કામમાં કેમ પહોંચતી હશે?”

સભા: “ભલે આટલી બધી વડીલોની ભક્તિ કરે પણ સાસુ=આંસુ જ.”

ગુરુજી: “આ તમારી ભૂલ છે..

દાદી આગળ કદાચ કોઈ મારા માતુશ્રીની ભૂલ કાઢે તો દાદી સાંભળવા પણ તૈયાર ન થાય. દાદી ફરિયાદ કરનારને કહી દેકે “તમે તો શું પણ મારી સગી દીકરી કે દીકરો આવીને મને કહે તોય હું આ વાત માનવા તૈયાર નથી. મારી વહુની ભૂલ થાય જ નહીં. ને કોક વાર થાય તો એ એવી સીધી પડે કે તેમાં સહુનું ભલું જ હોય.”

આગળ વાત કરતાં દાદી કહે કે, એટલી વાત સાચી કે તમે કોઈ એના ઉપર વાંક ઢોળો, આળ ચઢાવો તોય એ બચાવ ન કરે ને હું પૂછીશ તો એ એવો જવાબ દેશે કે જેમાં કોઈનું યે ઘસાતું ઈ નહીં બોલે. બહુ થાય તો

એટલું કહે કે એને એમ લાગ્યું હશે, એમ રાખો. મને શું પૂછો છો ? એટલે મારી પાસે મારી વહુનો વાંક કાઢવા કોઈએ આવવું નહીં. નહીંતર મને તમારા પર વિશ્વાસ નહીં રહે. મારી પુત્રવધૂ તો માંજીને પાણિયારે ઊગતા સૂરજ સામે મેલ્યું હોય એવી તાંબાનાં બેડાં જેવી ચોખ્ખી ને ઊજળી છે.

વિચારવા જેવું છે કે સગા દીકરા-દીકરી પર જેટલો વિશ્વાસ નથી એટલો વિશ્વાસ પુત્રવધૂ પર છે. છતાં તમે કહેતા હો કે સાસુ = આંસુ તો તમારી માન્યતા તમને મુબારક.”

સભા: “ પૂર્વકાળની ઘણી વાતોમાં શ્રવણ જેવા દીકરાની વાતો આવે છે. તો આજે શ્રવણ કેમ પાકતા નથી?”

ગુરુજી: “શ્રવણ પાકતા નથી. એમાં ત્રણ વાતો છે.

(૧) લોર્ડ મેકોલેનું ભણતર મા-બાપના ઉપકારોને ભૂલાવે છે.

(૨) મા-બાપને સંતાનો માટે સમય નથી.

(૩) સંતાનોનું ઘડતર કરતાં આવડતું નથી માટે શ્રવણ નથી પાકતાં.”

સભા: “ઘડતર કેવી રીતે કરાય?”

ગુરુજી: “આપણે મુકુંદરાયનાં માતુશ્રીની વાત કરી, એમની જ ઘટનાથી તમને સમજાવું.

એકવાર મુકુંદરાયજી પડોશના છોકરા સાથે રમતાં રમતાં ઝગડ્યા. એમાં છોકરાને પછાડી, છાતી ઉપર ચઢી બેસી એના મોંમા ધૂળ ભરેલી. એટલે એની મા ઈ છોકરાને તેડીને ફરિયાદે આવેલી. મેં ઘરે આવીને માતુશ્રીને કીધું કે ઈ ગાળ શેનો કાઢે ? ગાળ કાઢે એટલે મોંમાં ધૂળ તો ભરું જ ને ?

માતુશ્રીએ કીધું કે એના મોઢામાં ધૂળ ભરવાથી હવે ફરી વાર એ ગાળ નહીં કાઢે એમ તને લાગે છે ? કે વધારે તારી હારે બાઝશે ?

એ છોકરાની મા તો આ પહેલાં આપણે ત્યાં આવી નથી. ઈ છોકરાના માવતર આ ઘર માટે કેવા મત બાંધશે ? આપણે શું છીએ, કેવા છીએ ઈ કાંઈ જાણતા નથી. પોતાના છોકરા કરતાં તું ખરાબ છે એમ જ માને. એક વાર તારી અને આ ઘરની છાપ ખરાબ પડી તે ઈ પાછા એનાં સગાં ઓળખીતાંમાં સૌને કહે તો એ છાપ ભૂંસાતાં કેટલી વાર લાગે ? તારા કપડાં પર શાહી ઢોળાય તો એનો ડાઘ કાઢતાં કેટલી કડાકૂટ થાય ? કેટલો વખત બગડે ?

તું ડાઘો દીકરો થઈને સૌ હારે સમજીને રે ‘તો હોવ તો ? એણે ગાળ કાઢી ત્યારે એની હારે બાઝવાને બદલે તેં એને કીધું હોત કે ભાઈ ! તું હોંશિયાર. તને ન ફાવતું હોય તો રમત બંધ. એમ કહ્યું હોત તો ઝગડો ન થાત.’”

સભા: “આ રીતે સંતાનોને સમજાવવાં જઈએ તો તો ફેસબુક, વ્હોટ્સએપ હવા ખાય.”

ગુરુજી: “ફેસબુક છો ને હવા ખાતી. નહીંતર તમારે ઘરડાંઘરની હવા ખાવાનો જ વખત આવશે.”

સભા: “ગુરુજીશ્રીપૂઆમાં મા-બાપની ભક્તિ કરવાનું કહ્યું તો મા-બાપની કઈ કઈ ઈચ્છાઓ પૂરી કરવાની ?”

ગુરુજી: “ગુરુજીશ્રીપૂઆમાં તમારા ઉપકારી, મા-બાપ વગેરે લીધાં છે. તમારા ઉપકારી મા-બાપ ધાર્મિક જ હોય એવો કોઈ નિયમ નથી. એ સંસારી જીવો છે. જેમણે તમારી ઉપર ઉપકાર કર્યા છે. એમનો સ્વભાવ સારો, ગુણિયલ, ધાર્મિક હોય એવો એકાંત નથી.

અહીં મા-બાપ વગેરેની ભૌતિક તથા ધાર્મિક ઈચ્છાઓ પણ પૂરી કરવાની આવશે. એ ગુરુજીશ્રીપૂઆમાં જશે. ધ્યાન એટલું રાખવાનું કે, ભૌતિક ઈચ્છાઓ સંસ્કૃતિ, સદાચાર, ધર્મને અવિરોધી જોઈએ.”

સભા: “પિતાજી શોર્ટ લાવવાનું કહે તે લાવી આપવી?”

ગુરુજી: “ના, શોર્ટ સંસ્કૃતિવિરુદ્ધ છે માટે ન લાવી અપાય.”

સભા: “પિક્ચરની ટિકિટ?”

ગુરુજી: “ના, પરસ્ત્રીને પિક્ચરમાં જોવી એ સદાચારમાં આવશે ? આવી આપણી સંસ્કૃતિ છે ? માટે પિક્ચરની ટિકિટ ન લાવી અપાય.”

સભા: “પિતાજી રિમેરેજની વાત કરે તો?”

ગુરુજી: “પિતાજી રિમેરેજની વાત કરે એમાં પાત્ર વિધવા, અન્યની સ્ત્રી ન હોય, કુંવારી કન્યા હોય અને તમારે વ્રત ન હોય તો પિતાજીનાં લગ્ન કરાવી આપવાં એ ગુરુજણપૂઆમાં આવશે.”

સભા: “આનું શાસ્ત્રમાં ઉદાહરણ છે?”

ગુરુજી: “હા ! એક તાપસીએ ચેડામહારાજાની દીકરી સુજેષ્ઠાનું ચિત્ર આલેખીને શ્રેણિક મહારાજાને બતાવ્યું. શ્રેણિક મહારાજાએ તાપસીને પૂછ્યું કે, આ સ્ત્રીનું ચિત્ર તમે તમારી બુદ્ધિથી આલેખ્યું છે કે કોઈ સ્ત્રીના રૂપદર્શનથી દોર્યું છે ? તાપસીએ કહ્યું કે જેવું રૂપ મેં જોયું છે તેવું યથાશક્તિ દોર્યું છે.

રાજાએ પૂછ્યું કે હે ભદ્રે! મુક્તાવલિ(મોતીની માળા)ની જેમ આ બાળા કોના વંશમાં ઉત્પન્ન થઈ છે ? ચંદ્રલેખાની જેમ તે હાલ કઈ નગરીને અલંકૃત કરે છે ? ક્ષીરસાગરને લક્ષ્મીની જેમ ક્યા ધન્ય પુરુષની એ પુત્રી છે ? ક્યા પવિત્ર અક્ષરો એના નામમાં આવ્યા છે ? સરસ્વતીએ કઈ કળાથી તેના પર અનુગ્રહ કર્યો છે ? કોઈ પુરુષ રત્ને તેના કરને ગ્રહણ કર્યો છે ?

તાપસીએ જવાબ આપ્યો કે હે રાજન્ ! વૈશાલી નગરીના અધિપતિ અને હૈહય વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા ચેટક રાજાની તે કુમારી સર્વકળાનો ભંડાર છે અને સુજેષ્ઠા તેનું નામ છે.”

સભા: “શ્રેણિક રાજાએ નામ ખૂબ સરસ રીતે પૂછ્યું કે ક્યા પવિત્ર અક્ષરો

તે બાળા નામમાં આવ્યા છે ? બીજું તે બાળા કેટલું ભણેલી છે ? એ પૂછવાની રીત પણ સરસ હતી કે સરસ્વતીએ કઈ-કઈ કળા દ્વારા તેના પર કૃપા કરી છે ?”

ગુરુજી: “ રૂચિ અનુયાયી વીર્ય હોય છે. જે ફિલ્ડમાં તમારી રૂચિ હોય એ પ્રમાણે ક્ષયોપશમ થાય.

મૂળ વાત, બીજા દિવસે શ્રેણિક રાજાએ સુજેજ્ઞાની યાચના કરવા માટે એક દૂતને શીખવીને ચેટક રાજા પાસે મોકલ્યો. સંદેશો આપવામાં હોંશિયાર દૂત તરત વૈશાલી પહોંચીને ચેટક રાજાને નમીને બોલ્યો, કે હે રાજન! મારા સ્વામી મગધપતિ શ્રેણિક તમારી કન્યા સુજેજ્ઞાની માંગણી કરે છે. મહાન પુરુષોને માટે કન્યાની માંગણી કરવી તે કદી પણ લજ્જાકારક નથી. ચેટક રાજા બોલ્યા, “અરે દૂત ! તારો સ્વામી પોતાથી અજાણ્યો લાગે છે. જે વાહીકુળમાં ઉત્પન્ન થઈ હૈહય વંશની કન્યાને ઈચ્છે છે. સમાનકુળના વરકન્યાનો વિવાહ થવો યોગ્ય છે. માટે હું શ્રેણિકને કન્યા નહીં આપું. તું ચાલ્યો જા.”

દૂતે આવીને તે વૃત્તાંત શ્રેણિક રાજાને કહ્યો. તેથી શત્રુઓથી પરાભવ પામ્યો હોય તેમ તે ઘણો ખેદ પામ્યો. તે વખતે અભયકુમાર પિતાના ચરણકમળમાં ભ્રમરરૂપે થઈને ઊભો હતો. તે બોલ્યો કે પિતાજી ! શોક ન કરો. હું આપની ઈચ્છા પૂર્ણ કરીશ.”

સત્મા: “અહીં વિધવા કે અન્ય સ્ત્રી હોત અથવા અભયકુમારને વ્રત હોત તો આ વાક્ય ન બોલત. બરાબર ?”

ગુરુજી: “હા.”

સત્મા: “પછી શું થયું ?”

ગુરુજી: “૭૨ કળામાં માસ્ટર અભયકુમારે શ્રેણિક મહારાજાનું ચિત્ર દોર્યું. ગુટિકાથી વર્ણ (કલર) તથા સ્વર (અવાજ) બદલાવી, વણિકનો વેશ લઈને

મૈથુનના સંસ્કાર એકેન્દ્રિયમાં પણ છે. વનસ્પતિમાં પણ અમુક વનસ્પતિ એવી છે કે શૃંગાર સજેલી યુવાન સ્ત્રી એની પર પિયકારી છાંટે તો ઝાડ જલદી વધે. પપૈયાનાં ઝાડ માટે સાંભળ્યું છે કે નર અને માદા ઝાડ બાજુબાજુમાં ઊગાડે તો જ ફળ આવે. નહીંતર ના આવે.”

સભા: “શાસ્ત્રમાં તો કહ્યું છે કે એકેન્દ્રિય નપુંસક હોય છે, તો એમાં નર-માદા ક્યાંથી આવ્યું?”

ગુરુજી: “વાત સાચી પણ જે નપુંસકમાં પુરુષ જેવા લક્ષણ હોય તે પુરુષ નપુંસક અને જેમાં સ્ત્રી જેવાં લક્ષણ હોય તે સ્ત્રી નપુંસક સમજવું. અને એ અપેક્ષાએ નર-માદા સમજવું. બાકી એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, સમૂર્ચિશ્રમ પંચેન્દ્રિયને નપુંસક વેદનો જ ઉદય હોય છે.

મૂળ વાત, અનાદિ કાળથી મૈથુન સંજ્ઞાના સંસ્કાર હોવા છતાં આ વ્યક્તિઓએ બ્રહ્મચર્ય પાળવાનો પુરુષાર્થ કર્યો. પરંતુ એમના ધર્મમાં બતાવેલી મર્યાદાઓના પાલનમાં ચૂક્યા. માટે આવું પરિણામ આવ્યું.”

સભા: “ધર્મમાં બતાવેલી મર્યાદાઓનું પાલન કર્યું હોય છતાં ચૂકે, તો શું સમજવું?”

ગુરુજી: “ધર્મમાં બતાવેલી મર્યાદાનું પૂરેપૂરું પાલન કર્યું હોય છતાં ચૂકે તો સમજવાનું કે કોઈ પૂર્વના કર્મનો ઉદય થયો અને પતન થયું. શાસ્ત્રમાં આર્દ્ર કુમાર, નંદીષેણમુનિ વગેરે જે ચૂક્યા ત્યાં પૂર્વનું કર્મ પ્રધાન છે. મર્યાદાપાલનમાં ક્યાંય ચૂક્યા નથી.”

સભા: “આર્દ્રકુમાર મુનિની ઘટના શું છે?”

ગુરુજી: “શ્રેષ્ઠીપુત્રી શ્રીમતી ઉદ્યાનમાં રમતે ચડી. એમાં વર વરવાની રમતમાં મંદિરમાં ઊભેલા સ્વરૂપવાન નવયુવાન આર્દ્રમુનિને જોઈને તે બોલી, “મારો વર આ.” અને તરત દેવવાણી થઈ, “મુગ્ધા! તું યોગ્ય વરને વરી છે.” ત્યાં તો દુંદુભિ ગડગડવા લાગી અને દેવોએ પુષ્પો-

રત્નોનો વરસાદ કર્યો. ગભરાયેલી શ્રીમતી એ મુનિના પગે વળગી પડી. અનુકૂળ ઉપસર્ગ થયો જાણી આર્દ્રમુનિ ત્યાંથી ચાલતા થયા.

હવે શ્રીમતીએ એ જ મુનિને પરણવાનો આગ્રહ રાખ્યો. તેના પિતાએ કહ્યું કે ભ્રમરની જેમ ભ્રમતાં મુનિ કેવી રીતે શોધવા? તું ઓળખીશ કેવી રીતે ? માટે કોઈ બીજા મનગમતા વરને વરવું હડાપણભર્યું છે.

શ્રીમતીએ કહ્યું કે પિતાજી, આપ કેમ ભૂલી જાવ છો કે ઉત્તમ રાજાઓ અને સજ્જનો એકવાર બોલેલું અવશ્ય પાળે છે. અને કન્યા તો એક જ વાર કોઈને વરે છે. તમે પૂછો છો કે તેમને કેવી રીતે ઓળખીશ ? હું તેમના પગ જોઈને તરત ઓળખી લઈશ. કેવા ઘાટીલા, ભરાવદાર અને સુડોળ પગ હતા! આવા પગ તો હજુ સુધી કોઈના જોયા નથી.

આના માટે થઈને ૧૨ વર્ષ સુધી સાધુઓને વહોરાવવા લાગી. ૧૨-૧૨ વર્ષનાં વહાણાં વાઈ ગયાં. તે મુનિના વાવડ પણ ન મળ્યા. છતાં અડગ વિશ્વાસ અને ઊંડી ધીરતા લઈ તે વાટ જોતી રહી. એક દિવસ આકસ્મિક રીતે તે જ મુનિ શ્રીમતીને ત્યાં આવી ગયા. મૂળ વાત, અહીં કર્મ માનવું જ પડે. મર્યાદા ચૂક્યા નથી.”

સભા: “રોજ રોજ પેપરોમાં બાવાઓનાં પરાક્રમો આવે છે. આવામાં કોઈ પૂછે કે દીક્ષા લેવાય કે નહીં, તો શું સલાહ અપાય?”

ગુરુજી: “માર્ગાનુસારી તો એક જ વાત કરે. ભગવાને બતાવેલી મર્યાદાઓના પાલનથી હિત શક્ય છે. એ મર્યાદાઓ ચૂકો તો પ્રશ્ન આવે. બીજું નિકાચિત કર્મનો ઉદય થાય તો પ્રશ્ન આવે.

નિકાચિત કર્મ આત્મા ઉપર છે કે નહીં એ તો આપણે કહી ન શકીએ. તેથી નિકાચિત કર્મને આગળ કરીને દીક્ષા અટકાવાય નહીં.

પણ, જેનામાં માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ નહીં હોય તે વિચારશે કે સાધુપણામાં કેટલાં ધર્તિંગ ચાલે છે, કેટલાં કૌભાંડો, ઝઘડાઓ, ઈર્ષ્યા બધું

પૂરજોશમાં ચાલે છે માટે જે ધર્મ કરવો હોય તે ઘરે રહીને કરો.

જ્યારે માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમવાળો એમ કહેશે કે જો દીકરા! ધંધામાં રોજ કેટલાય વેપારીઓ ઊઠી જાય છે. તો શું હું તને ઘરે બેસાડી દઉં? તને કહીશ ધંધો કર-પણ સંભાળીને કર. એવી જ રીતે દીક્ષા લેવી છે? સત્તર વાર વિચારીને લે. દીક્ષા લેવાની કોઈને ના નથી પણ લીધા પછી બરાબર પાળવી હોય તો જ લેજે.”

સભા: “રોજ અમુકનાં પ્રકરણો બહાર આવતા હોય તો પણ દીકરાને દીક્ષા લેવાનું કહેવાનું?”

ગુરુજી: “શાસ્ત્રમાં બ્રહ્મચર્ય પાળવાની જેટલી મર્યાદા કહી છે તેમાં કોઈ વ્યક્તિએ ભૂલ કરી, એમાં ધર્મનો શો વાંક?”

સાપનું ગમન વાંકુંચૂંકું હોય છે પણ જ્યારે પોતાના બિલમાં પ્રવેશ કરે ત્યારે સીધો ચાલે છે. સાપને ખબર છે કે જો બિલમાં પ્રવેશ કરતાં આડો-અવળો થઈશ તો શરીર પર ઊઝરડા પડશે. એમ માર્ગાનુસારી હંમેશાં સીધું અર્થઘટન કરશે.”

સભા: “મહારાજસાહેબો પોતાની નિશ્રામાં પ્રતિષ્ઠા થાય, પોતાનું નામ થાય તેથી દેરાસર બંધાવવાનો ઉપદેશ આપે છે. આમાં માર્ગાનુસારી કેવી રીતે વિચારે?”

ગુરુજી: “બધા મહારાજસાહેબો પોતાની નામના, નિશ્રા માટે જ દેરાસર બનાવવાનો ઉપદેશ આપતા નથી. સમજો કે, કદાચ કોઈ સાધુ પોતાની નામના માટે ઉપદેશ આપે ત્યારે માર્ગાનુસારી જીવની વિચારણા આપણે જોઈએ.

તમારી બિલ્ડીંગમાં સાધુભગવંત પધાર્યા અને બિલ્ડીંગમાં દેરાસર બનાવવાનો ઉપદેશ પોતાની નામના માટે જ આપ્યો.

ત્યારે માર્ગાનુસારી જીવ વિચારે કે.. બિલ્ડીંગમાં દેરાસર થાય તો સારું, દેરાસર દૂર હોય તો લોકોને જવાનો કંટાળો આવે. તેથી દર્શન-પૂજા કર્યા વગરના રહી જાય.

વળી બિલ્ડીંગની ચારેબાજુ દેરાસર છે તો શું વાંધો ? જેમ કે દીકરાની એક ઓફિસ છે અને બીજી થાય તો શું વાંધો ? બીજી-ત્રીજી-ચોથી ઓફિસ વિદેશમાં થાય તો વાંધો નથી, તો દેરાસરમાં વાંધો શું ? ભગવાનની મૂર્તિનો આકાર જ એવો છે કે જગતનું કલ્યાણ થયા જ કરે. દેરાસરમાં કોઈ જીવ આવશે તો પામશે. બિલ્ડીંગમાં દેરાસર બનાવવામાં જગ્યા નહીં વાપરીએ તો જિમ બનાવશે અને જિમમાં જઈને શું ઉકાળી લેવાના છીએ ? બિલ્ડીંગમાં દેરાસર હોય તો ઘરડાં-બાળકો જાતે જઈ શકે. એક્સિડન્ટનો ડર ન રહે. દૂર હોય તો મા-બાપ બાળકોને એકલાં પૂજા કરવા મોકલે નહીં અને પોતે સમય કાઢી ન શકે તો બાળકો પૂજાથી વંચિત રહી જાય.” વગેરે વગેરે

સભા: “મહારાજ સાહેબ પોતાની નામના માટે ઉપદેશ આપે છે તો ?”

ગુરુજી: “કદાચ નામનાનો ભાવ હશે તો એ એમનો વિષય. પણ તમને તો ૧૦૦% ફાયદો છે, કેમ કે, તમે તો દેરાસર ૧૦૦% વિધિપૂર્વક જ બનાવો છો...એમાં તમને નુકસાન શું?”

સભા: “જે મ.સા. પાસે જઈએ તે પૈસા ખર્ચવાનો જ ઉપદેશ આપે છે. એક મ.સા.એ દેરાસરનો ઉપદેશ આપ્યો, બીજા મ.સા. આવ્યા તેમણે ઉપાશ્રયનો ઉપદેશ આપ્યો, ત્રીજા મ.સા.એ તીર્થરક્ષાનો ઉપદેશ આપ્યો, ચોથાએ છ‘રિપાલિત સંઘનો ઉપદેશ આપ્યો, પાંચમા મ.સા.એ જ્ઞાનભંડારનો ઉપદેશ આપ્યો, અમે શું પૈસા પેદા કરતી ફેક્ટરી છીએ?”

ગુરુજી: “તમે જ કહો, અનંતકાળથી ખાવા-પીવા-હરવા-ફરવા સિવાય આપણા આત્માએ કશું કર્યું છે ? આ ભવની જ વાત કરું તો એક વ્યક્તિના

ખાવા-પીવા, હરવા-ફરવા, દવા-કપડાં-ઘર વગેરે બધાંનું ટોટલ મારીએ તો વર્ષે ૨ લાખ રૂપિયા જેવો ખર્ચ થાય. ૫૦ વર્ષની ઉંમર સુધીમાં પોતાની જાત પાછળ, શરીર પાછળ ઓછામાં ઓછા ૧ કરોડ રૂપિયા વાપર્યા હશે. ૫૦

વર્ષમાં આટલા રૂપિયા પોતાની જાત પાછળ વાપરીને તમે શું પ્રાપ્ત કર્યું?”

સભા: “પાપનાં પોટલાં.”

ગુરુજી: “જે શરીર પાછળ કરોડો રૂપિયા વાપર્યા એ શરીર રાખ થઈ જશે. મરી ગયા પછી શરીર તો એક દિવસ વધારે રાખી ન શકાય. વાસ મારે, કીડા પડવા માંડે એવા શરીર પાછળ કરોડો રૂપિયાની ચટણી કરી નાખી. આવા શરીરને સ્મશાન સુધી લઈ જવાના પૈસા આપવા પડે. એટલું જ નહીં, એને બાળવા માટે લાકડાં પણ પૈસા આપીને લેવા પડે તેમ છે.

શરીર માટે તમારા બધાંનો સામૂહિક ખર્ચો જોશો તો છાતીનાં પાટિયાં બેસી જશે. ભારતમાં ૭૦ કરોડ સ્ત્રી-પુરુષો મહિને વાળ કપાવવા પાછળ ફક્ત ૫૦ રૂપિયા ખર્ચે તો ૭૦ કરોડ $\times$ રૂ. ૫૦ = રૂ. ૩૫૦૦ કરોડ. ૩૫૦૦ કરોડ $\times$ ૧૨ મહિના = રૂ. ૪૨,૦૦૦ કરોડ થાય.

અહીં તો માત્ર વાળ કપાવવાનો ખર્ચ બતાવ્યો. બાકી તો અબજોના અબજો રૂપિયા શરીર પાછળ વાપરી નાખીએ છીએ, એ પણ પાછા અનંત કાળથી. આમ છતાં કંટાળો, થાક, વધારે થયું એમ નથી લાગતું અને બે-ચાર મ.સા.એ ભગવાનની આજ્ઞા મુજબ અનુષ્ઠાનનો માત્ર ઉપદેશ જ આપ્યો છે. તો પણ મહારાજ સાહેબ માટે ખરાબ બોલીએ કે સાધુઓને તો પૈસા જ જોઈએ છે. હાટડી ખોલીને બેઠા છે... આવા શબ્દો માર્ગાનુસારી ક્યારેય ન બોલે.”

સભા: “મ.સા.ના ઉપદેશથી કોઈને વાત બેસી જાય કે દેરાસર વગેરે

બનાવું, તો અમે બોલીએ કે મ.સા.ના હાથમાં બકરો સારો આવી ગયો છે.”

ગુરુજી: “તમારી જીભ કાતરનું કામ કરે છે. ભવાંતરમાં જીભ નહીં મળે.”

સભા: “અગ્નિશર્માને ગુણસેન ઉપર દ્વેષ થયો તેમાં અગ્નિશર્માની માર્ગાનુસારિતા ક્યાં ખૂટી?”

ગુરુજી: “ગુણસેને ત્રણ-ત્રણ વાર પારણાંનું આમંત્રણ આપ્યું છતાં કોઈક કારણસર અગ્નિશર્માનું પારણું ન થયું ત્યારે અગ્નિશર્મા વિચારે છે કે ગુણસેન રાજા હજુ મને હેરાન કરવા માંગે છે. હજુ પણ એમના મનમાં મારા માટે નફરત-દ્વેષ છે. ખરેખર એણે વિચારવું જોઈએ કે હું ભૂખના લીધે દુઃખી છું અને ભૂખ શરીરના કારણે છે. શરીર ના હોત તો કોઈની તાકાત નથી કે મને હેરાન કરે. હું ગુણસેનના કારણે દુઃખી નથી.

જેમ ચંદ્રગ્રહણમાં ચંદ્ર ઢંકાઈ જાય છે એમ સંસાર=શરીર-ઈન્દ્રિય-મનની ઈચ્છાઓ આત્મગ્રહણ છે. જેમાં આત્મા ઢંકાઈ જાય છે.

આત્મા ઢંકાઈ જવાના કારણે આપણે દોષનો ટોપલો બીજાના માથે નાખીએ છીએ. અગ્નિશર્માએ પણ આ જ કર્યું. શરીરના કારણે ભૂખ લાગી અને પોતાના દુઃખની વરમાળા ગુણસેનને પહેરાવી દીધી.”

સભા: “આપણને આવી સમજ આવી જાય તો સંસારમાં કોઈ દુઃખી ન કરી શકે.”

ગુરુજી: “આર્ય ! તારી વાત સાચી છે. આપણે દુઃખી આપણા આંતરિક દોષો મોહ-માયા-લોભ વગેરેના કારણે છીએ. બહારની દુનિયામાં જેટલાં પણ દુઃખો દેખાય છે તે બધાં દોષોનાં ફળ છે.

મરીચિએ અભિમાન કર્યું તો નીચગોત્ર કર્મ બાંધ્યું. એના કારણે હલકા ભવોમાં જવું પડ્યું. મરીચિએ કુળમદ્ધ કર્યો ત્યારે એ દુઃખી હતા પોતાના માનના કષાયના કારણે. અંતે જે હલકા ભવોમાં જવું પડ્યું તે માન

કષાયનું ફળ હતું.

વ્યક્તિ પોતાના આંતરિક દોષો અને દોષોનાં ફળના કારણે જ દુઃખી છે, એના સિવાય દુઃખી થવાનું ત્રીજું કોઈ કારણ હોય તો બતાવો- આપણે વિચારણા કરીએ.”

સભા: “સાસુનો સ્વભાવ ખરાબ હોય તો?”

ગુરુજી: “સાસુનો સ્વભાવ ભલે ગમે તેટલો ઘટિયા હોય, તમે દુઃખી તમારા આંતરિક કષાય અને તેના ફળથી થશો. બાકી તમને લલિતા પવાર જેવી સાસુ મળે તો પણ દુઃખી નહીં કરી શકે.”

સભા: “માર્ગાનુસારી જીવને સંવિજ્ઞ ગીતાર્થ ગુરુ મળે તો ઝડપી વિકાસ થાય.”

ગુરુજી: “હા, માર્ગાનુસારિતા છે અને એમાં સંવિજ્ઞ ગીતાર્થ ગુરુ મળી ગયા તો કલ્યાણ ચપટીમાં થઈ જાય.”

સભા: “ઉદાહરણ?”

ગુરુજી: “માષતુષ મુનિ. એમનો જ્ઞાનાવરણીય ક્ષયોપશમ સામાન્ય પણ નથી. કોઈ ગજબ કોટિની વૈયાવચ્ચ કરી હોય તેવો પણ ઉલ્લેખ વાંચ્યો નથી. છતાં સંવિજ્ઞ-ગીતાર્થ ગુરુએ બતાવેલ માર્ગદર્શન મુજબ મા-રુષ, મા-તુષ લાંબો સમય ગોખતા રહ્યા. એના પરિણામે કેવળજ્ઞાન પામી ગયા.

આપણું કેવું? ગુરુ મ.સા. કહે જીવવિચાર ભણો તો આપણી ઈચ્છા સ્તુતિની હોય. ગુરુ કહે કર્મગ્રંથ ભણો તો આપણને કંઈક અલગ જ સૂઝે.”

સભા: “એનો અર્થ ગુરુ કહે એમ કરવાનું?”

ગુરુજી: “સંવિજ્ઞ-ગીતાર્થ ગુરુ કહે એમ જ કરવાનું.”

સભા: “સંવિજ્ઞ-ગીતાર્થ ગુરુના સાંનિધ્યથી માષતુષ મુનિનું હિત થયું પણ જે માર્ગાનુસારી હોય અને ગુરુ ન મળ્યા હોય એવું ઉદાહરણ આપો ને?”

ગુરુજી: “મેઘકુમાર પૂર્વે હાથીના ભવમાં દાવાનળ લાગેલો જોઈને જાતિસ્મરણ થવાથી તૃણ-વૃક્ષ વગેરેનું ઉન્મૂલન કરીને યૂથની રક્ષાને માટે તે નદીના કિનારે ત્રણ સ્થંડિલો કર્યા. આખો એરિયા સાફ કર્યો. એક પણ નોકર નથી, નથી એક પણ મદદ કરનાર, બધું કામ જાતે કરવાનું, આટલી મોટી જગ્યાની પોતાને જરૂર નથી, છતાં બીજા માટે સાફ કરે છે. ૫૦૦ માણસોનો જમણવાર હોય, તમે એક-બે કલાક પીરસો તો કમર દુખી જાય ને ? હાથીનું શરીર અને તમારું શરીર-બંનેમાં કદાવર શરીર કોનું ? છતાં આટલા મોટા કદાવર શરીરે ઘાસ કેવી રીતે સાફ કર્યું હશે ? તમારે તો વાંકા વળવું હોય તો વળી શકો છો, પણ હાથી કેવી રીતે વળી શકે ? છતાં એકદમ નીટ એન્ડ કલીન ત્રણ સ્થંડિલ (નિર્દોષભૂમિ) તૈયાર કર્યા.

અથથી ઈતિ સુધીનું પોતાનું યોગદાન છે એવા સ્થંડિલમાં પોતાને ઊભા રહેવા જગ્યા નહીં. માંડ માંડ જગ્યા મળી એમાં શરીરને ખણવા માટે એક પગ ઊંચો કર્યો ત્યાં પ્રાણીઓની ભીડમાં ફસાઈ ગયેલું એક સસલું પગવાળી જગ્યાએ આવીને ઊભું રહ્યું. દયાપૂર્ણ હૃદયવાળો હાથી એક પગ ઊંચો રાખી ત્રણ પગે અઢી દિવસ ઊભો રહ્યો. દાવાનળ શાંત થતાં પ્રાણીઓ પોતપોતાને ઠેકાણે ચાલ્યા ગયા. ત્યારબાદ ક્ષુધા-તૃષાપીડિત હાથી પાણીને માટે દોડવા ગયો પરંતુ પડી ગયો. ભૂખ-તરસના દુઃખથી ત્રીજે દિવસે મૃત્યુ પામ્યો. હાથીને હજુ ગુરુ નથી મળ્યા. ગુરુનો ઉપદેશ નથી સાંભળ્યો તો પણ સસલા પર કેવી દયા ! પગ અકડાઈ ગયો છતાં સસલા પર પગ ન મૂક્યો.”

સભા: “કેમ?”

ગુરુજી: “મને કોઈ કચડી નાખે તો મને નથી ગમતું તો પછી એ સસલાને કેવી રીતે ગમે ? અઢી દિવસ એક પગ ઉપર ઊભો રહે છે. જ્યારે આપણને ગુરુ મળ્યા છે. ગુરુનો ઉપદેશ સાંભળ્યો છે છતાં સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ ઊભા

ઊભા કરવા તૈયાર નથી. ૪-ખમાસણા બેઠાં બેઠાં આપીએ.”

સભા: “ધર્મ માટે ત્યાગ કરવાનો કહેશો તો નહીં થાય. બાકી અમારા દીકરા-દીકરીઓના સ્કૂલ એડમિશન માટે કલાકો લાઈનમાં ઊભા રહીએ છીએ.”

ગુરુજી: “બાળકોના એડમિશનની વાત પછી. બહેનો દરરોજ રસોડામાં ઊભા ઊભા કલાક રસોઈ કરે અને ભાઈઓ ટ્રેનમાં કલાક સુધી ટીંગાતા જાય, પણ ઉપાશ્રયમાં જરાય ત્યાગ કરવા તૈયાર નથી. જાણે ઘરનો થાક ઊતારવા ઉપાશ્રયમાં આવતા ન હોય.

મૂળ વાત- હાથીએ આટલો મોટો એરિયા સાફ કર્યો, એક સસલા માટે અઢી દિવસ ત્રણ પગે ઊભો રહ્યો, આને માર્ગાનુસારિતા કહેવાય. આને જ ભગવાનના આશીર્વાદ કહેવાય. આને જ ગુરુની કૃપા કહેવાય. આપણા આત્માને જે હિતકર હોય એ કરવું એનું નામ માર્ગાનુસારિતા.

જ્યારે આપણી વાત કરીએ. આપણી સમજ કેવી છે? તમારી વિચિત્રતા જુઓ. ઘરના ઓટલે કૂતરું આવીને બેઠું, તમે કેવું હટ હટ કરશો ! જ્યારે હાથી એક સસલા માટે કેવું બલિદાન આપી શકે છે !”

સભા: “અમને ધર્મમાં કશી જ ખબર પડતી નથી.”

ગુરુજી: “એવું નથી. અવસરે તમે ફિલોસોફર બની કલાક વ્યાખ્યાન આપી શકો એમ છો. અને ત્યાં તમારો ઉપદેશ કોઈ સાંભળે તો થાય કે મહારાજ સાહેબ બોલી રહ્યા છે.

સભા: “થોડાંક સેમ્પલ આપો ને?”

ગુરુજી: “સંધ્યાના રંગો જેવું અસ્થિર આપણું જીવન છે, એમને મોતનો આત્માસ થઈ ગયો હશે. એટલે જ ઉપધાન કરાવી લીધાં. બધાં સારાં કામો કરાવીને ગયા છે. અફસોસ ન કરવો. સારા માણસોની જરૂર તો બધે જ હોય છે. એમની પાછળ તમે રડશો તો એમને અંતરાય થશે. મન મક્કમ

કરો. દીકરા-દીકરીને મોટા કરવાનાં છે. તમે તો ધર્મ સમજેલા છો. જ્યાં સંયોગ છે ત્યાં વિયોગ છે. અફસોસ કરીને શું ફાયદો ? ચોથની પાંચમ થવાની નથી. જે જ્ઞાનીએ જોયું હશે તે જ થશે. એમાં આપણે શું કરી શકીએ?

આ તો થઈ મૃત્યુ વખતની વાત. પણ કોઈની દીકરી સાસરેથી પાછી આવી હોય ત્યારે તમને સમજાવવાનું કહે તો તમે અટકો ?”

સભા: “જરાય નહીં.”

ગુરુજી: “સીતા, ચંદનબાળા વગેરે સતીઓએ જે સહન કર્યું હતું તેવું સહન તારે ક્યાં કરવાનું છે ? હમણાં સહન કરીશ તો પછી સુખ જ સુખ છે.

હું તમને સમજાવતાં જોઉં ત્યારે મને પણ મન થઈ જાય કે બે-ચાર પોઈન્ટ્સ લખી લઉં, જીવનમાં કામ લાગશે.”

સભા: “અમારે તો ડાહી સાસરે જાય અને ગાંડી શિખામણ દે એવું છે.”

ગુરુજી: “ ભલે ગાંડી શિખામણ દેતી હોય, પણ શિખામણ ગાંડી નથી. શિખામણ લેવા જેવી હોય છે.

મૂળ વાત, કૃતરું કરડી જાય તો કદાચ ૧૪ ઈજેક્શન લેવા પડે પણ વાંદાની તો કોઈ હેરાનગતિ નથી ને ? છતાં ઘરમાં વાંદો દેખાય તો શું કરશો?”

સભા: “સૂપડીમાં લઈ બહાર ફેંકીશું.”

ગુરુજી: “બાજુવાળાના ઘરમાં?”

સભા: “અમે એટલા ખરાબ નથી.”

ગુરુજી: “અમારી પાસે તમારી રામાયણો આવે છે. મુંબઈના ડોલર એરિયામાં બિલ્ડીંગની નીચે રહેલા ઉપાશ્રય ઉપર તથા આજુબાજુની જગ્યામાં વધેલો લોટ, શાક, દાળ વગેરે નીચે ફેંકે છે. વળી બાજુમાં જ દેરાસર છે. દેરાસર જોતાં બોલવાનું મન થઈ જાય કે “સુંદરતા સુરસદનથી

રે અધિક..." એવા સુંદર દેરાસર ઉપર જે વસ્તુઓ શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ ફેંકે છે તેનો એક સાધુ તરીકે ઉલ્લેખ ન કરી શકાય. મને તે બિલ્ડીંગનો વોચમેન કહે કે તમારા શ્રાવકોને તો મારવા જોઈએ. મેં પૂછ્યું કેમ ? તો કહે સાહેબજી, અમે દેરાસરના ઉપરના ભાગની શુદ્ધિ કરીએ છીએ ત્યારે એવી વસ્તુઓ મળે છે કે મને બે ઝાપટ મારવાનું મન થાય એવી ગંદી વસ્તુઓ જૈનો ફેંકે છે. તમારાં આવાં અપલક્ષણો જોતાં તમે બાજુવાળાના ઘરમાં વાંદો નાંખો એમાં મને કશું આશ્ચર્ય નથી થતું. છતાં તમે ના પાડો છો તો માની લઈએ કે તમે બાજુવાળાના ઘરમાં નહીં નાંખો પણ મારો સવાલ છે કે વાંદાને ઘરમાંથી બહાર કેમ કાઢો છો ?”

સભા: “વાંદાને ઘરમાંથી બહાર ન કાઢીએ તો તેનું મલ્ટિપ્લિકેશન થાય.”

ગુરુજી: “મલ્ટિપ્લિકેશન થાય તો શું પ્રોબ્લેમ છે? તમારો દીકરો લગ્ન કરીને આવે છે તો તમારા દીકરાનું મલ્ટિપ્લિકેશન ન થયું ? વાંદો તો એમ પણ નથી કહેતો કે મારે સૂવા માટે ઘોડિયું જોઈશે. જ્યારે તમારે પૌત્ર થાય તો ઘોડિયું લાવવું પડે છે કે નહીં ?”

સભા: “વાંદો આખા ઘરમાં ફર્યા કરે છે.”

ગુરુજી: “તમારો પૌત્ર થશે તો એ ઘરમાં નહીં ફરે ? ઈવન, હોલમાં પેશાબ-સંડાસ પણ કરી જશે. તો શું પૌત્રને ઘરમાંથી કાઢી નાખો છો ?”

સભા: “વાંદાને જોતાં દ્વેષ થાય છે જ્યારે પૌત્રને જોતાં આનંદ થાય છે.”

ગુરુજી: “ઘણાને રજનીકાંત કાળો હોવાથી નથી ગમતો, પણ એ સાઉથમાં સુપરસ્ટાર છે. લાખો-કરોડો લોકો એના દીવાના છે. તેના મંદિરો છે. આ સાંભળતાં ભલે તમને રજનીકાંત ગમતો ન હોય છતાં તમે વિચારોને કે કાંઈક તો દમ લાગે છે રજનીકાંતમાં. જે વાંદાને જોઈને તમને નફરત થાય છે એ જ વાંદાઓની મુનિઓ જીવદયા પાળે છે તો તમને થવું જોઈએ કે વાંદામાં જીવત્વ છે. પૂજ્ય ગુરુભગવંતો એની જીવદયા કરે છે તો મારાથી

એને તરછોડાય તો નહીં જ.”

સભા: “વાંદો બીમારી ફેલાવે છે માટે ઘરમાંથી કાઢી મૂકીએ છીએ.”

ગુરુજી: “છીપકલી(ગરોળી)ની લાળમાં ઝેર હોય છે. કદાચ એ લાળવાળું તમે ખાવ તો તમારા રામ રમી જાય. વૈજ્ઞાનિકો કહે છે કે મચ્છરથી ડેન્ગ્યુ-મેલેરિયા થાય છે. (આયુર્વેદમાં મેલેરિયાનું કારણ મચ્છર નથી કહેતા એવું મારા ધ્યાનમાં છે.) પણ વાંદાથી કોઈ રોગ થતો નથી. બીજી વાત, મોટા મોટા ડાયનાસોર વગેરે ખતમ થઈ ગયા પણ વાંદો આજ સુધી ટક્યો છે. તેથી વાંદો યુનિક વસ્તુ થઈ. તમને તો યુનિક વસ્તુઓ ભેગી કરવાનો શોખ છે ને? તો હવે વાંદો તમારા ઘરમાં રાખશો ને?”

સભા: “વાંદાને ઘરમાં રાખવામાં વાંધો છે.”

ગુરુજી: “વાંદાને ઘરમાં રાખવામાં વાંધો શું? એ બોલો.”

સભા: “એ વાંદો છે એ જ વાંધો છે.”

ગુરુજી: ઘર મોટું છે પણ મારા ઘરમાં મેં જેને મારાં માન્યાં છે એ રહે તો વાંધો નથી. જેમ કે દીકરો મારો છે માટે એ રહે તો વાંધો નથી. પણ દીકરો જે દિવસે એની પત્નીનો થઈ ગયો તે દિવસે દીકરાને પણ ઘરમાંથી બહાર કાઢી મૂકીશું.

ઘરમાં ૧૦ જણ છીએ. ઘર ખીચોખીચ છે તો પણ એમાં જમાઈને રાખીશું! કેમ કે મારાં અને મારાં માનેલાં બધાં આ ઘરમાં રહી શકે છે. ભલે પછી બધું એડજસ્ટ કરવું પડે. પણ જે મારાં નથી અથવા મારાં માનેલાં નથી, એને હું આ ઘરમાં રહેવા દઈશ નહીં.”

સભા: “હાથી આત્મા વગેરે માને છે?”

ગુરુજી: “મેઘકુમારનો પૂર્વભવ હાથી. એ ભવમાં જાતિસ્મરણજ્ઞાન થયું હતું તેથી આત્મા, પુણ્ય, પાપ, પરલોક બધું સ્પષ્ટ દેખાયું માટે આત્મા વગેરેને માને છે.

તમારી જાતને હાથી સાથે સરખાવજો. હાથીને ગુરુનો યોગ, ઉપદેશ કશું નથી મળ્યું છતાં એનું લેવલ વિચારો. એના જ કારણે બીજા ભવમાં ભગવાનના ભક્ત શ્રેણિક રાજાને ત્યાં રાજકુમાર થયો અને ભગવાનનો જ શિષ્ય થયો.”

સભા: “ઘરમાં વાંદો થાય તો ૧૨વ્રતધારી શ્રાવક શું કરે?”

ગુરુજી: “ઘરમાં વાંદો થાય જ નહીં એની તમારે તકેદારી રાખવી જોઈએ. છતાં વાંદો પેદા થયો તો શ્રાવકની વિચારણા એવી હોય કે આ જીવ ઘરમાં કોઈના પગમાં આવશે તો મરી જશે. વળી ઘરમાં રાખીશ તો વાંદાની સંખ્યા વધી જતાં જીવદયા પાળવાની મુશ્કેલી થશે માટે યથાયોગ્ય વ્યવસ્થા કરું આવી વિચારણા શ્રાવકના જીવનમાં હોય. તમે ઉપરોક્ત વિચારણાથી ઘરમાંથી વાંદો કાઢો છો કે આ ઘર મારું છે એમાં બીજો કેવી રીતે રહે?”

હાથી કેટલું કષ્ટ સહન કરવા તૈયાર છે. જ્યારે તમે મનુષ્ય થઈને પણ જરાય સહન કરવા તૈયાર નથી.”

સભા: “આવું કેમ છે?”

ગુરુજી: “માર્ગાનુસારિતાનો અભાવ છે.”

સભા: “માર્ગાનુસારિતા લાવવા શું કરવું?”

ગુરુજી: “માર્ગાનુસારિતા લાવવી હોય તો એક કામ કરવાનું. જે વસ્તુમાં યાંચ ન હૂંબે ત્યાં તટસ્થ રહેવાનું. જેટલું ખબર પડે એનો સ્વીકાર કરી લેવાનો.

સમજો કે દેરાસરમાં ભગવાનને પ્રક્ષાલની વિધિ છે. ગુરુ મહારાજને અક્ષતથી વધાવવાની વિધિ છે. આ વિધિ માટે ઓ.એમ.જી.વાળા બોલશે કે ભગવાનને કેમ દૂધથી પ્રક્ષાલ ? ગરીબોને દૂધ પીવા મળતું નથી અને તમે ભગવાનની મૂર્તિ ઉપર દૂધ ઢોળી નાખો છો.

આવી વાત તમારા ધ્યાનમાં આવી તો સૌથી પહેલાં તો તટસ્થ રહેવાનું. પછી સત્ય-અસત્ય, લાભ-નુકસાન બધું સમજવાની કોશિશ કરવાની. કોઈ પણ બાજુ ઢળી નહીં જવાનું. ન સમજ પડે તો તટસ્થ રહો.

જેને માર્ગાનુસારી બનવું છે તેણે તટસ્થ રહેતાં શીખવાનું. દા.ત. તમે મ.સા.ને ગોચરી માટે વિનંતી કરી હતી. મ.સા.તમારા ઘરે પધાર્યા. તમે ઓફિસ ગયા હતા. બીજા દિવસે તમે ઉપાશ્રય ગયા. તરત જ મ.સા. તમને ખિજાયા કે “ઢાંકણીમાં પાણી લઈ ડૂબી મરો.” હવે તમારે શું કરવાનું?

વિચારવાનું કે મ.સા. કોઈ દિવસ આવાં કટુ વચનો બોલે નહીં છતાં આજે મને આવતાંની સાથે આવું જાહેરમાં બોલ્યા તેથી નક્કી મારી કાંઈક ભૂલ થઈ લાગે છે. તેથી મ.સા.ને કહેવાનું કે મારી ભૂલ બતાવો, અને એનું પ્રાયશ્ચિત આપો. અને ગુરુમહારાજ તમને ભૂલ બતાવે કે તમારા ઘરે વહોરવા આવ્યા. તમારી ૨૦ વર્ષની દીકરી નાની ચડી પહેરીને ફરતી હતી. આ ચાલે ? પણ તમે એની જગ્યાએ સામે દલીલ કરો એવા છો કે સાહેબજી, આવાં કપડાં તો હવે બધાંના ઘરમાં પહેરાય છે. એમાં કંઈ ખોટું નથી. તમારે આવવું હોય તો સુખેથી પધારજો. પણ તમારે અમને આ રીતે ખખડાવવાની જરૂર નથી. આ તો મહારાજ સાહેબને સામો જવાબ આપ્યો અને વળી મનમાં એવી ગાંઠ બાંધશો કે ભવિષ્યમાં આ મ.સા.ને ઉપાશ્રયમાં પગ મૂકવા નહીં દઉં.”

સભા: “શાસ્ત્રીય કોઈ ઉદાહરણ ખરું કે ગુરુએ સંતાનોનાં કારણે મા-બાપને ઠપકો આપ્યો છતાં શાંતિથી સાંભળ્યો હોય?”

ગુરુજી: “શાસ્ત્રમાં અર્હદત્ત અને પુરોહિતપુત્રની વાત આવે છે. અર્હદત્ત રાજકુમાર છે પણ ખૂબ વંઢી ગયેલ છે. એના ઘરે જે સાધુઓ આવે એને હેરાન કરે છે. એક દિવસ જોગાનુજોગ એ રાજ્યમાં અર્હદત્તના કાકા

મ.સા. પધાર્યા જેમણે વર્ષો પૂર્વે દીક્ષા લીધેલી છે. અર્હદત્ત એમની પણ મજાક-મશ્કરી કરે છે કે સાહેબજી, આપ નાચો ને ! કાકા મ.સા. ૭૨ કળા ભણેલા છે. એમણે કહ્યું કે હું નાચું પણ સંગીત કોણ વગાડશે ? બીજું, સંગીતમાં તાલ તૂટે તો મારો પિત્તો જાય. રાજકુમારે સંગીત આપ્યું. મ.સા. નાચ્યા અને નૃત્યમાં એવાં સ્ટેપ્સ લીધાં કે રાજકુમાર સંગીત ન આપી શક્યો. મ.સા.એ અર્હદત્તને હાથમાં લીધો-એનાં હાડકાં ઉતારી નાખ્યા. રાજકુમારને અસહ્ય વેદના થાય છે. મ.સા. ઉપાશ્રય ગયા. આ બાજુ રાજાને હકીકતની ખબર પડી. રાજા ઉપાશ્રયે આવે છે ત્યારે મ.સા. કેટલું સંભળાવે છે ! રાજાને ઘણો ઠપકો આપ્યો છતાં રાજા શાંતિથી સાંભળે છે. એમ અહીંયા તમારે પણ શાંતિથી ગુરુ મ.સા.નો ઠપકો સાંભળી લેવાનો કે ૨૦ વર્ષની તમારી દીકરી આવા ઉદ્ભટ કપડાં પહેરે છે તે કેમ ચલાવી લેવાનું?”

સભા: “અમારું અમારાં સંતાનો આગળ ચાલતું નથી.”

ગુરુજી: “મને ઊઠાં ન ભણાવો. તમારા દીકરા-દીકરીઓને બગાડનાર કોણ? નાના હતાં ત્યારથી એ બાળકોને તમે ઉદ્ભટ કપડાં પહેરાવ્યાં, હવે એ કેમ માનશે? નાનપણમાં બાળક વડીલોના સંપૂર્ણ નિયંત્રણમાં હોય છે. ત્યારે તમે શા માટે ઉદ્ભટ કપડાં પહેરાવ્યાં? હજી તમારી ભૂલ સમજાતી નથી?”

સભા: “માર્ગાનુસારી બનવામાં અમને તકલીફ શું આવે છે?”

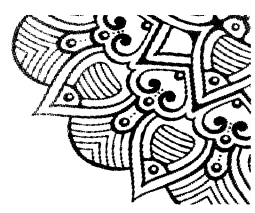
ગુરુજી: “માર્ગાનુસારી બનવું હોય તો સ્વભાવમાંથી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ વગેરે કષાયોને દૂર કરવા પડે, કષાયો માર્ગાનુસારી બનવા દેતા નથી.

તમને બટેટાં, કાંદા, અનંતકાય ખાવાનો લોભ છે. એક શરીરમાં અનંત જીવો હોવાથી અમે તેનો ત્યાગ કરવાનું કહીએ. પણ તમે તમારી

જીભડીના લોભને માટે અમને બદનામ કરો છો કે મ.સા.પાસે જઈએ એટલે બાધા આપી દે. ભલા ભાઈ ! વિચાર તો ખરો કે અમે ભીંડાં, દૂધીની એજન્સી તો નથી લીધી કે તેને ચલાવવા માટે બટેટાં બંધ કરાવીએ છીએ.

જ્યાં જ્યાં ઊંધી બુદ્ધિ છે ત્યાં ત્યાં ક્યો કષાય કામ કરે છે એ વિચારશું તો અવશ્ય એક દિવસ આપણે માર્ગાનુસારી બની જઈશું.

સૌ જલદીથી જલદી માર્ગાનુસારી બનીએ એ જ શુભાભિલાષા સહ..”

પડાવ : ૫

જળ ભરી સંપુટ પત્રમાં, યુગલીક નર પૂંજત
ઋષભ ચરણ અંગુઠડે, દાયક ભવજલ અંતઃ

ભગવાનનાં સ્વરૂપનો બોધ

ભવનો અંત લાવવા માટે આપણે ભેગા થયા છીએ.

દુનિયામાં પરમાત્માની ઉપાસના કરનારા, ભગવાનમાં વિશ્વાસ રાખનારા ઘણા લોકો છે. ફોર્ડ એક મોટર કંપનીનો માલિક છે. એને એકવાર રોગ થયો. ઘણા ઈલાજો કર્યા પણ કાંઈ ફરક ન પડ્યો. ડોક્ટરોએ એને અનક્યોરેબલ જાહેર કર્યો. ફોર્ડને ભગવાન પર વિશ્વાસ એટલે ભગવાન પાસે ગયો. ભગવાન સાથે વાત કરી કે હે ભગવાન! મારી કંપનીની ગાડી બગડી જાય તો એને રિપેર કરી આપવાની મારી જવાબદારી છે. મારું શરીર તેં બનાવ્યું છે. તારી કંપનીનો માલ બગડી ગયો છે તો હવે એને રિપેર કરવાની જવાબદારી પણ તારી.

ફોર્ડને ભગવાન પર અતૂટ વિશ્વાસ છે. ગણધર ભગવંતોને પણ ભગવાનમાં અતૂટ વિશ્વાસ છે. પણ ફરક માત્ર એટલો કે ફોર્ડને ભગવાનના સ્વરૂપનો બોધ નથી. ભગવાનને જગત્કર્તા તરીકે ઓળખે છે. જ્યારે ગણધર ભગવંતોને ભગવાનના સ્વરૂપનો બોધ છે તથા સુખદુઃખની પૂર્ણ સમજ છે. તેથી ગણધર ભગવંત આ સંસારનો અંત લાવવા ભગવાન! મને વિનયી બનાવજે! ભગવાન! મારામાં ક્ષમા લાવજે! આવી કોઈ માગણી ન કરતાં એમણે પહેલી માગણી કરી ભવનિવ્યેઓની. ભગવાન તારા પ્રભાવથી મને સંસાર અસાર લાગો, આ જગત સારભૂત છે એવી મારી બુદ્ધિ નાશ પામો, બીજી માગણી કરી જે મોક્ષનો માર્ગ છે એમાં મારું ગમન થાઓ. મને એ જ માર્ગ સાચો લાગે. હું ક્યાંય ભટકાઈ ન જાઉં.

જીવ અચરમાવર્તમાં હોય ત્યાં સુધી લિમિટ બહાર સંસાર વધી રહ્યો છે. ચરમાવર્તમાં આવે એટલે લિમિટમાં આવી ગયા. તાત્ત્વિક વૈરાગ્ય જેના જીવનમાં હોય તો તેનો મોક્ષ અવશ્ય થશે, જ્યારે સંસાર કપાવાની ગેરંટી માર્ગાનુસારિતાથી આવે છે. અર્થાત્ મોક્ષની ગેરંટી ભવનિવ્વેઓથી આવે છે. તમને સંસાર અસાર લાગી ગયો, તો ડેફિનેટલી તમારો મોક્ષ થશે. પણ તમારો મોક્ષ ક્યારે થશે? કેટલો જલદી થશે? એની ગેરંટી માર્ગાનુસારિતા આપે છે.

ભવ-નિર્વેદથી સંસારનો કિનારો દેખાઈ ગયો. પણ કિનારો દેખાવા છતાં ઊલટી દિશામાં જશો તો ભવ વધ્યા કરે. કિનારા તરફની ગતિ એ માર્ગાનુસારિતા છે.

માર્ગાનુસારીપણાની આવશ્યકતા

માર્ગાનુસારીપણાનો ગુણ અત્યંત આવશ્યક છે. સાધના માર્ગમાં જો આ ગુણ પ્રાપ્ત ન કરી શકીએ તો ફંટાયા જ કરશું. માટે પ્રથમ તો દિશા બદલવી પડશે. ભવનિર્વેદ= સંસાર ખરાબ લાગે, એટલે વૈરાગ્ય આવે. એટલે આજ સુધી આપણું મોઢું સંસાર માર્ગ તરફ હતું એ ચેન્જ થયું, પણ હજુ મોક્ષમાર્ગ નથી આવ્યો. ફક્ત આપણું મોઢું ફર્યું છે, પણ હજુ ચાલવાનું બાકી છે, તેથી ગણધર ભગવંત ભગવાનને પ્રાર્થના કરે છે કે મને બુદ્ધિ એવી થાવ કે મારું ચાલવાનું પણ સાચું થાય. અનાદિકાળની આપણી ઊંઘી ચાલને બદલવાની છે. અનાદિકાળથી ઊંઘી ચાલના સંસ્કાર આપણા આત્મામાં અડો જમાવીને બેઠા હોવાથી, આપણું માથું ઊંધું છે, તેથી જ બધી ઉપાધિ છે.

સંસાર અસાર લાગી ગયો તેથી ધર્મમાં આવ્યા, પરંતુ માર્ગાનુસારીપણું નહીં હોય તો ધર્મમાં પણ ઊલટું જ પકડાશે. સમવસરણમાં કોને ક્યાં બેસવાનું એની આખી વ્યવસ્થા હોય છે.

ઈન્દ્રમહારાજની સીટ સૌથી આગળ રિઝર્વ હોય કદાચ ઈન્દ્રમહારાજ ન આવ્યા હોય તો જગ્યા ખાલી રહે, પણ ત્યાં બીજા ન બેસે. માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ નહીં હોય, તો દિમાગ ફાટે, “બધે પૈસા અને સત્તાની જ બોલબાલા છે.” ખરેખર, ધર્મમાં પણ બેહદ પક્ષપાત !

સમવસરણની વ્યવસ્થા પાછળનાં કારણો ન સમજે અને ઉલ્કાપાત કર્યા કરે. સમજો કે મારા ચોમાસામાં કોઈ શ્રાવકે દર શનિવાર-રવિવાર કોઈ ને કોઈ અનુષ્ઠાન રાખ્યાં. હું તો ફક્ત નિશ્રા આપું છું, દ્રવ્યસ્તવ શ્રાવક માટે ધર્મ છે. અને શ્રાવકે કરાવ્યો છે. પોતાના પૈસા છે. એ સારા માર્ગે વાપરી રહ્યો છે. પરંતુ માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ નહીં હોય, તો વિચારવાનું-બોલવાનું ચાલુ થશે: “આખું ચોમાસું અનુષ્ઠાન અને જમણવાર ચાલ્યા. ખાઓ, ખાઓ અને ખાઓ-અમે તો આ વખતે આખું ચોમાસું ખાધું જ છે.”

ખરેખર તો જેણે સાધર્મિક ભક્તિ કરી અને તમને જમાડ્યા એ શ્રાવક માટે ધર્મ હતો. તારે ન વાપરવું હોય તો તું નહીં આવ, પણ નિંદા શા માટે કરે છે ? પાછો પડલામાં પહેલાંની જેમ બધા જ જમણવારમાં પહેલો હોય, છતાં બકબક ચાલ્યા જ કરે.

માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ હશે તે ખોટા ધર્મમાં પણ જેટલું સારું હશે તેટલું પકડશે. જ્યારે માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ નહીં હોય તે સાચા ધર્મમાંથી પણ ખોટું પકડશે.

સભા: “ઉદાહરણથી સમજાવો ને !”

ગુરુજી: “અન્ય ધર્મોમાં વિધાન મળે કે અમુક યજ્ઞ કરો તો પૈસા મળશે, અમુક યજ્ઞ કરો તો પુત્ર મળે, અમુક યજ્ઞ કરો તો શરીર સારું મળે. જ્યારે અન્ય ધર્મમાં રહેલો માર્ગાનુસારી જીવ વિચારશે. દીકરો થયો તો કોણ સુખી થયું છે? દીકરો થાય એટલે ઉપાધિ વધે છે, એને ભણાવો, ગણાવો,

ધંધે લગાડો, પરણાવો...કેટલી ઉપાધિ !

પૈસા તો બધા અનર્થોનું મૂળ છે, પૈસા વધે તો અભિમાન આવે, ભય વધે, ઈર્ષા વધે. દીકરો, પૈસો વગેરે કરતાં તો ધર્મ કરવો બહુ સારો છે. અન્ય ધર્મમાં પણ જે રાગ-દ્વેષ ન કરવાની વાતો હશે, વિકાર વાસનાને તોડે એવી વાતો હશે, એ માર્ગાનુસારી જીવને ગમશે, જ્યારે માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ નહીં હોય તો સાચા ધર્મમાંથી પણ ઊલટું જ પકડશે. દેરાસરમાં આવશે તો નિર્વિકારી તીર્થંકરમાં એનું મન નહીં ચોંટે. એના મગજમાં જે વિધિ વગેરે બેસી ગયું હશે, તેમાં જ માથું માર્યા કરશે. એના મગજમાં જે વિધિ, વિધાન સેટ થઈ ગઈ હશે એ વિધિ કે વિધાન બીજામાં નહીં દેખાય તો શિંગડાં ભરાવશે.”

સભા: “માર્ગાનુસારીએ શું કરવાનું?”

ગુરુજી: “આખા સંઘનો હું નાયક નથી, સંઘમાં થતી અવિધિઓ સુધારવાનો મારો અધિકાર નથી. તો વગર અધિકારે માથું નહીં મારે. ક્યાંય અવિધિ વગેરે ચાલુ હશે તો જવાબદાર વ્યક્તિને ધ્યાન દોરશે, પણ માથાફોડ નહીં કરે.”

માર્ગાનુસારિતાના અભાવનું ઉદાહરણ

સભા: “માર્ગાનુસારિતાનો અભાવ હોય એવા જીવની માથા મારવાની પ્રવૃત્તિનું ઉદાહરણ આપો ને?”

ગુરુજી: “સમજો, કોઈ સોનાની વાટકી લઈને પૂજા કરવા આવ્યું અને વાટકીને ભંડાર ઉપર મૂકીને હાથ ધોવા ગયું, તો એનો જીવ એમાં જ રહેશે કે સોનાની વાટકી આમ મૂકીને જવાય ? કદાચ સોનાની વાટકી ખોવાઈ ગઈ, તો કહેશે કે અમે તો કહેતા જ હતા, કે જમાનો ખૂબ ખરાબ છે. લોકો ધર્મસ્થાનમાં ચોરી કરતાં પણ અચકાતાં નથી.”

સભા: “સી.સી.ટી.વી. કેમેરા હોય છે ને?”

ગુરુજી: “જો તમે એને કીધું કે સી.સી.ટી.વી. કેમેરા છે, તો તરત સામે જવાબ આપશે કે મોટી મોટી દુકાનોમાં કેટલાય સી.સી.ટી.વી. કેમેરા હોય છે, છતાંય ચોરીઓ નથી થતી ?

સોનાની વાટકીના બદલે ચાંદીની વાટકીથી પૂજા કરત તો તમને શું ફરક પડત ? ચાંદીની વાટકીને સોનાનું પોલીશ કરાવી લેવું જોઈએ. જ્યારે અહીંયા જેની સોનાની વાટકી ખોવાઈ છે, એ અબજોપતિ વ્યક્તિ છે. એને એકાદ વાટકી ખોવાઈ તો કશો ફરક પડતો નથી.

મને કહો શું સોનાના દાગીના ખોવાતાં જ નથી ? જેટલા દિવસ ઉત્તમ દ્રવ્યથી ભગવાનની પૂજા કરી એ લાભ તો મળ્યો ને ? ”

સભા: “મનમાં થયા કરશે કે સોનાની વાટકી ખોવાઈ ગઈ.”

ગુરુજી: “સોનાની વાટકી ખોવાઈ ગઈ એ યાદ આવશે ત્યારે પુણ્ય જ બંધાશે.”

સભા: “અફસોસ થાય તો પુણ્ય થોડું બંધાય?”

ગુરુજી: “અહીં અફસોસ શું થાય છે ? હવે મારે ચાંદીની વાટકીથી પૂજા કરવી પડે છે, અર્થાત્ સોનાની વાટકીથી થતી પૂજા યાનિ ધર્મ ન થયાનો અફસોસ છે. ધર્મ ન થયાનો અફસોસ હોય તો પુણ્ય બંધાય કે પાપ?”

સભા: “પુણ્ય.”

ગુરુજી: “જ્યારે એણે સોનાની વાટકીથી પૂજા કરી ત્યારે શું બંધાતું હતું?”

સભા: “પુણ્ય.”

ગુરુજી: “વાટકી હતી ત્યારે પુણ્ય બંધાયું, વાટકી ખોવાઈ ત્યારે પણ પુણ્ય બંધાયું. હવે સોનાની વાટકી કેમ લાવ્યા હતા વગેરે ઉપદેશ આપવાની જરૂર શું?”

સભા: “વાટકી ખોવાઈ ત્યારે દુઃખ થયું ને?”

ગુરુજી: “સમજો, સંઘમાં કોઈએ સામૂહિક સિદ્ધિતપ કરાવ્યાં. એક

પુણ્યાત્મા ન કરી શક્યા, હવે જ્યારે જ્યારે પણ વાત નીકળે કે સંઘમાં સિદ્ધિતપ સારાં થયાં, ત્યારે ત્યારે એ પુણ્યાત્માને થશે કે હું ન કરી શક્યો, આવો અફસોસ થશે, એનાથી પુણ્ય બંધાશે કે પાપ ?”

સભા: “પુણ્ય.”

ગુરુજી: “ધર્મ ન કરી શક્યાના અફસોસથી પુણ્ય બંધાય. અને સોનાની વાટકી ખોવાઈ ગઈ, હવે ચાંદીની વાટકીથી પૂજા કરવી પડે છે આ અફસોસથી પણ પુણ્ય બંધાય. પણ એની જગ્યાએ આર્તધ્યાન કરો કે મારી ૩૦ હજારની વાટકી ખોવાઈ ગઈ તો પાપ બંધાય.

માર્ગાનુસારી નહીં હોય તો ગુરુની, સહવર્તીની, આરાધક બધાની હાલત ખરાબ થશે. આપણામાં માર્ગાનુસારિપણું આવતું નથી. કારણ કે આપણામાં સ્વદોષનો ભયંકર કોટિનો કદાગ્રહ છે. કોઈ જવાબદાર વ્યક્તિ યોગ્ય રીતે આપણા દોષો બતાવે તો પણ સાંભળવા માટે આપણે જરાય તૈયાર નથી.

બધા મિત્રો ભેગા થયા છો. તમે વાત ચાલુ કરી કે મારું ડ્રાઈવિંગ એવું ફાસ્ટ છે કે કલાકનું અંતર ૧૫ મિનિટમાં પૂરું થઈ જાય. હું ભાયખલાથી થાણા ૧૦ મિનિટ અને ૨૫ સેકંડમાં પહોંચી શકું ! તમારાથી આટલું ફાસ્ટ ડ્રાઈવિંગ થઈ શકે ? આ સવાલ કોઈએ પૂછ્યો, તરત તમે બોલ્યા કે આટલા વર્ષોથી ઘાસ થોડું કાપ્યું છે ? ભરવાડોને ગાડી આવડી જાય તો આપણને ન આવડે ?

ઓફિસમાં મારો સ્ટાફ એકદમ ડિસિપ્લિનમાં જ રહે. સ્ટાફે પેપરવર્કનું કામ બરાબર ન કર્યું હોય, તો પેપર સીધું મોઢા પર મારી દઉં. જેમ તેમ નહીં ચાલે.

સમાજમાં કોઈનાં લગ્ન હોય તો કપડાંની ખરીદી કરવા મને જ બોલાવે. શેરવાનીના કલર, ડિઝાઈન વગેરેની મને ખબર પડે એવી કોઈને

ના પડે. ઈવન એકતા કપૂર પોતે મને ફોન કરે કે મારી સિરિયલમાં ક્યા પાત્રને ક્યાં કપડાં પહેરાવવાં એ નક્કી કરી આપો ને !

વિરાટ કોહલીનો લગ્ન પહેલાં ફોન આવ્યો હતો કે મારે લગ્નનું આમંત્રણ પીએમને દેવા જવું છે તો સાથે આવ ને ! મેં સ્પષ્ટ ના પાડી કે હું હમણાં મારા કઝિનનાં લગ્નમાં બીઝી છું. પહેલાં ઘરનાં પછી ગામનાં. વાત બરાબર ને !

અનંત અંબાણીનો ફોન આવ્યો હતો, મેં કટ કરી નાંખ્યો. કદાચ એને શોપિંગ જવું હશે.

તમારી બડાઈ ચાલ્યા જ કરી, સભા બરખાસ્ત થઈ. પછી તમારા જવાબદાર વડીલે તમને સાઈડમાં બોલાવીને શાંતિથી તમને કહ્યું કે એકેય ટોપિક એવો નથી નીકળ્યો કે જેમાં તે આપવડાઈ ન મારી હોય. તને બધી જ ખબર પડે છે ? તું શહેનશાહ છે? દરેક વાતમાં અભિમાન કેમ કરે છે ? અભિમાનથી શું ફાયદો છે ? વડીલ શાંતિથી હિતબુદ્ધિથી સમજાવે છે કે આપવડાઈ કરવાથી આપણી છાપ બગડે, પણ પોતાના દોષોનો એવો કદાગ્રહ છે કે ઊલટાનું વડીલના ગળે પડશે કે મારી નામના થાય છે, તેથી તમને મારી ઈર્ષ્યા આવે છે. જેને માર્ગાનુસારી બનવું હોય તેણે પોતાના દોષોનો કદાગ્રહ છોડવો પડે.”

જિંદીપણું છોડવું

સભા: “ઉપરોક્ત ઉદાહરણ સંસારની બાબતનું થયું. ધાર્મિક બાબતનું આવું જિંદીપણાનું ઉદાહરણ આપો ને?”

ગુરુજી: “સમજો, મ.સા. વહોરવા આવ્યા. બે ઠાણાં જ હતાં. તેથી તમે આડેધડ વહોરાવવા જિદ કરી અને તમને જવાબદાર વ્યક્તિએ યોગ્ય સમયે ટકોર કરી, તો તમે સાંભળી શકો ? ઊલટાનું તમે કહેશો કે તમને ધર્મમાં ખબર ન પડે, આમ જ કરાય. સમજો વડીલ કોઈ મ.સા.ને પૂછે કે

આવી જિદ ઉચિત કહેવાય કે અનુચિત ? અને મ.સા. પણ એમ કહે કે આ અનુચિત જિદ છે, તો મ.સા. નવા છે તેમને પણ ખબર નથી પડતી એમ બોલી નાખે. સ્વદોષનો પક્ષપાત હશે તેનામાં જક્કીપણું આવશે. તેથી તેનામાં માર્ગાનુસારીપણું નહીં આવે.

શાસ્ત્રીય ઉદાહરણ જોઈએ:

રાજગૃહી નગરીમાં વિશ્વનંદી રાજાને વિશાખાનંદી નામનો પુત્ર તથા વિશ્વભૂતિ નામનો ભત્રીજો હતો. યુવાન વિશ્વભૂતિ એકવાર અંત:પુરસહિત નંદનવનના પુષ્પકરંડક નામના ઉદ્યાનમાં કીડા કરવા ગયો. તે કીડા કરતો હતો તેવામાં વિશાખાનંદી ત્યાં કીડા કરવાની ઈચ્છાથી આવ્યો. પણ વિશ્વભૂતિ અંત:પુર સાથે ત્યાં હોવાથી પ્રોટોકોલ પ્રમાણે વિશાખાનંદી અંદર જઈ ન શક્યો.

પોતાના દીકરા વિશાખાનંદીને ઉદ્યાનમાં જવા ન મળ્યું આ સમાચાર દાસીઓ પાસેથી સાંભળીને પ્રિયંગુરાણી રિસાઈને કોપભુવનમાં જઈને બેઠી. રાજાએ રાણીની ઈચ્છા પૂર્ણ કરવા માટે યાત્રાભેરી વગડાવી અને કપટ વડે સભામાં કહ્યું કે આપણો પુરુષસિંહ નામનો સામંત ઉદ્ધત થઈ ગયો છે, માટે તેનો વિજય કરવા હું જઈશ. આ વાત સાંભળીને સરળ સ્વભાવી વિશ્વભૂતિ ઉપવનમાંથી રાજસભામાં આવ્યો અને ભક્તિથી રાજાને પાછા વાળી પોતે લશ્કર સાથે પ્રયાણ કર્યું. તે પુરુષસિંહ સામંત પાસે ગયો. ત્યાં સામંતને સમર્પિત જોઈ પાછો આવ્યો. માર્ગમાં પુષ્પકરંડક વન પાસે આવ્યો. ત્યાં દ્વારપાળે જણાવ્યું કે અંદર વિશાખાનંદી કુમાર છે. આ સાંભળીને તે ચિંતવવા લાગ્યો કે મને કપટ વડે પુષ્પકરંડક વનમાંથી કાઢવામાં આવ્યો છે.

ગુસ્સે થયેલા વિશ્વભૂતિએ ત્યાં મુષ્ટિ વડે કોઠાના વૃક્ષ પર પ્રહાર કર્યો. જેથી તેનાં સર્વ ફળો તૂટી પડવાથી પૃથ્વી ફળોથી આચ્છાદિત થઈ

ગઈ. ત્યારે વિશ્વભૂતિ બોલ્યો કે જો વડીલ પિતાશ્રી પર મારી ભક્તિ ન હોત તો હું આ કોઠાના ફળની જેમ તમારાં સર્વનાં મસ્તક ભૂમિ પર પાડી નાખત. પણ તેમના પ્રત્યેની ભક્તિથી હું તેમ કરી શકતો નથી. પરંતુ આ વંચનાયુક્ત ભોગોની મારે જરૂર જ નથી. ત્યારપછી તેણે સંભૂતિ મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી.

વિશ્વનંદી રાજા ત્યાં આવ્યા. વિશ્વભૂતિને નમી-ખમાવી રાજ્ય લેવા માટે પ્રાર્થના કરી. પરંતુ વિશ્વભૂતિને રાજ્યની ઈચ્છા વગરના જાણીને રાજા પાછા ફર્યા.

તપસ્યાથી અતિશય કૃશ થયેલા વિશ્વભૂતિમુનિ એકવાર મથુરાનગરીમાં માસક્ષમણને અંતે વહોરવા પ્રવેશ્યા. ત્યારે વિશાખાનંદી પણ મથુરાનગરીમાં આવેલ છે. વિશ્વભૂતિમુનિ કૃશ શરીરના કારણે ગાય સાથે અથડાવાથી પડી ગયા. આ જોઈને વિશાખાનંદી હસીને બોલ્યા કે કોઠાનાં ફળો પાડવાનું તારું બળ ક્યાં ગયું ? આ સાંભળી વિશ્વભૂતિએ ક્રોધથી તે ગાયને શીંગડેથી પકડીને આકાશમાં ભમાવી.

મોક્ષમાર્ગમાં સતત એલર્ટ રહેવું પડે. ખરેખર આ શરીર નાશવંત છે. એની તાકાત નાશ પામી એમાં શું થઈ ગયું, એમ વિચારવાને બદલે વિશ્વભૂતિ ગુસ્સે થઈ ગયા કે તું મને પૂછે છે કે મારી તાકાત ક્યાં ગઈ, તો લે ત્યારે તે ગાયને શીંગડેથી પકડીને આકાશમાં ભમાવીને ઉછાળી.

વિશ્વભૂતિને અપ્રશસ્ત અભિમાનને કારણે અશુભભાવ આવ્યો, માર્ગાનુસારિતા ગઈ. અને નિયાણું કર્યું. મને એવું બળ મળો કે જેથી મને કોઈ પરાભવ ન પમાડી શકે એવા પરાક્રમવાળો હું થાઉં અને વિશાખાનંદીના મોતનું કારણ બનું.”

સભા: “નિયાણું કરે એટલે ઈચ્છિત વસ્તુ મળી જ જાય?”

ગુરુજી: “ના, એવું નથી. નિયાણું કરનાર વ્યક્તિના સ્ટોકમાં જે વસ્તુનું

નિયાણું કર્યું છે તે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરાવી આપે તેવું પુણ્ય પણ જોઈએ. વિશ્વભૂતિએ સંયમની ખૂબ સરસ આરાધના કરી હતી. માટે સ્ટોકમાં પુણ્ય હતું તેથી વાસુદેવ થયા. બાકી ઠેંગો મળે. તમે બેંકમાં કરોડો રૂપિયા ડિપોઝીટ કર્યા હોય તો જ ચેક ભરો તો મળે. બાકી ચેક બાઉન્સ થાય, તેમ અહીં પણ નિયાણું કરે એટલે મળી જ જાય એવું નહીં. નિયાણું બાઉન્સ થાય. સાથે સાથે દુર્ગતિ પણ થાય.

ભૂલ હોય કે ન હોય, બીજાં હસે તો હસવા દો

આ તો શાસ્ત્રની વાત થઈ પણ તમારે અને મારે પણ આમાંથી બોધ લેવાનો છે. સમજો, હું ચૌમાસી પ્રતિક્રમણમાં અબ્બુજિઓ ખામતી વખતે ૪ માસાણં, ૮ પક્ષાણં..બોલવાનું હતું એની જગ્યાએ ૮ માસાણં બોલ્યો, બધાં હસ્યાં, તો મારે શું કરવું જોઈએ? મારી ભૂલ થઈ તો હસે એમાં ગુસ્સે થવાની જરૂર શી? ભૂલ સુધારી લેવી જોઈએ. અને જો મારી ભૂલ થઈ નથી છતાં બધાં હસે છે તો ભલે હસતાં. એનાથી મારે શું લેવાદેવા? એમ તમારે પણ તમારા જીવનમાં આ જ શીખવાનું છે. તમારે બે દીકરા છે અનુજ અને આદિ. તમને કોઈએ પૂછ્યું કે તમારા મોટા દીકરાનું નામ શું? તમે કહ્યું અનુજ અને સામેવાળો હસ્યો, તો તમને શું થશે?”

સભા: “ઈગો હટ થશે.”

ગુરુજી: “પહેલાં એ તો પૂછો કે કેમ હસ્યા? તમને કોઈ કહે કે મોટા દીકરાનું નામ અનુજ ન રખાય કારણ કે અનુજનો મતલબ થાય નાનો, પશ્ચાત્ જાયતે इति અનુજઃ । એટલે કે જે પાછળથી જન્મ્યો છે. અર્થાત્ એની પૂર્વે સંતાન હોવા જોઈએ. તમને તો ‘અ’ પરથી અનુજ નામ ગમ્યું એટલે રાખી દીધું. નામનો અર્થ તો વિચારવો જોઈએ ને !”

સભા: “અર્જુનને અનુજ કહે છે.”

ગુરુજી: “અર્જુનથી મોટા બે ભાઈઓ છે માટે યુધિષ્ઠિર અર્જુનને અનુજ

કહીને બોલાવે છે.

નાના દીકરાનું નામ આદિ રાખ્યું. આદિનો અર્થ થાય પ્રથમ. નાના દીકરાને કેવી રીતે આદિ કહેવાય ? તમારી આવી ભૂલ થઈ હોય તો સ્વીકારી લેવાની. માર્ગાનસારીપણું લાવવું હશે તો તમારે જક્કીપણું છોડવું પડશે. કારણ કે, જક્કીપણા પાછળ કોઈ ને કોઈ કષાય કામ કરતો જ હશે. તમારી ભૂલ નથી છતાં લોકો હસે છે ? ભલે હસતાં.

માર્ગાનુસારી બનવું હશે તો સ્વભાવમાંથી જક્કીપણું છોડવું જ પડશે. તમે ધર્મમાં આવ્યા. તમારી સામે ઘણી વાતો આવશે. જે વાતમાં સમજ ન પડે તેમાં તટસ્થ રહેવું. અમુક જક્કી લોકો ગુરુને એવા એકાંતે પકડશે કે એમના સિવાયના બીજા બધા ગુરુઓ અક્કલ વગરના.”

સભા: “ઉદાહરણથી સમજાવો ને ? ”

ગુરુજી: “દીક્ષા લીધેલા સાધુઓએ સ્વજનધૂનન કરવાનું છે. મેં મારા શિષ્યાદિને થોડાં વર્ષો સ્વજનો સાથે વાત નહીં કરવાની બાધા આપી હોય ત્યારે મારા જક્કી ભક્તો આ વાતને એકાંતે પકડશે અને બીજા સાધુઓની નિંદા કરશે. નૂતન દીક્ષિત સગા મા-બાપ સાથે વાત કરતાં નથી. ખૂબ સરસ. પણ કોઈ અન્ય મ.સા. પાસે કોઈએ દીક્ષા લીધી અને ત્યાં નૂતન દીક્ષિત બીજા જ દિવસે પોતાનાં સ્વજનોની સાથે વાત કરતાં જોશે એટલે તરત જ કાગારોળ મચાવશે કે “અપને યહાં ઐસા નહીં હૈ.””

ઉત્સર્ગ માર્ગ અને અપવાદ માર્ગ

સભા: “નૂતન દીક્ષિતે મા-બાપ સાથે વાત કરાય કે નહીં ? પદાર્થ શું છે ? ”

ગુરુજી: “સ્વજનધૂનન કરવાનું હોવાથી નૂતન દીક્ષિત સ્વજનો સાથે વાત ન કરે તો સારું. પણ નૂતન દીક્ષિતના ગુરુને ઉચિત લાગે ને વાત કરવા દે તો એમાં કોઈ કાગારોળ મચાવવાની જરૂર નથી. કોઈ નૂતન દીક્ષિતે બે-પાંચ વર્ષ વાત ન કરી તો કાંઈ ધન્ના અણગાર બની જતા નથી. અને કોઈ નૂતન

દીક્ષિતે વાત કરી તો મોટું પાપ કરી નાખ્યું છે એવું પણ નથી. ગુરુને ઉચિત લાગે તો પહેલા જ દિવસે વ્યાખ્યાન પણ કરાવે.”

સભા: “એવું ક્યારેય થયું છે?”

ગુરુજી: “ગણધર ભગવંતોને તીર્થંકર પ્રભુ દીક્ષાના પ્રથમ દિવસે જ વ્યાખ્યાન કરાવે છે.”

સભા: “વર્તમાન કાળમાં આવું થયું છે ખરું?”

ગુરુજી: “તપસ્વીસમ્રાટ રાજતિલક સૂરીશ્વરજી મ.સા.એ નૂતન મુનિવર મુક્તિવલ્લભ વિ. (હાલ આ. મુક્તિવલ્લભસૂરીશ્વરજી)મ.સા.ને દીક્ષાના પ્રથમ દિવસે જ વ્યાખ્યાન કરાવ્યું હતું.

મૂળ વાત, જક્કી વલણવાળા એકાંતને જ પકડશે. મેં દીક્ષા લઈને વર્ષો સુધી વાર્ષિક જ કાપ કાઢ્યો છે તો મારા ભક્તો જક્કી વલણવાળા હશે તો કહેશે કે સાધુએ કાપ શેના કાઢવાના હોય? સાધુએ થોડું ટીવીની એડમાં કામ કરવાનું છે?

કોઈ સાધુ કાપ ન કાઢે તો સારી વાત છે. પણ એનો મતલબ એમ નથી કે કોઈ સાધુ જેને શારીરિક કોઈ તકલીફ છે અથવા મનની મક્કમતા નથી. અને કાપ કાઢ્યો તો એ સાધુ ન કહેવાય. જક્કી વલણવાળા ધર્મમાં જે પણ પકડશે, તે એવી જડતાથી પકડશે કે બીજાને લબડધક્કે લેતાં જાય.

મને કોઈએ પૂછ્યું કે સાહેબ આપ વ્યવહારિક કેટલું ભણેલા છો? કઈ કોલેજમાં ભણેલા છો? સંસારીપણે ક્યાં રહેતા હતા? વગેરે સવાલો પૂછ્યાં.

મેં પેલા ભાઈને કહ્યું કે અમારાથી સાંસારિક વાતોના જવાબ ન અપાય. જક્કી વલણવાળા ભાઈ ત્યારે મારી બાજુમાં જ બેઠા હતા. એક વાર તે અન્ય કોઈ બીજા મ.સા.ને વંદન કરવા ગયો છે ત્યાં કોઈ ભાઈએ મહારાજસાહેબને આવા જ સવાલો પૂછ્યા. મ.સા.એ જવાબ આપ્યો,

“મેં એમ.બી.બી.એસ. કર્યું હતું માટુંગા રૂઈયા કોલેજમાંથી. હું અને માધુરી દીક્ષિત ક્લાસમેટ હતા.”

જક્કી વલણવાળા ભક્તે આ વાત સાંભળી. તરત જ એની ટેપેરકોર્ડર ચાલુ થઈ જશે કે જે આપણા મ.સા. ચુસ્ત છે. આ મ.સા. શિથિલ છે, આપણા મ.સા. સાચા છે. આ મ.સા. બરાબર નથી.

હકીકતમાં મેં ઉત્સર્ગ માર્ગે કહ્યું હતું કે અમારાથી સંસારી જીવનની વાત ન થાય. અને બીજા મ.સા.એ સામેવાળાના જીવનનું હિત થાય એમ હશે તો અપવાદે જવાબ આપ્યો હશે કે હું એમ.બી.બી.એસ. હતો. એમ.બી.બી.એસ. ભણીને પણ દીક્ષા જ લેવી પડી. તું સમજ જા વગેરે..

જ્યાં ઉત્સર્ગથી ફાયદો હોય ત્યાં ઉત્સર્ગ માર્ગે ચાલવું જોઈએ. અને જ્યાં અપવાદ માર્ગે ફાયદો હોય ત્યાં અપવાદ માર્ગે ચાલવું જોઈએ. ઉત્સર્ગ-અપવાદ બંને માર્ગ છે. તમારા મનમાંથી કાઢી નાખો કે અપવાદ=શિથિલતા.

એટલું ધ્યાન જરૂર રાખવું કે જ્યાં ઉત્સર્ગ માર્ગે ચાલવા જેવું હોય ત્યાં ખોટેખોટા અપવાદ માર્ગનો સહારો લઈએ તો હાડકાં ભાંગી જાય.

ઉત્સર્ગથી સાધુ ગોચરી જાય ત્યારે ઉપદેશ આપવા ન બેસે. પણ કોઈ યુવાને સવાલ પૂછ્યો કે સાહેબજી ! ઓ.એમ.જી.ની બધી વાતો સાચી છે ? આ યુવાન ઉપાશ્રયમાં પગ મૂકતો નથી. વળી સાધુ-ભગવંતનો પરિચય પણ નથી. માટે જીવ યોગ્ય લાગે અને સાધુએ અપવાદે ૫-૧૦ મિનિટ સમજાવ્યું હોય કે લોકો ધર્મથી લૂંટાયા નથી, વ્યસનોથી લૂંટાય છે, હેરાન થાય છે. વ્યસનો બંધ થાય એના માટે ગવર્નમેન્ટમાં હલચલ મચાવો વગેરે વગેરે સમજાવ્યું.

જંબુસ્વામીના ભાઈમહારાજ પોતાના સંસારી ઘરે વહોરવા ગયા. પાછા વળતાં વાતો કરે છે અને પોતાના પાત્રા ભાઈના હાથમાં આપી દીધા. એમને થયું કે પાત્રા હાથમાં હશે તો ઉપાશ્રય સુધી ભાઈ મૂકવા આવશે અને મારે જે કાર્ય કરવું છે તે થઈ જશે. ખરેખર એવું જ થયું. અને આપણને જંબુસ્વામી મળ્યા. આવું જ કોઈ વર્તમાન સાધુએ કર્યું હોય તો એની પર મોટી રામાયણ કરવાની હોય ? કદાચ સાધુભગવંતથી ચૂકાઈ ગયું અને લાંબો ઉપદેશ આપી દીધો. તો એમને એમના ગુરુ સમજાવશે. આખા ગામની જવાબદારી તમારી છે ? તમે આખા ગામના નાયક છો ?”

પણ આવા જક્કીઓની એક જ મોંપાટ ચાલ્યા જ કરશે. “અપને મ.સા. અચ્છે હૈં, દૂસરે મ.સા. મેં દમ નહીં.” આવા જીવોમાં માર્ગાનુસારીતા નથી. આવા જીવો મહાસંયમી, વિવેકી, ત્યાગી સાધુઓની આશાતના કરીને પાપ બાંધે છે.

માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમવાળા પોતાના હિત-અહિતને લગતા જ સવાલ પૂછશે. જ્યારે માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ નહીં હોય તે બીજાની જ પંચાત કર્યા કરશે. દા.ત...

જેનો માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ હશે તે સવાલો પૂછશે કે આજની સ્કૂલોના ભણતરમાં આત્મા-પરલોક-પુણ્ય-પાપ બધું ભૂલાઈ જાય એવું છે. એમાં મારા બાળકને ભણાવું તો મને કેવું પાપ લાગશે ? મારો દીકરો નાસ્તિક થઈ જાય તો ? એનું પાપ મને લાગશે ? પિતા તરીકે મારું કર્તવ્ય શું ? પરંતુ માર્ગાનુસારી ક્ષયોપશમ નહીં હોય તો બીજાને લગતા જ સવાલો પૂછશે. સાહેબજી ! શ્રાવકોના છોકરાઓને ભણાવવા માટે જૈન સ્કૂલ બનાવવાનો ઉપદેશ સાધુથી અપાય ? આમાં જે ઈન્વોલ્વ થાય તે સાધુ કહેવાય ? વગેરે.. વગેરે...”

સભા: “સાધુ ભગવંતોમાં ૧૦૦% માર્ગાનુસારીતા હોય ને ?”

ગુરુજી: “સંવિગ્ન-ગીતાર્થને માર્ગનો ૧૦૦% બોધ હોય. ક્યારે ક્યું પગલું લેવું, કોને દીક્ષાની વાત કરવી, કોને દીક્ષાની ના પાડવી વગેરે બરાબર જાણે.”

સભા: “ત્યાગ કરવા માગતો હોય તેને ના પાડે?”

ગુરુજી: “હા, ત્યાગ કરવા માગતો હોય છતાં વધારે હિત દેખાય તો ના પણ પાડે. પેથડશાહ મંત્રી ગુરુ મ.સા. પાસે ૫ હજારનું પરિગ્રહ પરિમાણ માંગતા હતા ત્યારે ગુરુ ના પાડે છે. એમને પાંચ હજારના બદલે પાંચ લાખ રૂપિયાનું પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રત આપ્યું.

ગિરનાર તીર્થની રક્ષા માટે પેથડશાહ મંત્રીએ એ જમાનામાં ૧૧૨૦૦ કિલો સોનાની બોલી બોલીને ગિરનાર તીર્થની રક્ષા કરી. કદાચ પેથડશાહ ન હોત તો અનંતાનંત તીર્થકરોની કલ્યાણકભૂમિ ગિરનાર તીર્થ આજે આપણા હાથમાં ન હોત.

સંવિગ્ન-ગીતાર્થ ગુરુની ગીતાર્થતાનાં દર્શન પેથડશાહને આપેલા પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રતમાં થાય છે. બાકી માર્ગના બોધ વગરના મારે તમારે આવાં પગલાં લેવા નહીં.”

સ્વદોષદર્શન થાય તો માર્ગાનુસારિતા આવે.

સભા: “આપનામાં તો માર્ગાનુસારિતા હશે ને?”

ગુરુજી: “ભઈલા, શું વાત કરવી? સ્વદોષ દર્શનની બાબતમાં બાપે માર્યાં વેર છે.”

સભા: “આપ તો શાસ્ત્રો ભણો એટલે માર્ગાનુસારિતા આવે ને?”

ગુરુજી: “વિદ્યા ભણ્યો હું વાદ માટે કેટલી કથની કહું? ઉદાહરણથી સમજાવું તો તમને મારી વિચિત્રતા સમજાશે.

ત્રિષષ્ઠીના દશમા પર્વના પહેલા સર્ગમાં..

ઋષભસ્વામિ નિર્વાણાદૂર્ધ્વં સાર્ધં સ સાધુભિઃ ।

વિહરન્ પ્રબોધ્ય ભવ્યાન્ પ્રાહિણોત્ સાધુ સન્નિધૌ ॥ ૧૦- પર્વ, ૧-સર્ગ, ૬૦

ઋષભસ્વામીના નિર્વાણ પછી પણ સાધુઓની સાથે વિહાર કરતો મરીચિ ભવ્યજનોને બોધ કરી કરીને સાધુઓની પાસે મોકલતો હતો. ભગવાનના નિર્વાણ પછી કપિલનો ભેટો થયો. આ ૧૦મા પર્વમાં ઉલ્લેખ છે.

ત્રિષષ્ઠીના પહેલા પર્વમાં

અન્યદા સ્વામિનઃ પાદપદ્માન્તે દૂર ભવ્યકઃ ।

કુતોઽપિ કપિલો નામ રાજપુત્ર સમાયયૌ ॥ પર્વ-૧, સર્ગ-૬, શ્લોક-૬૩૯

ધર્માન્તર તુ શુશ્રુષુઃ, ક્ષિપન્ દૃષ્ટિમિતસ્તતઃ ।

પ્રેક્ષાગ્રચક્રે મરીચિં સ સ્વામિ શિષ્ય વિલક્ષણમ્ ॥ પર્વ-૧, સર્ગ-૬, શ્લોક-૪૩.

અન્યદા મહાત્મા ઋષભસ્વામી વિશ્વનો ઉપકાર કરવામાં વર્ષાઋતુના મેઘ સમાન દેશના આપતા હતા ત્યાં કપિલ નામે કોઈ રાજપુત્રે આવીને ધર્મ સાંભળ્યો. બીજા પ્રકારના ધર્મને સાંભળવાની ઈચ્છાવાળા એ કપિલે આમતેમ દૃષ્ટિ ફેરવી એટલે સ્વામીના શિષ્યોમાં વિલક્ષણ વેશવાળા મરીચિને તેણે જોયો.

દશમા પર્વમાં કપિલ ઋષભસ્વામીના નિર્વાણ પછી મળ્યો. જ્યારે પહેલા પર્વમાં ઋષભસ્વામીની હાજરીમાં મળ્યો.

આ વિરોધાભાસ બતાવીને હું કલિકાલસર્વજ્ઞ હેમચંદ્રસૂરિ મ.સા.ને નીચા પાડવાની કોશિશ કરીશ કે એમની ગ્રંથરચનામાં સ્ખલના રહી ગઈ છે. સાથે સાથે વર્તમાનના ગુરુ ભગવંતોને આ ધ્યાનમાં ન આવ્યું? ખરેખર શાસ્ત્ર ભણે છે કે ઘાસ કાપે છે?

ભક્તો-ભક્તાણીઓ પાછળ ઘેલાઓને ક્યાંથી દેખાય ? બસ ઉપધાન, ચોમાસાં, ૯૯ઓ કરાવવી છે. ઓચ્છવ-મોચ્છવમાં જ રચ્યા-પચ્યાં છે. વગેરે..વગેરે.. મારા દિલમાં જેટલી નફરત ભરી હશે તે આ નિમિત્તને પામીને બહાર ઊલટી કરીશ.”

સભા: “આવું શા કારણે થાય?”

ગુરુજી: “માન કષાયના કારણે.”

સભા: “ખરેખર આ વિરોધાભાસવાળા પાઠ વાંચીને શું કરવું જોઈએ?”

ગુરુજી: “અહીં જે વિરોધાભાસ છે તે માત્ર માહિતીસ્વરૂપ છે. તેનાથી કશું આત્મિક નુકસાન ન થાય. હેય-ઉપાદેય વગેરે બાબતનો વિરોધાભાસ હોય તો સંવિગ્ન-ગીતાર્થ પાસે વિચાર-વિમર્શ કરવો જોઈએ.

આ વાત પરથી મૂળ પકડવાનું હતું કે કપિલમાં માર્ગાનુસારિતાનો અભાવ છે. કપિલ ભગવાનના નિર્વાણ પહેલાં મળ્યો કે પછી, એ મહત્વનું નથી. પણ કપિલમાં માર્ગાનુસારિતા નથી એ સમજવાનું છે. કેમ કે તીર્થંકર પ્રરૂપિત ધર્મ ન રૂચ્યો. એમ મારામાં માર્ગાનુસારિતા નહીં હોય તો મારું કલ્યાણ પણ અઘરું છે. સ્વદોષદર્શન થાય તો માર્ગાનુસારિતા આવે.

કપિલ માટે લખ્યું છે કે...જેમ ચક્રવાકને ચાંદની, ધુવડને દિવસ, વાયુના રોગવાળાને શીતપદાર્થ, બકરાને મેઘ ન રૂચે તેમ કપિલને પ્રભુનો કહેલો ધર્મ રૂચ્યો નહીં. તેથી બીજા પ્રકારના ધર્મને સાંભળવાની ઈચ્છાવાળા કપિલે આમતેમ દૃષ્ટિ ફેરવી.

વિલક્ષણ વેશવાળા મરીચિ તેના ધ્યાનમાં આવ્યા. મરીચિએ પ્રથમ આર્હત્ ધર્મ બતાવ્યો પણ તેને રૂચ્યો નહીં. તેથી કપિલે સવાલ પૂછ્યો, તમારી પાસે ધર્મ નથી ? ત્યારે મરીચિએ ઉત્સૂત્ર ભાષણ કર્યું અને માર્ગથી પતન પામ્યા.

મરીચિ અત્યારે ૧૧ અંગ ભણેલા છે. નયસારના ભવમાં સમ્યગ્દર્શન પામ્યા ત્યારે એમનામાં જે માર્ગાનુસારિતા હતી તે મરીચિના ભવમાં ઉત્સૂત્ર ભાષણ કરવાથી માર્ગાનુસારિતા ચાલી ગઈ.

નયસારના ભવમાં સમ્યગ્દર્શન પામ્યા પછી સાધુ નથી થયા છતાં એમનામાંથી માર્ગાનુસારિતા ગઈ નથી. જ્યારે મરીચિમાં જોવા જેવું છે. ૧૧ અંગના પાઠી, અનેક ભવ્યજીવોના પ્રતિબોધક, ઋષભદેવ ભગવાનના હાથે દીક્ષિત, અને સંસારી પૌત્ર ૧૨ વ્રતધારી ભરત ચક્રવર્તીના પુત્ર અને છતાં માર્ગાનુસારિતા ચાલી ગઈ. અને ૧ કોટાકોટિ સાગરોપમ સંસાર વધાર્યો.”

સભા: “ ધર્મ અહીં પણ છે અને ત્યાં પણ છે આટલું જ બોલ્યા, એમાં મરીચિમાં મિથ્યાત્વ આવી ગયું? માર્ગાનુસારિતા ચાલી ગઈ? અને કૃષ્ણ મહારાજાએ અમે જ જગતકર્તા છીએ, અમે જ દ્વારકા રચી હતી અને સ્વર્ગમાં જવાની ઈચ્છાથી અમે જ પાછી સંહરી લીધી છે. અમારા સિવાય બીજો કોઈ કર્તાહર્તા નથી, અમે જ સ્વર્ગલોકને આપનાર છીએ.. વગેરે વગેરે .. પોતાનો મિથ્યા પ્રલાપ જગતમાં ફેલાવડાવ્યો છતાં કૃષ્ણમહારાજામાંથી માર્ગાનુસારિતા કેમ ન ગઈ?”

ગુરુજી: “કૃષ્ણ મહારાજામાં ક્ષાયિક સમ્યગ્દર્શન છે. તેથી માર્ગ અને માર્ગવિરુદ્ધ તત્ત્વ-અતત્ત્વને બરાબર જાણે છે. કૃષ્ણ મહારાજાને ખબર છે, મારી નામનાનો ભાવ, મારો ઈગો મને સંતાપ આપી રહ્યો છે. હું માન કષાયના કારણે બળી રહ્યો છું. કૃષ્ણ મહારાજાનું સમ્યગ્દર્શન જીવતું છે. તેથી માર્ગવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ કરવા છતાં માર્ગભ્રષ્ટ થયા નથી.”

સભા: “અમે દીક્ષાની વાત વડીલો આગળ કરીએ તો તેઓ દીક્ષાની કઠિનતા જણાવે છે, પાછાં વડીલો પૂજા-પ્રતિક્રમણ બધું કરે છે.”

ગુરુજી: “મેઘકુમારે દીક્ષાની વાત કરી ત્યારે અભયકુમારે કહ્યું કે તમે બહુ

સુંદર વાત કરી. પરંતુ દીક્ષા લીધા પછી પાલન કરવાની શક્તિ છે ? કામદેવને જીતવો મુશ્કેલ છે. પ્રવ્રજ્યાના પરિણામ કાયમ ટકાવી રાખવા દુષ્કર છે. પરિષદો સહન કરવા તે સહેલી વાત નથી. અહીં અભયકુમાર મેઘકુમારને દીક્ષાની ના નથી પાડતા પરંતુ દીક્ષા કેટલી અઘરી છે એમ સમજાવે છે. એમ તમારા વડીલો તમારા વૈરાગ્યની ચકાસણી નથી કરતા ને ? ચકાસણી કરવા માટે તમને દીક્ષાનાં કષ્ટોનું વર્ણન કરતાં હોય તો કંઈ ખોટું નથી.”

સભા: “શ્રેણિક મહારાજા પણ અભયકુમારના વૈરાગ્યની ચકાસણી કરવા માટે ના પાડતા હતા?”

ગુરુજી: “ના, અહીં શ્રેણિક મહારાજા પુત્ર ઉપરના રાગના કારણે અભયકુમારને દીક્ષા માટે ના પાડતા હતા. પરંતુ શ્રેણિક મહારાજા ત્યારે પણ દીક્ષા લેવા જેવી છે એમ જ માનતા હતા.”

સભા: “હલકા ધર્મને ઊંચો માને એનામાં માર્ગાનુસારિતા હોય?”

ગુરુજી: “ના, હલકા ધર્મને ઊંચો માને કે ઊંચા ધર્મને હલકો ધર્મ માને એનામાં માર્ગાનુસારીપણું નથી.

સૌ પ્રથમ તો મોટા ભાગના લોકો સારું કામ કરવા તૈયાર નથી. અને જે સારાં કામ કરવા તૈયાર થાય એમને સારાં કામનો ખ્યાલ સ્પષ્ટ નથી કે કયો ધર્મ ક્યારે થાય ? કેટલો થાય ? ક્યાં થાય ? આ કશી ખબર હોતી નથી.”

સભા: “અનુકંપા ધર્મ ક્યારે થાય ? કેટલો થાય ? ક્યાં થાય ?”

ગુરુજી: “અનુકંપા ધર્મ ત્રણ કારણે થાય.

૧)સ્વદયા માટે: દીન-દુઃખી તમારી પાસે હાથ લાંબો કરી રહ્યો છે. શક્તિ હોવા છતાં તમે ગરીબને દાન ન કરો તો તમારામાં નિષ્કૃતતા આવી જાય. માટે દાન કરવું જોઈએ.

૨) શાસન પ્રભાવના માટે: વરઘોડા આદિમાં જે અનુકંપા કરાય છે તે શાસન પ્રભાવના માટે છે.

૩) શાસન અપભ્રાજનાનું નિવારણ કરવા માટે: દુષ્કાળ, ભૂકંપ વગેરે કુદરતી આફતો વખતે જો જૈનો અનુકંપાનું કામ ન કરે તો લોકોને થાય કે આમના ધર્મમાં દયા જેવી કોઈ વાત જ નથી લાગતી. માટે અનુકંપા કરવી જોઈએ.

ઉપરોક્ત ત્રણ કારણે અનુકંપાદાન કરવાનું છે. અનુકંપાદાન જ તમને સૌથી શ્રેષ્ઠ ધર્મ લાગે તો ખોટું. સુપાત્રદાન ઊંચો ધર્મ છે. જેમ દૂધપાકમાં દૂધ મહત્ત્વનું હોય છે. ઇલાયચી, કેસર ગૌણ હોય છે. એવી જ રીતે સુપાત્રદાન એ ઊંચો ધર્મ છે. એના બદલે અનુકંપાને જ સૌથી મહાન ધર્મ માની લ્યો એ ખોટું છે. આવા પ્રકારની ખોટી બુદ્ધિ આવે તો માર્ગાનુસારિતા ચાલી જાય છે.”

સભા: “સંસાર અસાર લાગ્યો અને માર્ગાનુસારિતા આવી, એટલે સમ્યગ્દર્શન આવી ગયું કહેવાય?”

ગુરુજી: “ના, માર્ગાનુસારિતા માટે શાસ્ત્રમાં સદંધન્યાની ઉપમા આપવામાં આવી છે. માર્ગાનુસારી આંધળો છે પણ નસીબદાર આંધળો છે કેમ કે તેનાં પગલાં જ્યાં દરવાજો છે એ તરફ પડે છે. આંધ કહ્યો તેથી સમ્યગ્દર્શન નથી આવ્યું એમ કહેવાય.

તામલી તાપસની વાત

તામલી તાપસે સંન્યાસ લીધો છે. ૬૦૦૦૦ વર્ષ તપ કર્યો. ત્યાગી હોવાથી ઈન્દ્રિયોની એક પણ આસક્તિ એમના જીવનમાં નથી. પોતે સંન્યાસી હોવાથી ભિક્ષા ઉપર જીવનનિર્વાહ કરે છે. પોતે જે ભિક્ષા લાવ્યો હોય તેના ચાર ભાગ કરે છે. એમાંથી એક ભાગ ખેચરને, એક ભાગ સ્થલચરને અને એક ભાગ જલચરને નાંખે અને ચોથો ભાગ પોતે વાપરે.

દા.ત. તેણે એક ભાગ સ્થલચર બિલાડીને ખવડાવ્યો. બિલાડી સંસારી જીવ છે. બિલાડી ખાઈને ઉંદર મારે અથવા અન્ય કોઈ અવિરતિજન્ય પ્રવૃત્તિ કરે તો એ પ્રવૃત્તિનું પાપ તામલી તાપસીને લાગે. કારણ કે, પોતે સંન્યાસી થઈને અવિરતિધરનું પોષણ કરે છે. પરંતુ અવિરતિધરનું પોષણ થાય છે એ તેને નહીં સમજાય. આની જગ્યાએ ૧૨ વ્રતધારી ભરત મહારાજના જીવનમાં અબજો, અબજો આરંભ સમારંભ છે. અવિરતિજન્ય ઘણી પ્રવૃત્તિઓ હોવા છતાં તે સમજે છે કે મને કઈ કઈ રીતે પાપ લાગે છે.

તામલી તાપસના જીવનમાં કોઈ વસ્તુ તમને ખરાબ-ખોટી નહીં દેખાય. કોઈ એના અવર્ણવાદ કરશે, નિંદા કરશે તો પણ એ જીવ ઉપર દુર્ભાવ નહીં કરે. નેગેટિવ એપ્રોચ નહીં રાખે. છતાં તેનામાં સમ્યગ્દર્શન નહીં હોવાથી સૂક્ષ્મ ગુણ-દોષની એને ખબર નહીં પડે. માટે માર્ગાનુસારીને અહીં સદંધન્યાયથી ઓળખાવ્યો છે.

સદંધન્યાય એટલે શું?

સદંધ હોવાથી હિત તરફ ગતિ થાય એવા જ ભાવ સ્ફૂરે.

શાસ્ત્રમાં ૧૫૦૦ તાપસોની વાત આવે છે. એમને ભવ-નિર્વેદ એટલે સંસાર ૧૦૦ % અસાર લાગે છે. પોતે અન્ય ધર્મના તાપસો છે પણ એમનામાં માર્ગાનુસારિતા એવી છે કે એમને માર્ગને અનુરૂપ જ ક્ષયોપશમ થાય છે. અષ્ટાપદ તીર્થ જૈનોનું હોવા છતાં એમણે ક્યાંકથી સાંભળ્યું હશે કે અષ્ટાપદ પર્વત પર જે સ્વલબ્ધિથી જાય એનો એ જ ભવમાં મોક્ષ થાય. મોક્ષની અભિલાષા છે પણ એના માટે આડા-અવળા રસ્તે ન જતાં એમને સીધો રસ્તો જ સૂઝે છે.

એમના જીવનમાં એક આસક્તિ ન દેખાય. આપણે સંવત્સરીનો એક ઉપવાસ કર્યો હોય અને સાકરનું પાણી ગળામાં જાય તો ટાઢક લાગે !

તૃપ્તિ થાય ! જ્યારે એમની ઇન્દ્રિયો આપણા જેવી છે પણ ક્યારેય ઉપવાસ, છઠ્ઠ, અઠ્ઠમના પારણે મગનું પાણી, સાકરનું પાણી કે ગોળનું પાણી વાપર્યું નથી. પારણે સૂકી લીલ-ફૂગ વાપરે છે. આ સૂકી લીલ-ફૂગમાં ટેસ્ટ શું આવે? તમને કોઈ અરડૂસીનાં પાન આપે તો ખાશો ? કે થૂ થૂ કરશો? અરડૂસીના પાનથી કંઈ ઇન્દ્રિયને તૃપ્તિ મળે ? તૃષ્ણ શાંત થાય ? એમના જીવનમાં ૧% પણ આસક્તિ દેખાય નહીં. ૧૦૦% ભવનિર્વેદ અને સાથે સાથે માર્ગાનુસારી બુદ્ધિ હોવાથી અષ્ટાપદ પર્વત પર ગયા છે. બીજે નથી ગયા. પાછું જે અષ્ટાપદ તીર્થ મોક્ષ માટે આવ્યા હતા તે અષ્ટાપદ તીર્થની યાત્રા કરીને નીચે ઊતરતાં ગૌતમસ્વામીને જોયા કે તરત એમનું શરણું સ્વીકારી લીધું. હવે જાત્રા પણ નથી કરવી. આ ગુરુ જ મોક્ષે લઈ જશે આ જે બુદ્ધિ થઈ તે તેમની માર્ગાનુસારિતા જ છે.”

સભા: “તો પછી આમનામાં મિથ્યાત્વ શું?”

ગુરુજી: “૧૫૦૦ તાપસો સંન્યાસી છે અને પારણે સૂકી લીલ-ફૂગ વાપરે છે. જ્યાંથી સૂકી લીલ-ફૂગ લે છે ત્યાં સૂક્ષ્મ અદત્તાદાનનું પાપ લાગે. સ્વામીની રજા વગર લઈ લે છે. કારણ કે સૂક્ષ્મ અદત્તાદાનની એમને ખબર ન પડે.”

સભા: “માલિકની રજા ના લે?”

ગુરુજી: “જેમ કે મકાન ઇત્યાદિમાં ઊતરવું હોય તો રજા લેતાં પણ હોય પણ નાની-નાની બાબતમાં સૂક્ષ્મ અદત્તાદાનને સમજી શકે નહીં. માટે ત્યાં સુધી મિથ્યાત્વ લાગે. સમ્યગ્દષ્ટિને ૧૦૦% ગુણ-દોષનો વિવેક હોય. સમ્યગ્દષ્ટિને દોષમાં દુઃખનું સંવેદન અને ગુણમાં સુખનું સંવેદન થાય.

માર્ગાનુસારીપણું કદાગ્રહત્યાગથી આવશે અને કદાગ્રહત્યાગ સ્વદોષદર્શનથી થશે.”

સભા: “માર્ગભૂલેલા જીવનપથિકને માર્ગ ચીંધવા ઊભો રહું.”

ગુરુજી: “ત્યારે સોનાનો સૂરજ ઊગ્યો સમજજો.

ભવનિર્વેદવાળા, માર્ગાનુસારી જીવના આત્મા ઉપર પણ ઘણાં કર્મો લાગેલા છે. અનંતકાળથી ભવભ્રમણ કરતા આપણા આત્માએ કર્મો બાંધવામાં પાછું વળીને જોયું નથી.

સભા: “નાના બાળકને પણ પાપ બંધાય?”

ગુરુજી: “થોડા વખત પૂર્વે એક બહેન ગર્ભવતી હતાં. એ ખુરશી પર બેસવા જતાં હતાં ત્યાં ૪-૫ વર્ષના એક છોકરાએ ખુરશી મસ્તીના મૂડમાં હટાવી લીધી. બહેન પડી ગયાં અને મિસકેરેજ થયું. પંચેન્દ્રિય જીવ મરી ગયો. એ જીવને મારવાનું પાપ કોને લાગે ?

આ રીતે અનંતકાળથી આપણા આત્મા ઉપર પાપ-કર્મો લાગેલાં છે અને એ પાપ-કર્મોના કારણે આત્માના ગુણો ઉપર આવરણ છે.

આત્મગુણોનાં આવરણ બે પ્રકારનાં છે.

તમે ઓફિસથી ઘરે આવી રહ્યા છો. ટ્રાફિકમાં તમારી ગાડી ફસાઈ ગઈ. ન તમે આગળ જઈ શકો, ન તમે પાછળ જઈ શકો. આની જગ્યાએ તમે કબૂતર હોત તો ઊડીને જઈ શકત પરંતુ તમારી ઊડવાની શક્તિ કુંઠિત થઈ ગઈ છે.

તમે તમારી શ્રાવિકાને ઘરે ફોન કરી મેસેજ મોકલાવો છો કે આજે હું લેટ થઈશ. પણ મોબાઈલમાં સંભળાય છે શું કે ‘ઈસ રૂટ કી સભી લાઈનેં વ્યસ્ત હૈં, કૃપયા થોડી દેર બાદ ફોન કરેં.’ પહેલાં રોડ ટ્રાફિક હતો પરંતુ હવે તો નેટવર્કનો પણ ટ્રાફિક આવી ગયો છે. આની જગ્યાએ હાથી પગ પછાડીને મેસેજ મોકલાવે ત્યાં બીજા હાથીને મેસેજ મળી જાય. પગ પછાડવા દ્વારા જમીનમાં કંપન પેદા થાય અને એ કંપન દ્વારા બીજો હાથી સમજી જાય કે હાથી શું મેસેજ મોકલવા માગે છે. જ્યારે તમે પગ પછાડો તો ઘરમાં તમારી શ્રાવિકા કશું નહીં સમજે. અને પગ પછાડવાથી પગ દુઃખશે.

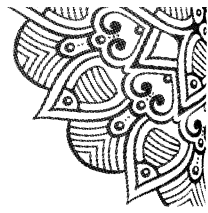
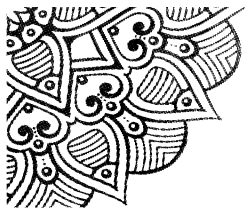
એ નફામાં. હાથીમાં આ શક્તિ છે, પણ તમારામાં આ શક્તિ કુંઠિત થઈ ગઈ છે.

બિલ ગેટ્સ રોજના ૬ કરોડ રૂપિયા દાનમાં આપે તો પણ બસો સોળ વર્ષ સુધી ખૂટે નહીં એટલા પૈસા એની પાસે છે. જ્યારે તમારી પાસે આટલા પૈસા નથી. તેથી તમે આટલું મોટું દાન ન કરી શકો.

તમે કબૂતરની જેમ ઊડી નથી શકતાં, હાથીની જેમ મેસેજ નથી મોકલાવી શકતાં, બિલ ગેટ્સની જેમ દાન નથી આપી શકતાં છતાં તમારું આત્મકલ્યાણ અટકતું નથી.

જો તમારામાં ભવનિર્વેદ આદિ ગુણો છે તો આપણે સૌ માર્ગાનુસારીપણું પામીએ એ જ પ્રભુને પ્રાર્થના..”

[illegible]

: નોંધ :

આ પુસ્તક આપને અન્ય કોઈ નામે પ્રકાશિત કરવું હોય તો
અંદરની મેટર યથાવત્ રાખીને પ્રકાશિત કરવાનો હક્ક
પરમાર્થ પરિવાર આપને આપે છે.

આ પુસ્તક વાંચ્યા પછી જરૂર ન હોય તો નીચેના ઠેકાણો પરત કરવી
આર. કે. મેટલ ઈંડસ્ટ્રીઝ
૪/એ, જવાહર મેન્શન બિલ્ડિંગ, ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર,
ફાસ વાડી, વિનય હોટલની બાજુમાં, મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૦૪
મો. ૯૮૨૦૪૪૧૦૩૦

પરમાર્થ-પરિવાર દ્વારા પ્રકાશિત પુસ્તકો :

- ૦૧) સારાંશ
- ૦૨) સુખના સમીકરણો
- ૦૩) શ્રાવિકા
- ૦૪) સમજ
- ૦૫) સમર્પિત
- ૦૬) સંયુક્ત પરિવારનો મહિમા
- ૦૭) અતિથી સત્કાર એટલે વિહાર સેવા ગ્રુપ
- ૦૮) સચ્ચકિરી મંડણ
- ૦૯) મને વેષ શ્રમણનો મળજો...
- ૧૦) રાગ ભાગ - ૧ (કામરાગ, સ્નેહરાગ, દષ્ટિરાગ)
- ૧૧) રાગ ભાગ - ૨ (કામરાગ, સ્નેહરાગ, દષ્ટિરાગ)
- ૧૨) ક્ષમાધર્મ ભાગ - ૧ (ઉપકારીક્ષમા, અપકારીક્ષમા)
- ૧૩) ક્ષમાધર્મ ભાગ - ૨ (વિપાકક્ષમા)
- ૧૪) ક્ષમાધર્મ ભાગ - ૩ (વચનક્ષમા, ધર્મક્ષમા)
- ૧૫) પ્રાર્થના ભાગ - ૧ (જયવીરરાય સૂત્ર)
- ૧૬) પ્રાર્થના ભાગ - ૨ (જયવીરરાય સૂત્ર)
- ૧૭) અદ્ભુત
- ૧૮) પુરુષાર્થ
- ૧૯) અવતાર માનવીનો...
- ૨૦) આશરો
- ૨૧) વાણી
- ૨૨) ઇતિહાસ
- ૨૩) શ્રાવિકા (હિન્દી)
- ૨૪) સંયુક્ત પરિવારની મહિમા (હિન્દી)
- ૨૫) અતિથી સત્કાર (હિન્દી)
- ૨૬) Final Verdict (સારાંશ)
- ૨૭) Authentic Sukh (સુખના સમીકરણો)
- ૨૮) Ideal House Wife (શ્રાવિકા)
- ૨૯) Importance of Joint Family (સંયુક્ત પરિવારનો મહિમા)
- ૩૦) Wish You All the Best (જા સંયમ પંથે દીક્ષાર્થી)
- ૩૧) Dedicated (સમર્પિત)
- ૩૨) Marvelous (અદ્ભુત)
- ૩૩) Journey of Enlightenment (સચ્ચકિરી મંડણ)
- ૩૪) Vihar Seva Group (વિહાર સેવા ગ્રુપ)
- ૩૫) Understanding (સમજ)